

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Інститут економіки і менеджменту
Кафедра фінансів

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до магістерської кваліфікаційної роботи на тему:

Дослідження діяльності Рахункової Палати у сфері фінансового контролю за
використанням коштів державного бюджету в Україні
(Research on the activities of the Accounting Chamber in the field of financial
control over the use of state budget funds in Ukraine).

Студент групи ФБМ-21

Богдан ТАЛАТУРА

Керівник роботи	_____	(Володимир ПІХОЦЬКИЙ)
Консультанти	_____	(_____)
	_____	(_____)
	_____	(_____)
	_____	(_____)
Рецензент	_____	(_____)

Завідувач кафедри _____

Марія БОНДАРЧУК

«__» _____ 2025 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Інститут економіки і менеджменту

Кафедра фінансів

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри фінансів

_____ Марія БОНДАРЧУК

«__» _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ

на магістерську кваліфікаційну роботу студенту групи ФБМ-21

Талатурі Богдану Ігоровичу

1. Тема роботи: Дослідження діяльності Рахункової Палати у сфері фінансового контролю за використанням коштів державного бюджету в Україні (Research on the activities of the Accounting Chamber in the field of financial control over the use of state budget funds in Ukraine, затверджена наказом по університету «04» квітня 2025 р. № 1267-4-06
2. Термін подання студентом закінченої роботи 20 травня 2025 р.
3. Вихідні дані для роботи: законодавчі та нормативно-правові акти, підручники, монографії, періодична, довідкова література, звіти Рахункової палати, статистичні дані із відкритих джерел.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які належить розробити: Вступ.; Розділ 1. Теоретико-аналітична частина; Розділ 2. Дослідницько-прогностична частина; Розділ 3. Рекомендаційна частина; Висновки.
5. Перелік графічного матеріалу: 1. Результати аналізу виконання Державного бюджету України за 2024 рік. 2. Результати аналізу діяльності Рахункової палати щодо виявлення порушень. 3. Результати аналізу діяльності Рахункової палати щодо виявлення порушень за видами. 4. Структура порушень бюджетного та іншого законодавства за видами. 5. Матриця SWOT-аналізу діяльності Рахункової палати з контролю за виконанням бюджету за видатками. 6. Дослідження показників діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю із застосуванням кореляційного аналізу. 7. Результати кореляційного аналізу. 8. Прогнозування показників діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю. 9. Індивідуальне наукове дослідження «Оцінка ефективності фінансового моніторингу України в боротьбі з незаконною економічною діяльністю». 10. Систематизація виявлених проблем

на основі звітів Рахункової палати та способи їх вирішення. 11. Діяльність Рахункової палати у сфері фінансового контролю за міжбюджетними трансфертами. 12. Рекомендації щодо покращення діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю за використанням коштів державного бюджету в Україні та очікувані результати

6. Перелік програмних продуктів, які належить використати в процесі розроблення роботи: MS Word, MS Excel.

7. Консультування роботи, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Завдання видав		Завдання прийняв	
		підпис	дата	підпис	дата
1-3	Піхоцький В.Ф.				

8. Дата, коли видано завдання _____

Керівник _____

Завдання прийняв до виконання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вступ	29.03 - 03.04.2025 р.	Виконано
2.	Розділ 1. Теоретико-аналітична частина	04.04 - 20.04.2025 р.	Виконано
3.	Розділ 2. Дослідницько-прогностична частина	21.04 - 01.05.2025 р.	Виконано
4.	Розділ 3. Рекомендаційна частина	02.05 - 15.05.2025 р.	Виконано
5.	Висновки	16.05 - 17.05.2025 р.	Виконано
6.	Підготовка демонстраційних аркушів	18.05 - 20.05.2025 р.	Виконано

Студент _____

Керівник _____

АНОТАЦІЯ

Талатура Б.І., Піхоцький В.Ф. (керівник). Дослідження діяльності Рахункової Палати у сфері фінансового контролю за використанням коштів державного бюджету в Україні. Магістерська кваліфікаційна робота. – Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 2025.

Розширена анотація

В умовах сучасних економічних викликів, що стоять перед Україною, зокрема необхідності забезпечення ефективного, цільового та прозорого використання публічних фінансів, роль Рахункової палати як вищого органу аудиту набуває виняткової ваги. Посилення фінансової дисципліни, запобігання корупційним ризикам та підвищення відповідальності розпорядників бюджетних коштів є ключовими завданнями, що безпосередньо впливають на стабільність національної економіки та довіру суспільства до державних інституцій. Дослідження діяльності Рахункової палати у сфері контролю за використанням коштів державного бюджету є актуальним завданням, спрямованим на виявлення сильних сторін, проблемних аспектів та розробку рекомендацій щодо вдосконалення її функціонування.

Об'єктом дослідження є система державного фінансового контролю в Україні, а саме її інституційна складова, представлена Рахунковою палатою.

Предметом дослідження виступає організаційно-правовий та методологічний механізм функціонування Рахункової палати у сфері фінансового контролю за використанням коштів державного бюджету, а також ефективність реалізації нею контрольних повноважень.

Метою дослідження є оцінка поточного стану, ефективності та перспектив діяльності Рахункової палати України у сфері фінансового контролю, а також розробка практичних рекомендацій щодо підвищення її спроможності у забезпеченні законного, цільового та результативного використання коштів державного бюджету. Для досягнення поставленої мети були сформульовані наступні завдання:

- узагальнити теоретичні засади та нормативно-правову базу діяльності Рахункової палати;
- проаналізувати фактичні результати виконання державного бюджету України за 2024 рік;
- вивчити кількісні та якісні показники діяльності Рахункової палати з виявлення порушень у бюджетній сфері;

- провести SWOT-аналіз діяльності Рахункової палати;
- дослідити кореляційні зв'язки між основними параметрами бюджетного контролю;
- спрогнозувати показники ефективності фінансового контролю в короткостроковій перспективі;
- провести індивідуальне наукове дослідження з оцінки ефективності фінансового моніторингу в контексті боротьби з незаконною економічною діяльністю;
- виявити основні проблеми у функціонуванні Рахункової палати та надати рекомендації щодо їх вирішення;
- обґрунтувати напрями підвищення прозорості та ефективності міжбюджетного контролю.

У процесі дослідження використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема: аналіз і синтез; економіко-статистичні методи; SWOT-аналіз; кореляційний аналіз; прогнозування; експертно-аналітичний метод. Інформаційну базу дослідження становлять: нормативно-правові акти України, що регламентують діяльність Рахункової палати; офіційні звіти Рахункової палати України за 2023–2024 роки; Стратегія розвитку Рахункової палати на 2025–2029 роки; аналітичні матеріали Верховної Ради, Міністерства фінансів та інших органів державної влади; наукові публікації вітчизняних і зарубіжних авторів з питань державного фінансового контролю, аудиту, бюджетного менеджменту; статистичні дані Державної казначейської служби, Державної служби статистики України; результати власних розрахунків, прогнозів і досліджень.

Всебічний аналіз діяльності Рахункової палати дозволив виявити ключові проблеми та розробити пропозиції, імплементація яких рекомендується для суттєвого посилення ефективності державного фінансового контролю та вдосконалення управління державними фінансами. Упродовж 2022–2024 років Рахункова палата демонструє зростання інституційної спроможності, що проявляється у збільшенні охоплення аудитами, посиленні аналітичного підходу та адаптації до змін бюджетних реалій. За цей період спостерігається як кількісне зростання виявлених порушень, так і якісна зміна їхньої структури. Зокрема, у 2024 році зафіксовано різке зростання порушень у сфері «функціонування державних фінансів», що свідчить про поглиблений контроль саме в цій критично важливій галузі. Видатки на оборону, які значно зросли у воєнних

умовах, також стали об'єктом активного контролю. Хоча обсяг виявлених порушень у цій сфері був високим, їхня частка від загальної суми поступово зменшується, що може свідчити про певне покращення процедур управління коштами. У соціальній сфері, навпаки, виявлено зменшення порушень, що може бути ознакою ефективнішого адміністрування або зниження пріоритетності перевірок у цьому напрямі. Зміна типології порушень від масових проблем із публічними закупівлями у 2023 році до зростання випадків порушення стандартів бухгалтерського обліку у 2024-му вказує на зміну фокусу аудитів, що підтверджує гнучкість та адаптивність Рахункової палати до нових ризиків. Водночас інституція стикається з низкою системних викликів: слабкою імплементацією рекомендацій, політичним впливом, обмеженістю ресурсів. SWOT-аналіз також показав, що сильними сторонами Рахункової палати є її статус, професійний рівень і доступ до інформації, тоді як ключовими загрозами — воєнний стан, економічна нестабільність і корупція. Ефективність діяльності Рахункової палати підтверджується й кореляційним аналізом: чітко простежується зв'язок між фінансуванням, чисельністю аудитів і результатами виявлення порушень. Це створює підґрунтя для аргументованого посилення інституційних потужностей. Рахункова палата України поступово трансформується з органу, що лише виявляє порушення, у сучасного аналітичного аудитора, здатного формувати рекомендації щодо стратегічного управління бюджетом. Подальше підвищення її ефективності можливе за умов цифровізації, посилення внутрішнього контролю в державних органах, підвищення рівня виконання рекомендацій та ефективнішої взаємодії з парламентом і урядом.

Ключові слова: фінансовий контроль, рахункова палата, державний бюджет, аудит ефективності, бюджетні порушення, публічні закупівлі, оборонні видатки, моніторинг видатків.

Перелік основних використаних літературних джерел:

1. Виговська, Н. Г., Литвинчук, І. В., & Шинаков, А. В. (2025). Державний фінансовий аудит: сутність, наукові підходи до визначення. *Економіка, управління та адміністрування*, (1(111)), 109–117. [https://doi.org/10.26642/ema-2025-1\(111\)-109-117](https://doi.org/10.26642/ema-2025-1(111)-109-117)
2. Сікора, Є. І. (2024). Ефективність фінансового контролю за видатками Державного бюджету України у період воєнного стану. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*, (8). <https://doi.org/10.5281/zenodo.12728088>

3. Попович, С. (2023). Контроль за використанням державних коштів. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки, 3(318), 285–290. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-318-3-44>
4. Жидовська, Н., & Петришин, Л. (2024). Сучасні підходи до державного фінансового контролю як інструменту забезпечення ефективного використання бюджетних ресурсів. Економіка та суспільство, (62). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-13>
5. Гладченко, Л. П., Сивульська, Н. М., & Волковський, Є. І. (2024). Незалежний державний фінансовий контроль в Україні на шляху до євроінтеграції. Економіка та суспільство, (66). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-96>
6. Скрипник, Г., & Владислав, Ч. (2024). Державний фінансовий контроль України в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство, (70). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-139>
7. Колпакова, А. (2023). Державний фінансовий контроль на сучасному етапі: огляд концептуальних засад. *International Science Journal. Economics & Finance*, 2(1), 9–18. <https://isg-journal.com/isjmef/article/view/263>
8. Гуренко, Т. (2023). Сучасний стан та напрями удосконалення організації державного фінансового контролю. Економіка та суспільство, (55). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-23>
9. Зінченко, Г. С. (2023). Співробітництво Рахункової палати України та Європейського Суду аудиторів в контексті євроінтеграції України. У М. В. Плотнікова (Наук. кер.), *Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри: матеріали науково-практичного круглого столу* (м. Суми, 27 січня 2023 р.) (с. 63–67). Суми: Сумський державний університет.
10. Марушко, Н., & Талатура, Б. (2025). Оцінка ефективності фінансового моніторингу України в боротьбі з незаконною економічною діяльністю. Економіка та суспільство, (72). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-17>.

ABSTRACT

Talatura B.I., Pikhotskyi V.F. (thesis supervisor). Research on the Activities of the Accounting Chamber in the Sphere of Financial Control over the Use of State Budget Funds in Ukraine. Master's Qualification Thesis. – Lviv Polytechnic National University, Lviv, 2024.

Extended abstract

In the context of the current economic challenges facing Ukraine—particularly the need to ensure the efficient, targeted, and transparent use of public finances—the role of the Accounting Chamber as the supreme audit institution gains exceptional significance. Strengthening financial discipline, preventing corruption risks, and increasing the accountability of budget funds managers are key objectives that directly affect national economic stability and public trust in state institutions. Studying the activities of the Accounting Chamber in the field of state budget oversight is a relevant task aimed at identifying its strengths and weaknesses and developing recommendations to improve its functioning.

The object of the study is the system of public financial control in Ukraine, specifically its institutional component represented by the Accounting Chamber.

The subject of the study is the organizational, legal, and methodological mechanism of the Accounting Chamber's functioning in the sphere of financial control over the use of state budget funds, as well as the effectiveness of its oversight powers.

The purpose of the study is to assess the current state, effectiveness, and prospects of the Accounting Chamber of Ukraine in the field of financial control, and to develop practical recommendations to enhance its capacity in ensuring the lawful, targeted, and results-oriented use of state budget funds. To achieve this goal, the following objectives were formulated:

- To summarize the theoretical foundations and regulatory framework of the Accounting Chamber's activities;
- To analyze the actual performance results of Ukraine's state budget for 2024;
- To examine quantitative and qualitative indicators of the Accounting Chamber's activities in detecting budget violations;
- To conduct a SWOT analysis of the Accounting Chamber's performance;
- To explore correlation relationships between key parameters of budgetary control;
- To forecast the effectiveness indicators of financial control in the short term;
- To conduct an individual scientific study on the effectiveness of financial

monitoring in the context of combating illegal economic activity;

- To identify key problems in the functioning of the Accounting Chamber and provide recommendations for their resolution;
- To justify directions for increasing transparency and efficiency of interbudgetary control.

The study employed a set of general scientific and specialized methods, including: analysis and synthesis; economic-statistical methods; SWOT analysis; correlation analysis; forecasting; and expert-analytical methods.

The information base of the study includes: legal and regulatory acts of Ukraine governing the activities of the Accounting Chamber; official reports of the Accounting Chamber of Ukraine for 2023–2024; the Development Strategy of the Accounting Chamber for 2025–2029; analytical materials from the Verkhovna Rada, the Ministry of Finance, and other public authorities; academic publications by domestic and foreign authors on issues of public financial control, audit, and budget management; statistical data from the State Treasury Service and the State Statistics Service of Ukraine; and the author's own calculations, forecasts, and research.

A comprehensive analysis of the Accounting Chamber's performance made it possible to identify key issues and develop proposals, the implementation of which is recommended to significantly enhance the effectiveness of public financial control and improve public finance management. During 2022–2024, the Accounting Chamber has demonstrated growing institutional capacity, evidenced by increased audit coverage, enhanced analytical approaches, and adaptation to changing budget realities. Over this period, there has been a quantitative increase in detected violations and a qualitative shift in their structure.

In particular, 2024 saw a sharp rise in violations in the area of "functioning of public finances," indicating a more in-depth focus on this critically important domain. Defense expenditures, which significantly increased under wartime conditions, also became a focus of active control. Although the number of identified violations in this area remained high, their share of the total amount has gradually decreased, suggesting some improvement in fund management procedures.

In the social sphere, by contrast, fewer violations were identified, which may indicate either more effective administration or a lower priority for inspections in that domain. The typology of violations also shifted—from widespread issues with public procurement in 2023 to an increase in accounting standard violations in 2024—pointing to a change in audit focus and confirming the Accounting Chamber's

flexibility and adaptability to emerging risks.

At the same time, the institution faces a number of systemic challenges: poor implementation of recommendations, political influence, and limited resources. The SWOT analysis also revealed that the strengths of the Accounting Chamber lie in its status, professionalism, and access to information, while its key threats include martial law, economic instability, and corruption.

The effectiveness of the Accounting Chamber's activities is further confirmed by correlation analysis, which demonstrates a clear relationship between funding levels, the number of audits, and the results in terms of detected violations. This provides a foundation for advocating the strengthening of institutional capacity.

Thus, the Accounting Chamber of Ukraine is gradually transforming from a body that merely detects violations into a modern analytical auditor capable of offering strategic budget management recommendations. Its future effectiveness can be further enhanced through digitalization, stronger internal controls in public institutions, better implementation of recommendations, and more effective interaction with the parliament and the government.

Keywords: financial control, Accounting Chamber, state budget, performance audit, budget violations, public procurement, defense expenditures, expenditure monitoring.

List of main references used:

1. Vygovska, N. H., Lytvynchuk, I. V., & Shynakov, A. V. (2025). Derzhavnyi finansovyi audyt: sutnist', naukovi pidkhody do vyznachennia. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, (1(111)), 109–117. [https://doi.org/10.26642/ema-2025-1\(111\)-109-117](https://doi.org/10.26642/ema-2025-1(111)-109-117)
2. Sikora, Ye. I. (2024). Efektyvnist' finansovoho kontroliu za vydatkamy Derzhavnoho biudzhetu Ukrainy u period voiennoho stanu. *Zdobutky ekonomiky: perspektyvy ta innovatsii*, (8). <https://doi.org/10.5281/zenodo.12728088>
3. Popovych, S. (2023). Kontrol' za vykorystanniam derzhavnykh koshtiv. *Visnyk Khmelnytskoho natsional'noho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky*, 3(318), 285–290. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-318-3-44>
4. Zhydovska, N., & Petryshyn, L. (2024). Suchasni pidkhody do derzhavnoho finansovoho kontroliu yak instrumentu zabezpechennia efektyvnoho vykorystannia biudzhethnykh resursiv. *Ekonomika ta suspilstvo*, (62). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-13>
5. Hladchenko, L. P., Syvulska, N. M., & Volkovskyi, Ye. I. (2024). *Nezalezhnyi*

- derzhavnyi finansovyi kontrol' v Ukraini na shliakhu do yevrointehratsii. *Ekonomika ta suspilstvo*, (66). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-96>
6. Skrypnyk, H., & Vladyslav, Ch. (2024). Derzhavnyi finansovyi kontrol' Ukrainy v umovakh voiennoho stanu. *Ekonomika ta suspilstvo*, (70). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-139>
 7. Kolpakova, A. (2023). Derzhavnyi finansovyi kontrol' na suchasnomu etapi: ohliad kontseptual'nykh zasad. *International Science Journal. Economics & Finance*, 2(1), 9–18. <https://isg-journal.com/isjmef/article/view/263>
 8. Hurenko, T. (2023). Suchasnyi stan ta napriamy udoskonalennia orhanizatsii derzhavnogo finansovoho kontroliu. *Ekonomika ta suspilstvo*, (55). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-23>
 9. Zinchenko, H. S. (2023). Spivrobitnytstvo Rakhunkovoi palaty Ukrainy ta Yevropeiskoho Sudu audytoriv v konteksti yevrointehratsii Ukrainy. In M. V. Plotnikova (Ed.), *Pravove rehuliuвання finansovykh posluh: natsional'nyi, yevropeyskyi, hlobalizatsiinyi vymiry: materialy naukovo-praktychnoho kruhloho stolu* (m. Sumy, 27 sichnia 2023 r.) (pp. 63–67). Sumy: Sumskyi derzhavnyi universytet.
 10. Marushko, N., & Talatura, B. (2025). Otsinka efektyvnosti finansovoho monitorynhu Ukrainy v borot'bi z nezakonnoiu ekonomichnoiu diial'nistiu. *Ekonomika ta suspilstvo*, (72). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-17>.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	13
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА	16
1.1. Теоретичні засади діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю за використанням коштів державного бюджету в Україні	16
1.2. Аналіз виконання Державного бюджету України за 2024 рік	21
1.3. Аналіз діяльності Рахункової палати щодо виявлення порушень	26
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНИЦЬКО-ПРОГНОСТИЧНА ЧАСТИНА	34
2.1. SWOT-аналіз діяльності Рахункової Палати з контролю за виконанням бюджету за видатками	34
2.2. Дослідження показників діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю із застосуванням кореляційного аналізу.....	37
2.3. Прогнозування показників діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю	43
2.4. Індивідуальне наукове дослідження «Оцінка ефективності фінансового моніторингу України в боротьбі з незаконною економічною діяльністю». 46	
РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЙНА ЧАСТИНА	51
3.1. Систематизація виявлених проблем на основі звітів Рахункової палати та способи їх вирішення.....	51
3.2. Діяльність Рахункової палати у сфері фінансового контролю за міжбюджетними трансфертами	61
3.3. Рекомендації щодо покращення діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю за використанням коштів державного бюджету в Україні та очікувані результати.....	68
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74
ДОДАТКИ.....	78

ВСТУП

Питання вдосконалення фінансового контролю за використанням коштів державного бюджету набуває особливої ваги в умовах воєнного стану, масштабних викликів економічної стабільності та активної участі України у міжнародних програмах допомоги й відновлення. Забезпечення прозорого, ефективного та законного використання публічних фінансів є ключовим фактором зміцнення довіри суспільства, донорів і міжнародних партнерів до українських державних інституцій. Водночас, попри розширення обсягів аудиту та застосування міжнародних стандартів, у системі державного фінансового контролю залишаються значні проблеми. Виявлені суттєві порушення порушення свідчать не лише про окремі зловживання, але й про системні недоліки в управлінні бюджетними ресурсами. Недостатній рівень реалізації рекомендацій Рахункової палати, слабкий внутрішній контроль у багатьох державних органах, неефективність розподілу бюджетних коштів та застарілість інформаційної інфраструктури суттєво знижують ефективність державного фінансового нагляду.

Об'єктом дослідження є система державного фінансового контролю в Україні, а саме її інституційна складова, представлена Рахунковою палатою. Предметом дослідження виступає організаційно-правовий та методологічний механізм функціонування Рахункової палати у сфері фінансового контролю за використанням коштів державного бюджету, а також ефективність реалізації нею контрольних повноважень.

Метою дослідження є оцінка поточного стану, ефективності та перспектив діяльності Рахункової палати України у сфері фінансового контролю, а також розробка практичних рекомендацій щодо підвищення її спроможності у забезпеченні законного, цільового та результативного використання коштів державного бюджету.

Для досягнення поставленої мети були сформульовані наступні завдання:

- узагальнити теоретичні засади та нормативно-правову базу діяльності Рахункової палати;

- проаналізувати фактичні результати виконання державного бюджету України за 2024 рік;
- вивчити кількісні та якісні показники діяльності Рахункової палати з виявлення порушень у бюджетній сфері;
- провести SWOT-аналіз діяльності Рахункової палати;
- дослідити кореляційні зв'язки між основними параметрами бюджетного контролю;
- спрогнозувати показники ефективності фінансового контролю в короткостроковій перспективі;
- провести індивідуальне наукове дослідження з оцінки ефективності фінансового моніторингу в контексті боротьби з незаконною економічною діяльністю;
- виявити основні проблеми у функціонуванні Рахункової палати та надати рекомендації щодо їх вирішення;
- обґрунтувати напрями підвищення прозорості та ефективності міжбюджетного контролю.

У процесі дослідження використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема: аналіз і синтез – для вивчення законодавчої бази, функцій та повноважень Рахункової палати; економіко-статистичні методи – при аналізі звітних даних про виконання бюджету та діяльність Палати; SWOT-аналіз – для оцінки сильних і слабких сторін, можливостей і загроз у діяльності інституції; кореляційний аналіз – для виявлення взаємозв'язків між ефективністю контролю та іншими чинниками; прогнозування – для оцінки майбутніх тенденцій діяльності Рахункової палати; експертно-аналітичний метод – для формування рекомендацій на основі досвіду міжнародних практик та стратегічних документів.

Інформаційну базу дослідження становлять: нормативно-правові акти України, що регламентують діяльність Рахункової палати; офіційні звіти Рахункової палати України за 2023–2024 роки; Стратегія розвитку Рахункової палати на 2025–2029 роки; аналітичні матеріали Верховної Ради, Міністерства фінансів та інших органів державної влади; наукові публікації вітчизняних і

зарубіжних авторів з питань державного фінансового контролю, аудиту, бюджетного менеджменту; статистичні дані Державної казначейської служби, Державної служби статистики України; результати власних розрахунків, прогнозів і досліджень.

Аналіз діяльності Рахункової палати за досліджуваний період дозволив глибше зрозуміти її роль у системі державного фінансового контролю, оцінити відповідність її нормативно-правової бази міжнародним стандартам, а також ефективність організаційної структури та контрольних-аналітичних заходів. Дослідження виявило як сильні сторони в роботі Палати, зокрема її внесок у виявлення фактів неефективного використання бюджетних коштів, так і низку системних проблем та недоліків, що знижують загальну результативність. Визначення цих проблемних аспектів та аналіз взаємодії з іншими державними органами створили підґрунтя для розробки конкретних рекомендацій, спрямованих на посилення інституційної спроможності Рахункової палати та її превентивної функції. В умовах сучасних викликів, зокрема потреби у відбудові країни та підвищенні ефективності публічного сектору в умовах війни, це дослідження набуває особливої актуальності, сприяючи формуванню пропозицій для зміцнення системи державного фінансового контролю в Україні.

Всебічний аналіз діяльності Рахункової палати дозволив виявити ключові проблеми та розробити пропозиції, імплементація яких рекомендується для суттєвого посилення ефективності державного фінансового контролю та вдосконалення управління державними фінансами. Подальше підвищення її ефективності можливе за умов цифровізації, посилення внутрішнього контролю в державних органах, підвищення рівня виконання рекомендацій та ефективнішої взаємодії з парламентом і урядом.

Магістерська кваліфікаційна робота містить вступ, три розділи, висновки та список використаних джерел - 32 найменування, а також включає 12 рисунків та 16 таблиць. Обсяг основної частини роботи складає 73 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА

1.1. Теоретичні засади діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю за використанням коштів державного бюджету в Україні

Питання державного фінансового контролю в Україні викликає інтерес науковців, особливо в контексті ефективності використання бюджетних коштів та забезпечення національної безпеки. Незважаючи на спільну тему, автори підходять до неї з різних ракурсів, акцентуючи увагу на різних аспектах: від правового статусу контрольних органів до понятійних суперечностей та концепцій фінансового аудиту. Багато дослідників вказують на недосконалість чинної системи фінансового контролю в Україні, зокрема її нормативно-правової бази, інституційної структури та ефективності виконання функцій контролю. Автори вказують, що система є розгалуженою, але при цьому слабо координованою та фрагментованою, що знижує її дієвість у виявленні й запобіганні зловживанням бюджетними коштами [2]. Водночас порушуються питання, пов'язані з нечітким розмежуванням понять у сфері контролю. Наприклад, терміни «внутрішній» та «зовнішній» фінансовий контроль не мають законодавчого закріплення, що створює плутанину не лише в наукових колах, а й серед практиків [3].

Пасічник В.М. [1] пов'язує фінансовий контроль насамперед із безпековою складовою держави, вважаючи його ефективне функціонування однією з ключових умов збереження стабільності в умовах загроз як внутрішніх, так і зовнішніх. Він пропонує розглядати державний фінансовий контроль не лише як управлінський інструмент, а як інструмент гарантування національної безпеки, який повинен функціонувати на всіх рівнях від державного до місцевого. Натомість Сливка М.М. [2] зосереджується на юридичному оформленні поняття та статусу суб'єктів контролю, намагаючись виявити структурні й правові недоліки чинної системи. Він аналізує взаємовідносини між органами влади, акцентуючи на недостатній скоординованості та нечіткості повноважень. Сидорчук Л.А. та Єфіменко В.О. [3] розмежовують види контролю, аналізують

відсутність чітких визначень у законодавстві та пропонують власну дефініцію державного зовнішнього фінансового контролю. Такий підхід важливий з огляду на наявну плутанину у термінах, що призводить до суперечливих трактувань на практиці. Виговська Н.Г., Литвинчук І.В. та Шинаков А.В. [4] класифікують концептуальні підходи до його розуміння, що дає змогу чітко відокремити аудит від інших видів фінансового контролю.

Усі дослідники визнають потребу в побудові єдиної, скоординованої та логічно впорядкованої системи державного фінансового контролю [1–4]. Системна проблема - це плутанина термінів і неврегульованість у законодавстві, що породжує складнощі у впровадженні ефективного контролю [2,3]. Особливу увагу варто приділити тезі про контроль як елемент забезпечення національної безпеки. Цей підхід, запропонований Пасічником [1], не просто актуальний - він стратегічно важливий у контексті сучасних викликів для України. Визначення фінансового аудиту як форми контрольної діяльності з чітко окресленими завданнями (оцінка ефективності, законності, результативності використання бюджетних коштів) додає змістовності всій системі фінансового контролю [4]. Серед практичних пропозицій, які заслуговують на увагу, вирізняються наступні: Запровадження міжнародних підходів до аудиту та контролю, адаптованих до українських реалій [1,4]. Визначення на законодавчому рівні, хто є суб'єктом фінансового контролю, з якими повноваженнями та відповідальністю [2]. Посилення контролю на рівні громад як частина процесу децентралізації та підвищення ефективності бюджетного процесу [1]. Ідея про необхідність цілісної, збалансованої системи фінансового контролю, де кожен орган займає визначене місце [1–4].

Автори [5–9] сходяться на тому, що діюча система фінансового контролю в Україні потребує істотного вдосконалення. Причини цього мають як об'єктивний, так і системний характер. З одного боку, це пов'язано з новими викликами, зумовленими воєнним станом та глобалізаційними процесами [5,7], а з іншого з недосконалістю правового регулювання, відсутністю реального інституційного розмежування функцій контролю, впливом політичних чинників та недостатнім рівнем професійної підготовки кадрів [6,9]. Сікора Є.І. [5]

акцентує увагу на необхідності створення гнучкої системи контролю, здатної оперативно реагувати на ризики в умовах війни, а Гладченко Л.П. та ін. [9] – на важливості зміцнення незалежності контрольних органів і гармонізації зовнішнього та внутрішнього контролю. Автори [6,8] наголошують на необхідності посилення державного контролю на всіх рівнях управління, особливо у сфері оборони та місцевого самоврядування. Новицька Н.Б. [8] детально аналізує специфіку контролю у сфері національної безпеки й оборони. Попович С. [6] зосереджує увагу на місцевих бюджетах, підкреслюючи важливість фінансового контролю на рівні громад, тобто "знизу вгору".

Сікора Є.І. [5] робить наголос на впровадженні сучасних інформаційних технологій та моделюванні нових сценаріїв контролю. Жидовська Н. та Петришин Л. [7] пропонують широку концептуалізацію поняття державного фінансового контролю у глобальному контексті, роблячи акцент на теоретичному осмисленні й адаптації міжнародного досвіду. Гладченко Л.П., Сивульська Н.М. та Волковський Є.І. [9] доводять, що без інституційної незалежності вищого органу фінансового контролю та чіткого розмежування ролей контролюючих структур не можна забезпечити реального громадського контролю за публічними фінансами.

На основі аналізу пропозицій, поданих авторами, можна виділити кілька ключових напрямів удосконалення системи фінансового контролю в Україні: Необхідно привести у відповідність законодавчу базу щодо повноважень і процедур фінансового контролю [5,9]. Створення автоматизованих платформ для фінансового моніторингу має стати пріоритетом (особливо в умовах війни) [5]. Інститути фінансового контролю мають бути незалежними від політичного впливу, проте водночас підзвітними громадськості через демократичні механізми [9]. Варто стимулювати розвиток фінансового аудиту на місцевому рівні та підвищувати компетентність фахівців органів місцевого самоврядування [6]. Контроль має здійснюватися не лише держорганами, а й за участі незалежних аналітичних центрів, неурядових організацій, ЗМІ [8].

Проведений аналіз підтверджує: українська система фінансового контролю перебуває на етапі трансформації, що ускладнюється війною, фінансовими

ризиками та інституційною слабкістю. Незважаючи на різний фокус досліджень [5–9], всі автори демонструють спільне розуміння необхідності глибоких змін у системі фінансового нагляду. Ці зміни мають базуватись на технологічній модернізації, незалежності контролюючих органів, децентралізації повноважень, прозорості й залученні громадянського суспільства. Таким чином, саме комплексний підхід до реформування дозволить перетворити фінансовий контроль на дієвий інструмент стабілізації та розвитку держави.

Абсолютна більшість авторів [12-16,18] сходяться на думці, що головною метою фінансового контролю є забезпечення законності, ефективності та цільового використання державних коштів. За спільним переконанням, контроль не обмежується лише виявленням порушень, а має виконувати превентивну, аналітичну й управлінську функції. Зокрема, Гуменюк І.Л. [16] розглядає фінансовий контроль як систему, що поєднує державний, громадський, незалежний та відомчий контроль, а також акцентує увагу на його здатності підтримувати економічну стабільність.

У низці праць запропоновано чітку класифікацію видів фінансового контролю. Так, Піхоцький В.Ф. [12] виділяє три основні форми аудиту: фінансовий, аудит ефективності та операційний аудит, які можуть реалізовуватись як у межах внутрішнього, так і зовнішнього контролю. Подібний підхід підтримує й Колпакова А. [14], розкриваючи форми попереднього, поточного та подальшого контролю. Обидва автори підкреслюють, що різноманітність форм контролю дозволяє забезпечити його повноту та системність, залежно від цілей та етапу використання бюджетних ресурсів.

Серед основних проблем, що обговорюються дослідниками, є питання організаційного та функціонального забезпечення контролюючих органів. Гуренко Т. [15] звертає увагу на необхідність удосконалення поетапної організації контролю - від підготовки до реалізації рішень за результатами перевірок. Авторка наголошує на відсутності належного законодавчого регулювання процесуальних аспектів державного фінансового контролю.

Скрипник Г. і Владислав Ч. [13] проаналізували масштабну статистику діяльності Державної аудиторської служби за 2021–2023 роки, з якої видно як

обсяг, так і наслідки ревізій. Результати свідчать про масові порушення - понад 325,5 млрд грн фінансових втрат. Водночас автори констатують недостатню ефективність чинної системи контролю і пропонують удосконалити законодавство, процедури та залучити громадський контроль.

Цікавим є поєднання інституційного аналізу та макроекономічного прогнозування у праці Pikhotskyi V. та ін. [11], де доведено, що якість інститутів фінансового контролю прямо впливає на економічне зростання. На їхню думку, невідосконалена система контролю за бюджетними витратами знижує темпи зростання ВВП та підвищує корупційні ризики.

Ключове місце в системі зовнішнього фінансового контролю посідає Рахункова палата, що зазначають Овчаренко А.С. та Товкун Л.В. [18]. Вони детально аналізують повноваження цієї інституції, включаючи аудит міжнародної допомоги, що має особливе значення в умовах зростання обсягів міжнародного фінансування.

Дослідження Ключки О.В. і Ключки С.С. [10] та Піхоцької О.М. і Піхоцької М.Р. [17] єднає звернення до зарубіжного досвіду організації фінансового контролю. Зокрема, проаналізовано моделі контролю в країнах ОЕСР, а також особливості функціонування інституцій у США, Франції, Німеччині, Швеції. Вчені підкреслюють, що імплементація кращих світових практик в українські реалії можлива за умови гнучкої адаптації та політичної волі. Водночас, підходи до трактування сутності фінансового контролю, його завдань, принципів та організаційних форм доволі різноманітні. Одні дослідники акцентують увагу на юридичних аспектах контролю, інші - на його управлінському або економічному вимірі. Також помітна тенденція до розширення його функцій - від традиційної перевірки фактів до аналітичної оцінки ефективності та результативності бюджетних витрат.

Частина науковців порушує проблему формального характеру контролю та низької дієвості виявлених порушень, наголошуючи на потребі реальних механізмів відповідальності. Інші звертають увагу на необхідність впровадження ризик-орієнтованих, інформаційно-аналітичних та цифрових підходів, які могли б зробити контроль не лише ретроспективним, а й проактивним. Особливо

важливими є дискусії навколо інституційної структури контролю зокрема, ролі Рахункової палати, Державної аудиторської служби, а також органів місцевого самоврядування. Деякі дослідники вважають, що існуюча система має бути переосмислена, щоби краще відповідати сучасним викликам, зокрема, децентралізації, цифровізації та вимогам антикорупційної політики.

Таким чином, сучасна українська наука пропонує широкий спектр підходів до розуміння й удосконалення фінансового контролю за бюджетними коштами. Подальші дослідження має бути спрямовані на вироблення інтегрованої, практично орієнтованої моделі фінансового контролю, здатної реально впливати на якість прийняття управлінських рішень та запобігати нераціональному використанню бюджетних ресурсів.

1.2. Аналіз виконання Державного бюджету України за 2024 рік

Згідно з Висновками Рахункової палати, у 2024 році видатки державного бюджету України були проведені на суму 4 трлн 488,3 млрд грн, що на 127,1 млрд грн, або 2,8%, менше від запланованого показника. Порівняно з 2023 роком, обсяг видатків зріс на 473,5 млрд грн, або на 11,8%, що можемо спостерігати на рис. 1.1.

Рисунок 1.1. Рівень виконання плану проведення видатків за 2020-2024 рр.

Важливо зазначити, що рівень виконання плану проведення видатків у 2024 році досяг 97,2%, ставши найвищим показником з 2020 року.

Розподіл видатків між фондами бюджету виглядав наступним чином:

- Загальний фонд: План становив 3 трлн 546,9 млрд грн, тоді як фактично виконано 3 трлн 491,6 млрд грн. Таким чином, видатки були менші на 55,3 млрд грн, або на 1,6% від плану.
- Спеціальний фонд: Заплановані видатки склали 1 трлн 68,5 млрд грн, а виконані – 996,7 млрд грн, що на 71,8 млрд грн, або на 6,7%, менше від плану.

Недовиконання видатків загального фонду було спричинене, зокрема, зменшенням фінансування за такими основними напрямками:

- Бюджетні програми головних розпорядників коштів – на 33 млрд грн. З цієї суми 9,7 млрд грн припадає на програми Мінсоцполітики, 7,3 млрд грн – на заходи, пов'язані з безпекою й обороноздатністю держави, та 5,9 млрд грн – на бюджетні програми МОЗ.
- Обслуговування державного боргу – на 18,1 млрд грн.
- Надання трансфертів із державного бюджету місцевим бюджетам – на 3,9 млрд грн.

Недовиконання видатків спеціального фонду пов'язане зі зменшенням фінансування за бюджетними програмами, джерелами яких є:

- Кредити (позики) від іноземних держав, іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій (МФО) на реалізацію інвестиційних проєктів – на 19,2 млрд грн.
- Програми допомоги Європейського Союзу (ЄС) і грантів урядів іноземних держав та міжнародних організацій – на 12,4 млрд грн.
- Державний дорожній фонд – на 9,2 млрд грн.
- Фонд ліквідації наслідків збройної агресії – на 6,3 млрд грн.
- Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями, поліцейськими та особами рядового і начальницького складу – на 4,1 млрд грн.

Найбільші статті видатків у 2024 році:

- Придбання товарів і послуг: 1 трлн 373 млрд грн, що становить 97,8% від плану. З них на заходи спеціального призначення, зокрема для придбання, утримання, ремонту виробів військового призначення, військової техніки та військового будівництва, було витрачено 978 млрд грн, або 99% від плану.
- Оплата праці і нарахування на заробітну плату: 1 трлн 302,7 млрд грн, або 99,6% від плану. З цієї суми на грошове забезпечення військовослужбовців спрямовано 976 млрд грн, що відповідає запланованому обсягу.
- Соціальні виплати і допомоги населенню: 579,2 млрд грн, або 98,5% від плану.
- Капітальні трансферти підприємствам, установам, організаціям, органам державного управління інших рівнів та населенню: 127,1 млрд грн, або 77,6% від плану. Ці кошти переважно спрямовувалися на виконання державних цільових програм реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу, розроблення, освоєння і впровадження нових технологій, нарощування виробничих потужностей для продукції оборонного призначення та виплату компенсацій за житло.

Відзначено, що внаслідок тривалого здійснення процедур закупівель, найбільший обсяг видатків був проведений у грудні. Зокрема, у грудні видатки загального фонду перевищили середньомісячний показник за січень-листопад в 1,8 рази.

У 2024 році на заходи, пов'язані з безпекою й обороноздатністю держави, загалом було здійснено видатків на суму 2 трлн 977,7 млрд грн, що на 21,1 млрд грн, або на 0,7%, менше від плану. Порівняно з 2023 роком, ці видатки збільшилися на 339,5 млрд грн, або на 12,9%, що зумовлено насамперед закупівлею товарів спеціального призначення. Пріоритетність цих видатків зросла, і їхня частка в загальному обсязі проведених видатків становила 66,4% (порівняно з 65,7% у 2023 році).

Розподіл видатків на безпеку та оборону за фондами:

- Загальний фонд: План – 2 трлн 121,5 млрд грн, виконано – 2 трлн 114,2

млрд грн (на 7,3 млрд грн, або 0,3%, менше плану).

- Спеціальний фонд: План – 877,3 млрд грн, виконано – 863,5 млрд грн (на 13,8 млрд грн, або 1,6%, менше плану).

Протягом року видатки загального фонду за бюджетними програмами головних розпорядників сектору безпеки й оборони проводилися в обсягах, менших від запланованих. За поясненнями розпорядників, це насамперед зумовлено тривалістю процедур закупівель, проблемами та затримками поставок товарів, робіт і послуг. Як наслідок, у грудні видатки за цими програмами склали 327,8 млрд грн, що у 2,1 раза більше, ніж середньомісячний показник за січень-листопад. Водночас дебіторська заборгованість у грудні збільшилася на 50,4 млрд грн, переважно через здійснення попередньої оплати на закупівлю та ремонт озброєння і військової техніки.

Недовиконання видатків спеціального фонду на безпеку та оборону було спричинене, зокрема:

- Держспецзв'язку: на 4,8 млрд грн (7,7%) через невиконання контрагентами умов договорів та неможливість укладення договорів через відсутність виробничих спроможностей у контрагентів.
- МВС: на 4,8 млрд грн (7,0%) через недотримання постачальниками строків, ненадання платіжних документів та економію коштів після закупівель.
- Міноборони: на 3,4 млрд грн (0,5%) через економію коштів при визначенні остаточних цін на товари оборонного призначення за фактичними витратами.

У 2024 році на соціальний захист і соціальне забезпечення було спрямовано 464,7 млрд грн, що на 2,4% менше від плану. Частка цих видатків у загальному обсязі видатків державного бюджету становила 10,4%. Основними напрямками були фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок і підвищень до пенсій, а також виплата житлових субсидій та пільг на оплату житлово-комунальних послуг.

- Пенсійне забезпечення: Видатки на фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій проведені у сумі 274,7 млрд грн,

що відповідає запланованому обсягу. Частка цих видатків становила 59% від обсягу видатків на соціальний захист і соціальне забезпечення та 6,1% від загального обсягу проведених видатків державного бюджету. У січні-травні 2024 року Казначейство з Єдиного казначейського рахунку (ЄКР) надало Пенсійному фонду України (ПФУ) позик на суму 46,5 млрд грн для покриття тимчасових касових розривів, пов'язаних з виплатою пенсій; ці позики були погашені у повному обсязі. Надалі, до кінця року, такі позики не надавалися, що вказує на відсутність касових розривів для виплати пенсій та поліпшення стану ПФУ. Проте, станом на 01.01.2025 залишилася непогашеною заборгованість у сумі 11,3 млрд грн за позиками, наданими у попередніх роках. Крім того, за інформацією Мінсоцполітики, у судах відкрито 293 тис. проваджень на суму відшкодувань 2,8 млрд грн за позовами, де відповідачем або третьою стороною є ПФУ. Здебільшого позови стосуються призначення (перерахунку) і виплати пенсій військовослужбовцям, ліквідаторам та потерпілим внаслідок аварії на ЧАЕС. Зазначене спричинено насамперед нечіткістю формулювань у законодавстві, що створює ризик зростання витрат у разі задоволення судами більшості позовів.

- Житлові субсидії: Видатки на виплату житлових субсидій і пільг громадянам на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу проведено на суму 39,6 млрд грн, що на 3,5 млрд грн, або 8,1%, менше плану. Це спричинено насамперед зменшенням кількості отримувачів послуг.

У первісно затвердженому Законі про Державний бюджет на 2024 рік обсяг видатків на обслуговування державного боргу становив 419,9 млрд грн. Цей обсяг було зменшено загалом на 93,5 млрд грн (або 22,3%) – до 326,4 млрд грн. Фактично у 2024 році видатки на обслуговування державного боргу становили 308,3 млрд грн, що на 18,1 млрд грн, або на 5,5%, менше від скоригованого плану.

Економії коштів на обслуговування державного боргу, порівняно із первісно затвердженим обсягом, сприяли насамперед:

- Менша середня облікова ставка НБУ: Вона була майже на третину

меншою, ніж врахована у розрахунках, що вплинуло на дохідність за придбаними НБУ Військовими облігаціями (економія, за оцінкою Рахункової палати, 17,6 млрд грн).

- Менший індекс споживчих цін: Індекс інфляції у березні та вересні 2024 року був меншим, ніж врахований, що вплинуло на розрахунок купонних платежів за ОВДП, дохідність за якими прив'язана до інфляції (економія, за оцінкою Рахункової палати, 10,7 млрд грн).
- Менший середній обмінний курс гривні: Зокрема до євро – на 2,1% менший, ніж врахований (економія, за оцінкою Рахункової палати, 6,4 млрд грн).
- Зміна графіків платежів з обслуговування позик унаслідок уточнення графіка отримання державних запозичень.

Видатки на охорону здоров'я у 2024 році проведені у сумі 201,4 млрд грн, або 4,5% від загального обсягу проведених видатків. При цьому видатки на реалізацію програми медичних гарантій становили 78,1% від загального обсягу спрямованих на охорону здоров'я видатків. Частка коштів, отриманих за програмою медичних гарантій, становила 70,6% у структурі доходів надавачів медичних послуг.

1.3. Аналіз діяльності Рахункової палати щодо виявлення порушень

Проведемо порівняльний аналіз порушень, виявлених Рахунковою палатою за 2022–2024 роки. Структура виявлених порушень наведена у табл. 1.1 та на рис.1.2-1.4.

Нижче наведено дані про структуру виявлених порушень та недоліків за напрямками і видами порушень у звітах Рахункової палати за 2022, 2023 і 2024 роки. На основі цих даних побудовано порівняльні діаграми та кругові діаграми для кожного року.

Таблиця 1.1. Порухення, виявлені Рахунковою палатою за напрямками (млн грн).

Напрями	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Функціонування державних фінансів (управління бюджетом)			
Безпека та оборона			
Соціальна сфера (охорона здоров'я)			
Судова влада, юстиція, протидія корупції			
Використання державної власності / матеріальних резервів			
Функціонування економіки та підприємств			
Охорона довкілля і природних ресурсів			
Культура та національна спадщина			
Інші напрямки/заходи			
Виконання повноважень державними органами			
Місцеві бюджети (бюджетні відносини)			
Звіт ФДМУ (державне майно)			
Фінансові аудити (внутрішні)			

Джерело: дані за 2022-2023 роки наведені відповідно до офіційних звітів Рахункової палати. Примітка: "-" означає, що окрема категорія не виділялася в звіті за відповідний рік або значення дуже незначне.

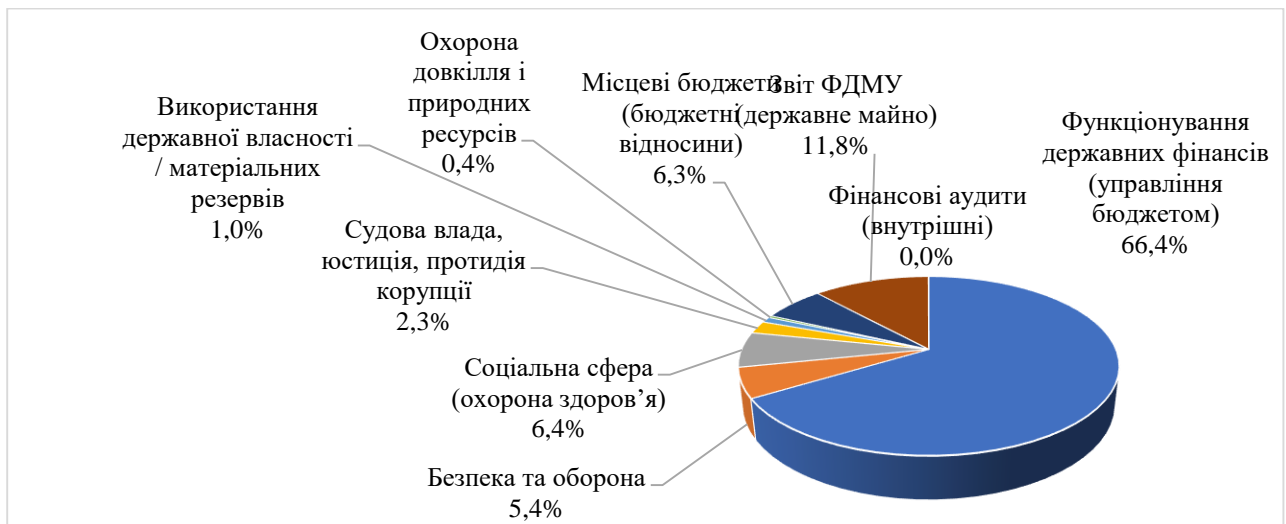

Рисунок 1.2. Структура порушень, виявлених Рахунковою палатою за 2022 рік

У 2022 році понад 66% загальної суми виявлених порушень припадало на Доходи державного бюджету (38 906,5 млн грн) і ще близько 11% - на звіт Фонду держмайна (6 902,1 млн грн). У 2023 році значною часткою (понад 25%) були порушення у сфері Безпеки та оборони (16 452,9 млн грн), а також Судової влади і юстиції (7 316,3 млн грн).

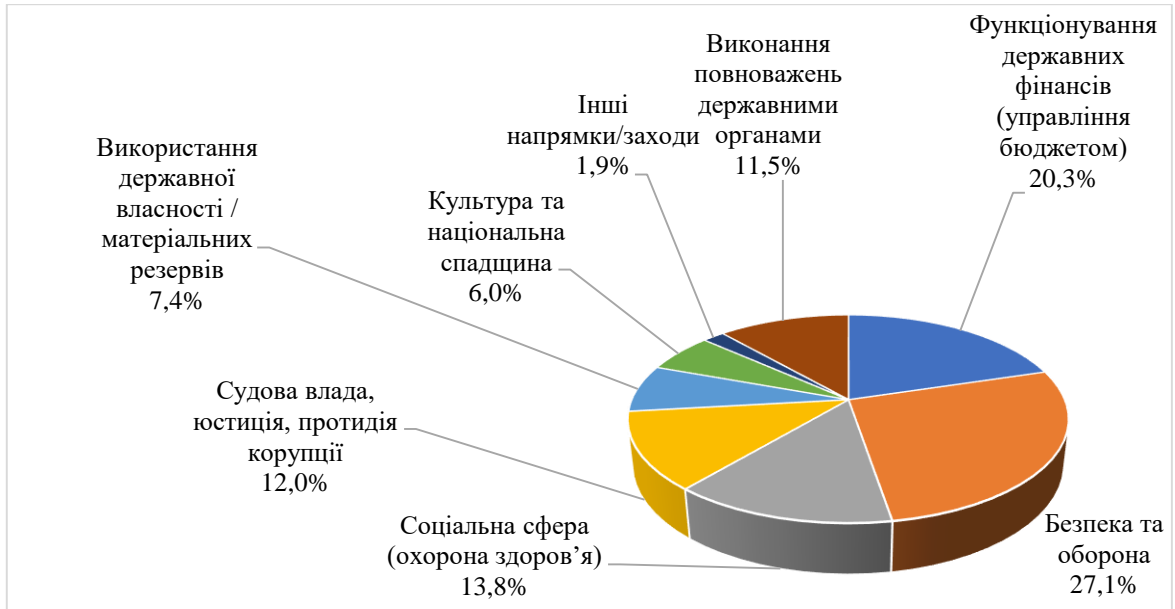

Рисунок 1.3. Структура порушень, виявлених Рахунковою палатою за 2023 рік

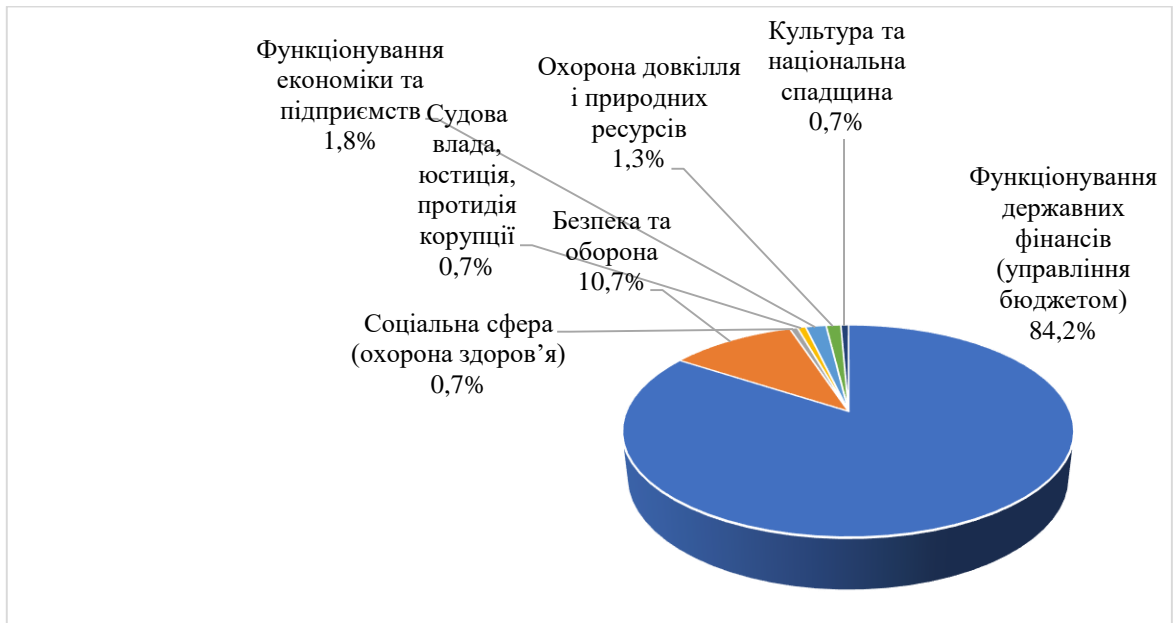

Рисунок 1.4. Структура порушень, виявлених Рахунковою палатою за 2024 рік

У 2024 році домінує напрям Функціонування державних фінансів (близько 85% загальної суми), тоді як всі інші напрями набагато менші, що відображає переважання бюджетних аудитів.

На рис. 1.5 показано зростання суми порушень у категоріях «Функціонування державних фінансів», «Безпека та оборона», «Соціальна сфера». У 2024 році значно зросли порушення в управлінні державними фінансами (до близько 184 406 млн грн), що відображає розширення обсягів контролю за бюджетом порівняно з попередніми роками.

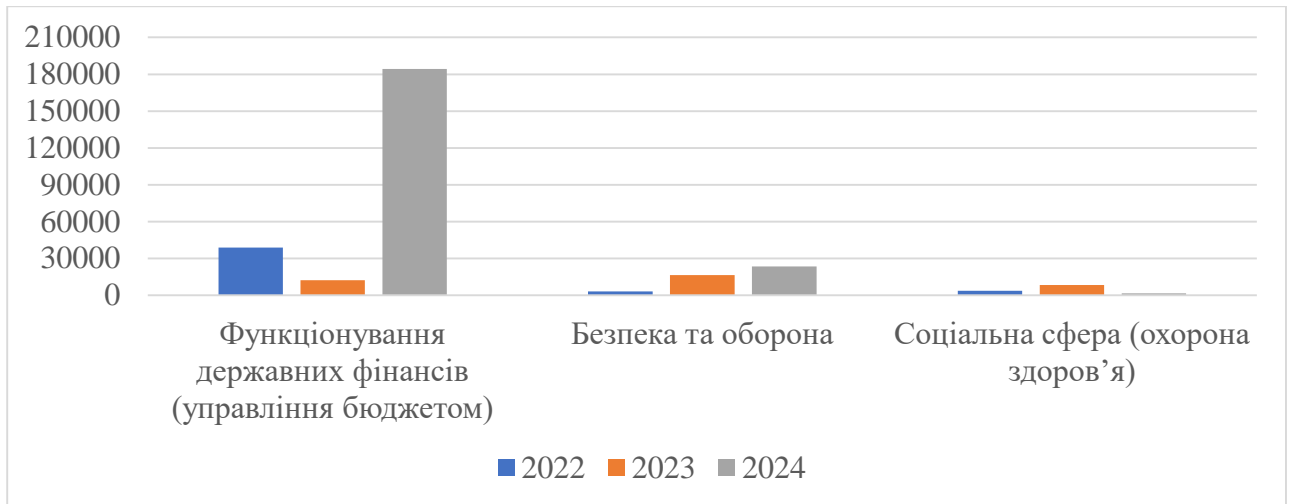

Рисунок 1.5. Динаміка порушень, виявлених Рахунковою палатою за 2022-2024 рр.

У розрізі соціальної сфери, хоча в 2022-2023 роках суми були досить високі, 2024 року зафіксовано їх зменшення. Порушення у категоріях «Судова влада, юстиція» також зменшилися після піку 2023 року. Проблеми з охороною природи стали помітними лише у 2024 році.

Із даних табл. 1.2. та рис. 1.6-1.7 видно, що переважними за обсягами були порушення під час публічних закупівель (приватні кошти) та використання бюджетних коштів із порушеннями. Так, у 2023 році витрати з порушеннями підвищилися до близько 9 515 млн грн, що суттєво перевищує попередні та наступні роки. Навпаки, у 2024 році найпомітнішим став ріст порушень у веденні бухгалтерського обліку (2 784,7 млн грн) і використанні коштів з порушенням законодавства (5 286,0 млн грн).

Таблиця 1.2. Порушення, виявлені Рахунковою палатою за видами (млн грн)

Вид порушень	2022р.	2023р.	2024р.
Порушення бухгалтерського обліку			
Використання бюджетних коштів з порушенням законодавства			
Порушення при управлінні та використанні державного майна			
Порушення під час публічних закупівель			
Нецільове використання бюджетних коштів			
Втрати (збитки) бюджету через порушення законодавства (в т.ч. рішення)			
Всього (за бюджетним та іншим законодавством)			

Дані 2022 року наведені за офіційним звітом (у т.ч. загальна сума 4 565,2 млн грн за видами порушень). Загальні суми порушень за 2023 і 2024 роки вказано для довідки (побудовано з даних звітів).

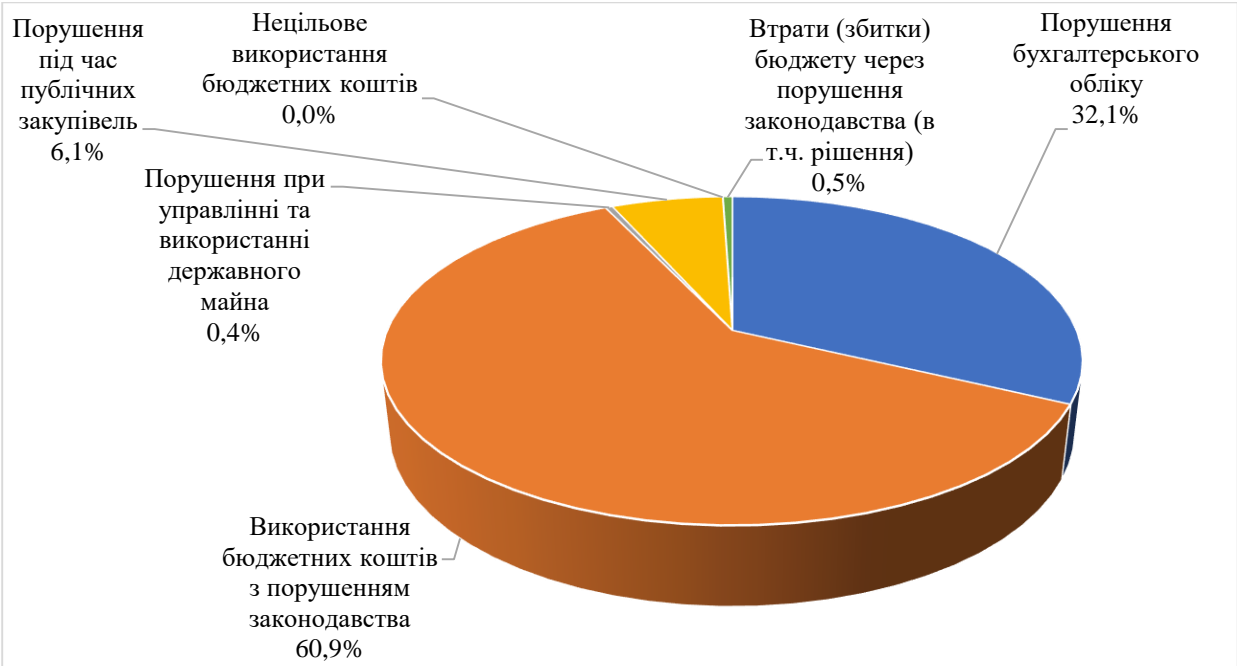

Рисунок 1.6. Структура порушень за видами, виявлених Рахунковою палатою за 2024рік

Втрати від неправомірних рішень залишаються відносно незначними у всіх роках.

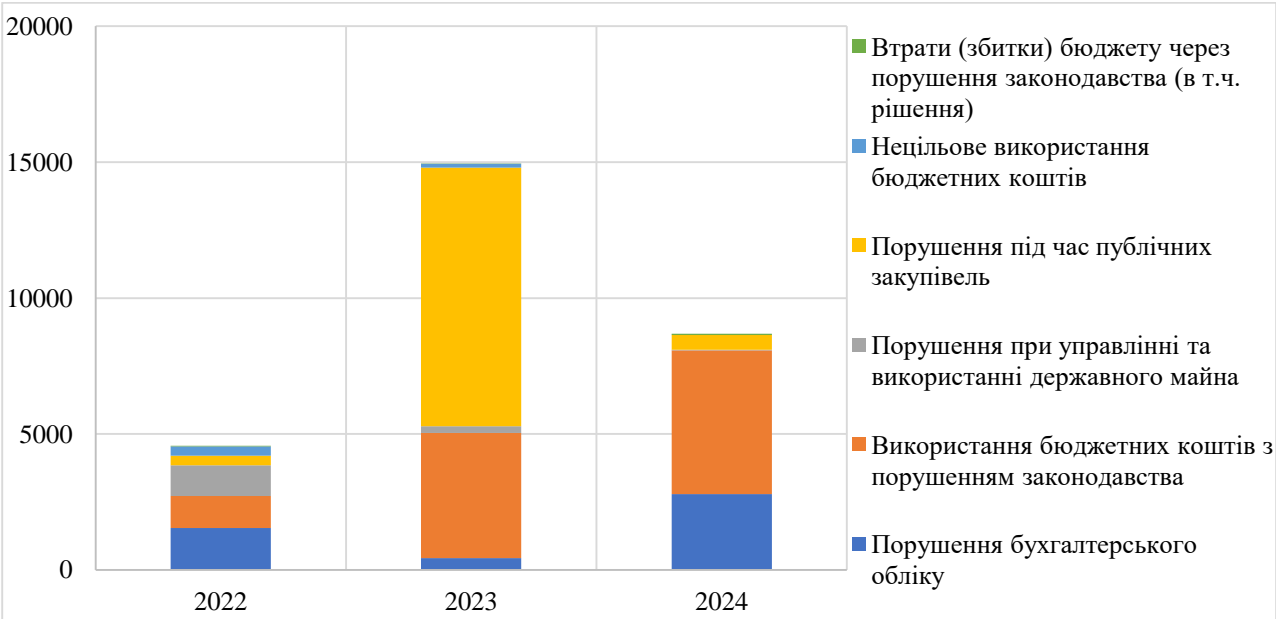

Рисунок 1.7. Динаміка та структура порушень за видами, виявлених Рахунковою палатою за 2022-2024рр.

Протягом 2024 року Рахунковою палатою було перевірено 304 об'єкти та затверджено 54 звіти. Контролем охоплено 3686,4 млрд грн публічних коштів.

Загальна сума порушень бюджетного та іншого законодавства становить 8 683,6 млн грн. Приклади порушень наведені у табл. 1.3-1.4.

Таблиця 1.3 – Структура порушень бюджетного та іншого законодавства за видами (млн грн)

Вид порушення	Коментар
Використання коштів з порушенням бюджетного законодавства, чинних законів, нормативно-правових актів, внутрішніх регламентних документів тощо – 5 286 (60,9%).	Прикладом є недосконалість нормативно-правових актів щодо діяльності Адміністрації Держспецзв'язку, що призвело до використання коштів із порушенням на 3 360,9 млн грн під час оборонних закупівель безпілотних систем. Законодавчі прогалини спричинили порушення на 1 326,9 млн грн у діяльності Пенсійного фонду України. Порушення містобудівного законодавства, бухгалтерського обліку на 245,1 млн грн виявлено аудитом цивільного захисту в закладах освіти, та на 203,1 млн грн аудитом відновлення інфраструктури територіальних громад.
Порушення, пов'язані з неналежним веденням бухгалтерського обліку – 2 784,7 (32,1%).	Найбільші суми встановлені під час фінансового аудиту Міністерства аграрної політики (1 314,6 млн грн) та системи органів прокуратури (823,6 млн грн). Також значні порушення виявлено в Вищому антикорупційному суді (203,4 млн грн), у сфері цивільного захисту в закладах освіти (179,5 млн грн), розвитку адміністративних послуг (113,3 млн грн) та управління об'єктами держвласності органами, що забезпечують діяльність ВРУ (65,6 млн грн).
Порушення під час здійснення публічних закупівель – 531,8 (6,1%).	Аудит цивільного захисту в закладах освіти виявив порушення на 230,5 млн грн (дискримінаційні вимоги, укладання договорів без конкурсів). Аудит відновлення інфраструктури територіальних громад виявив недоліки на 258,6 млн грн (неоприлюднення інформації, невідповідність тендерних пропозицій). Аудит управління об'єктами держвласності органами, що забезпечують діяльність ВРУ, встановив порушення на 39,5 млн грн.
Втрати (збитки) внаслідок прийняття управлінських рішень з порушенням норм законодавства – 45 (0,5%).	Встановлено втрати державних коштів на 43,7 млн грн через затримки та неефективне управління при відновленні інфраструктури територіальних громад. Збитки на 1,3 млн грн виявлено аудитом цивільного захисту в закладах освіти через непрозоре звітування.
Порушення, допущені при управлінні та використанні державного майна – 34,6 (0,4%).	Встановлено під час аудиту управління об'єктами держвласності органами, що забезпечують діяльність ВРУ (не зареєстровано права на нерухомість, не оформлено документи на земельні ділянки).
Нецільове використання бюджетних коштів – 1,5 (0,02%).	Зафіксовано аудитом цивільного захисту в закладах освіти (капітальний ремонт систем водопостачання за кошти субвенції).

Виявлено порушень і недоліків на суму 205 498,9 млн грн, спричинених неефективним управлінням публічними коштами і майном та їх неефективним використанням.

Порушення при адмініструванні дохідної частини бюджету: Загальна сума встановлених порушень і недоліків при адмініструванні дохідної частини державного бюджету становить 3 305,9 млн грн, , що можемо спостерігати у таблиці 1.5.

Таблиця 1.4 – Структура неефективного управління та використання за видами (млн грн)

Вид порушення	Коментар
Неефективне управління публічними коштами – 148 135,7 (72,1%).	Аудит діяльності Міноборони у сфері закупівлі, розробки і модернізації ОВТ (таємно) зафіксував неефективне управління на 112 500 млн грн. Аудит розподілу коштів фонду ліквідації наслідків збройної агресії виявив утворення дебіторської заборгованості на 13 551 млн грн через авансування. Недостатньо обґрунтоване планування видатків ДСНС призвело до залишків невикористаних асигнувань на 12 331,9 млн грн. Аудит цивільного захисту в закладах освіти встановив неефективне управління на 169,4 млн грн. Тривале невикористання 315,9 млн грн підтверджено аудитом закупівлі БПЛА для моніторингу держкордону. Аудит відновлення інфраструктури територіальних громад встановив неефективне управління на 1 620,9 млн грн через збільшення тривалості проєктів.
Неефективне використання коштів – 48 083,8 (23,4%).	Найбільші суми: аудит Міноборони (таємно) – 43 500 млн грн; аудит оборонних закупівель БПЛА Адміністрацією Держспецзв'язку (ДСК) – 3 339 млн грн. Аудит наслідків руйнування Каховської ГЕС встановив порушень на 505,3 млн грн (неекономне та нерезультативне витрачання). Аудит ДСНС виявив неефективне використання на 245,2 млн грн (оплата праці, авансування робіт, індексація, аналіз цін). Аудит цивільного захисту в закладах освіти виявив неефективне використання на 210,2 млн грн (порушення пріоритетності, завищення цін). Аудит відновлення інфраструктури територіальних громад – 133,9 млн грн через відтермінування проєктів. Аудит Мінкульту – нерезультативні витрати на 58,4 млн грн. Аудит Міненерго (реструктуризація вугільної галузі) – непродуктивні витрати на 44,1 млн грн через відтермінування ліквідації підприємств. Аудит Києво-Печерської лаври – неекономні витрати 21,2 млн грн через слабкий внутрішній контроль.
Неефективне управління державним майном – 8 229,4 (4%).	Аудит ДСНС виявив неефективне управління майном на 7 365,2 млн грн (тривалий розподіл, придбання без нагальної потреби). Аудит АРМА – втрата економічної вартості арештованих активів на 769,3 млн грн через занижену ціну реалізації. Аудит Національної академії правових наук – неефективне управління нерухомістю на 94,6 млн грн через її невикористання.
Втрати (збитки) бюджету внаслідок прийняття необґрунтованих управлінських рішень – 1 050 (0,5%).	Встановлено під час аудиту закупівлі БПЛА для моніторингу держкордону (втрати 199,2 млн грн через затримки передачі систем) та аудиту АРМА (втрати 850,8 млн грн через неотримання очікуваного результату від управління активами).

Таблиця 1.5 – Порушення при адмініструванні дохідної частини бюджету

Вид порушення	Коментар
Несвоєчасне та не у повному обсязі перерахування до бюджету коштів (обов'язкових платежів) – 2 351,7 млн грн (71,1%).	Встановлено під час аудитів митної політики та державної фінансової підтримки бізнесу.
Незастосування штрафних санкцій та пені – 954,2 млн грн (28,9%).	Аудит наслідків руйнування Каховської ГЕС: недоотримання доходів бюджетом на 528,4 млн грн. Аналіз реалізації рекомендацій у сфері правоохоронних та антикорупційних органів: незастосування штрафних санкцій до підприємств-боржників на 420,6 млн грн. Аудит Державіаслужби: незастосування штрафів за порушення сплати держзборів, недоотримані доходи – 5,2 млн грн.

Рахункова палата здійснює моніторинг виконання своїх рекомендацій. Із 574 наданих у 2024 році рекомендацій станом на 01.01.2025 повністю виконано 244, у процесі виконання – 231. Рівень виконання у 2024 році: виконано – 42,5%, у процесі виконання – 40,2%, не виконано (або строк не настав) – 17,3%. Значна частина рекомендацій має системний характер і потребує змін до законодавства. Пропозиції Рахункової палати у 2024 році враховано Верховною Радою при ухваленні 5 законів. Кабінетом Міністрів видано 26 постанов та 12 розпоряджень з урахуванням рекомендацій.

На основі порівняльного аналізу звітів Рахункової палати України за 2022–2024 роки можна зробити низку узагальнюючих висновків щодо ефективності її діяльності у сфері фінансового контролю. Протягом трьох років спостерігається як зростання обсягів охоплення контролю, так і розширення тематичних напрямів перевірок. У 2024 році Рахункова палата охопила контролем рекордний обсяг публічних коштів — понад 3686 млрд грн, що свідчить про посилення ролі інституції у системі державного фінансового нагляду.

Структура виявлених порушень змінювалася відповідно до пріоритетів державної політики. Якщо у 2022 році найбільші порушення були пов'язані з адмініструванням доходів бюджету та діяльністю Фонду держмайна, то у 2023-му домінували сфери безпеки, оборони та юстиції. У 2024 році переважна частка порушень (до 85% загальної суми) зосереджена у сфері функціонування державних фінансів, що відображає зростання значення бюджетного аудиту. Значне збільшення виявлених порушень у цій сфері (до 184 млрд грн) свідчить не лише про масштаб проблем, а й про здатність Рахункової палати їх виявляти.

Оцінюючи ефективність реалізації рекомендацій, слід відзначити, що у 2024 році рівень повного виконання становив 42,5%, а ще 40,2% – перебували у процесі виконання. З огляду на складність проблем, які часто потребують змін до законодавства, та наявність результативного реагування Верховної Ради і Кабінету Міністрів (ухвалення законів, постанов і розпоряджень), цей показник можна вважати прийнятним. Водночас залишається простір для підвищення дієвості контролю за реалізацією рекомендацій.

РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНИЦЬКО-ПРОГНОСТИЧНА ЧАСТИНА

2.1. SWOT-аналіз діяльності Рахункової Палати з контролю за виконанням бюджету за видатками

Ефективний контроль за використанням коштів державного бюджету є наріжним каменем стабільного економічного розвитку, суспільної довіри та належного врядування в будь-якій країні, а в Україні – особливо. В умовах сьогодення, коли Україна стикається з безпрецедентними економічними та безпековими викликами, питання ефективного та прозорого використання кожної гривні з державного бюджету набуває особливої гостроти. Сфера фінансового контролю за видатками публічних коштів стоїть на передовій забезпечення підзвітності державних інституцій та раціонального спрямування ресурсів на пріоритетні потреби суспільства. Саме тому глибоке розуміння сильних та слабких сторін існуючої системи контролю, а також можливостей для її вдосконалення та потенційних загроз, є критично важливим для подальшого розвитку держави. Для здійснення такої комплексної оцінки та вироблення дієвих стратегій широко застосовується метод SWOT-аналізу. SWOT-аналіз (сильні сторони, слабкі сторони, можливості та загрози) є фундаментальним методом стратегічного планування, що дозволяє провести комплексну діагностику внутрішнього середовища та зовнішніх факторів, які впливають на будь-яку систему чи процес. У контексті фінансового контролю за державними коштами в Україні, такий аналіз допомагає системно оцінити поточний стан справ, виявити внутрішні переваги, на які можна спиратися, та недоліки, що потребують негайного усунення.

Водночас, аналіз зовнішніх можливостей дозволяє ідентифікувати сприятливі умови та тенденції, використання яких може суттєво посилити ефективність контрольних заходів. Це може включати впровадження передового міжнародного досвіду, використання новітніх технологій або посилення співпраці з громадянським суспільством. Не менш важливим є і виявлення потенційних загроз – економічних, політичних, соціальних чи корупційних

ризиків, – що дає змогу заздалегідь розробити механізми їх запобігання або мінімізації негативних наслідків.

Представлена нижче таблиця SWOT-аналізу якраз і є результатом такого дослідження, сфокусованого на сфері фінансового контролю за використанням коштів державного бюджету в Україні. Вона візуалізує ключові аспекти, що визначають поточний стан та перспективи цієї надважливої галузі. Матриця SWOT-аналізу діяльності Рахункової палати з контролю за виконанням бюджету за видатками наведена у табл. 2.1.

Система фінансового контролю за використанням коштів державного бюджету в Україні спирається на певні фундаментальні переваги, зокрема на законодавчо закріплений статус вищого органу аудиту, який володіє формальною незалежністю та правом доступу до необхідної інформації, що створює міцну основу для здійснення контрольних функцій. Додатковою сильною стороною є наявність кваліфікованого персоналу та напрацьованої методологічної бази, що дозволяє проводити комплексний та глибокий аналіз ефективності використання бюджетних коштів. Однак, попри ці позитивні аспекти, існують і суттєві внутрішні слабкості. Ключовою проблемою є недостатній вплив контролюючих органів на обов'язковість виконання наданих рекомендацій, що значно знижує кінцеву ефективність контрольних заходів. Ця ситуація ускладнюється ризиками зовнішнього, зокрема політичного, тиску, а також ресурсними обмеженнями – як фінансовими, так і технічними. Крім того, відзначається недостатнє впровадження сучасного ризик-орієнтованого підходу при плануванні аудиторської діяльності та аналізі використання бюджетних коштів.

Водночас, зовнішнє середовище відкриває певні можливості для посилення системи фінансового контролю. Процеси євроінтеграції, активна міжнародна співпраця та підтримка реформ у сфері публічних фінансів сприяють імплементації передових світових практик та посиленню інституційної спроможності українських контрольних органів.

Таблиця 2.1 – Матриця SWOT-аналізу діяльності Рахункової палати з контролю за виконанням бюджету за видатками

	МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
	<p>1. Євроінтеграція, міжнародна допомога та реформи в публічних фінансах, що сприяють впровадженню найкращих практик та посиленню інституційної спроможності у сфері фінансового контролю.</p> <p>2. Зростаючий суспільний запит на підзвітність у використанні бюджетних коштів та доступність цифрових технологій для модернізації фінансового контролю.</p>	<p>1. Триваючий воєнний стан, економічна криза та пов'язані з ними бюджетні, безпекові та операційні ризики для здійснення фінансового контролю.</p> <p>2. Високий рівень корупції, опір змінам з боку зацікавлених сторін та інституційно-правова нестабільність, що підривають ефективність контролю за бюджетними коштами.</p>
СИЛЬНІ СТОРОНИ	<i>Стратегії використання можливостей за допомогою сильних сторін</i>	<i>Стратегії усунення загроз за допомогою сильних сторін</i>
<p>1. Законодавчо закріплений статус вищого органу аудиту, формальна незалежність та право доступу до інформації, що створює основу для контролю за державними фінансами.</p> <p>2. Наявність кваліфікованого персоналу та напрацьованої методологічної бази, що дозволяє проводити комплексний фінансовий контроль використання бюджетних коштів.</p>	<p>1. Використати правовий мандат для активної участі в євроінтеграційних процесах та реформах публічних фінансів, залучаючи міжнародну підтримку для посилення інституту фінансового контролю.</p> <p>2. Застосувати професійний потенціал та методологію для впровадження цифрових технологій в аудит бюджетних коштів, відповідаючи на суспільний запит щодо прозорості та ефективності.</p>	<p>1. Спираючись на правовий мандат та формальну незалежність, забезпечувати об'єктивність фінансового контролю для протидії корупційним ризикам та зменшення впливу інституційної нестабільності.</p> <p>2. Використовувати кваліфікацію персоналу та адаптивну методологію для здійснення ефективного фінансового контролю в умовах воєнного стану та економічної кризи, фокусуючись на найбільш ризикових сферах використання бюджетних коштів.</p>
СЛАБКІ СТОРОНИ	<i>Стратегії подолання слабких сторін за рахунок можливостей</i>	<i>Стратегії мінімізації впливу загроз та слабких сторін</i>
<p>1. Недостатній вплив на обов'язковість виконання наданих рекомендацій та ризики зовнішнього (зокрема політичного) тиску, що послаблюють кінцеву ефективність фінансового контролю.</p> <p>2. Ресурсні обмеження (фінансові, технічні) та недосконалість у ризик-орієнтованому підході до планування аудитів використання коштів державного бюджету.</p>	<p>1. Залучати міжнародне партнерство та участь у реформах публічних фінансів, активно просувати механізми посилення дієвості рекомендацій та підвищення стійкості до зовнішнього тиску.</p> <p>2. Залучати цифрові технології та використовувати суспільну підтримку для компенсації ресурсних обмежень та вдосконалення системи ризик-орієнтованого планування контролю за державними фінансами.</p>	<p>1. Посилювати взаємодію з правоохоронними та антикорупційними органами для забезпечення невідворотності відповідальності за виявлені бюджетні зловживання, таким чином компенсуючи обмежену дієвість власних рекомендацій в умовах системної корупції та інституційних вад.</p> <p>2. Впроваджувати гнучкі, кризові методики аудиту та екстремального ризик-орієнтованого планування для фокусування обмежених ресурсів на найбільш вразливих до зловживань напрямках використання бюджетних коштів в умовах воєнного стану та економічної нестабільності.</p>

Важливим стимулом є також зростаючий суспільний запит на підзвітність та прозорість у використанні бюджетних коштів, а доступність сучасних цифрових технологій відкриває шляхи для модернізації та підвищення ефективності контрольних процедур. Проте, на шляху до ефективного фінансового контролю стоять і серйозні зовнішні загрози. Тривалий воєнний

стан та пов'язана з ним економічна криза створюють значні бюджетні, безпекові та операційні ризики для здійснення контрольних функцій. Не менш небезпечним є високий рівень корупції та потенційний опір змінам з боку зацікавлених сторін, що, разом з інституційно-правовою нестабільністю, здатні суттєво підірвати ефективність контролю за бюджетними потоками та дискредитувати саму ідею незалежного фінансового нагляду.

2.2. Дослідження показників діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю із застосуванням кореляційного аналізу

Упродовж 2020-2024 років діяльність Рахункової палати у сфері фінансового контролю демонструвала помітні коливання, однак у 2024 році зафіксовано зростання за всіма ключовими показниками (табл. 2.2, рис. 2.1).

Таблиця 2.2 – Показники для аналізування діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю за 2020-2024 рр.

Показники	2020	2021	2022	2023	2024
Видатки Державного бюджету України	1288016,7	1490259	2705423	4014418	4486683
Охоплено контролем публічних коштів (млн грн)	1185113,6	592376	351265	771143	3686381
Виявлені порушення і недоліки (млн грн)	26258,4	179918	58616,7	60818,9	217488
Перевірені кошти на 1 грн фінансування (тис. грн)	3,1	1,2	0,7	2,2	7,1
Порушення на 1 грн фінансування (грн)	69,4	378,4	111,3	175,8	435,5
Перевірено одним аудитором (млн грн)	3646,5	1898,6	1140,5	2387,4	11103,6
Порушень виявлено одним аудитором (млн грн)	80,8	576,7	190,3	188,3	677,6

Обсяг публічних коштів, охоплених контролем, після падіння у 2021–2022 роках, коли він зменшився майже утричі (з 1,19 трлн грн у 2020 до 351 млрд грн у 2022), зріс у 2023-му і досяг рекордних 3,69 трлн грн у 2024 році - це більш ніж у тричі більше, ніж у 2023-му, що свідчить про відновлення й розширення масштабів аудиту.

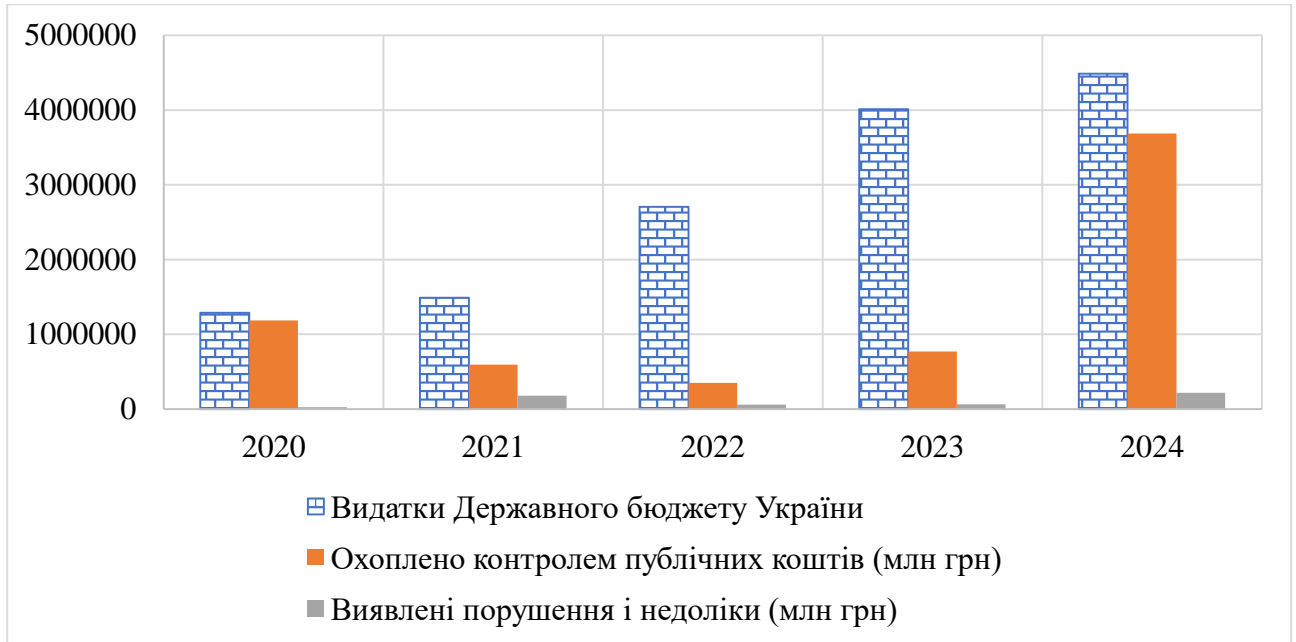

Рисунок 2.1 – Динаміка показників для аналізування діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю за 2020-2024 рр.

Сума виявлених порушень також мала хвилеподібну динаміку: після піку у 2021 році (майже 180 млрд грн), вона впала у 2022–2023 роках, але у 2024 знову різко зросла до 217,5 млрд грн, встановивши новий рекорд. Це свідчить про результативність роботи аудитів, хоча їх стабільність залишається проблемною.

Ефективність використання бюджетного фінансування Рахункової палати суттєво зросла (рис. 2.2): на 1 грн фінансування у 2024 році припадало 7,1 тис. грн перевірених коштів (проти лише 0,7 тис. грн у 2022), а також 435,5 грн виявлених порушень (у 2022 було 111 грн). Це свідчить про більш раціональне використання ресурсів та зростання "віддачі" від кожної гривні.

Продуктивність одного аудитора теж суттєво зросла: якщо у 2022 році середній аудитор перевіряв лише 1,14 млрд грн, то у 2024 - вже 11,1 млрд грн, що у десять разів більше. Аналогічно, обсяг виявлених порушень на одного аудитора зріс із 190 млн грн у 2022 до 677,6 млн грн у 2024.

Загалом, 2024 рік став найуспішнішим як за масштабами аудитів, так і за їх результативністю. Однак період 2021–2023 рр. виявився нестабільним: деякі показники знижувалися внаслідок об'єктивних зовнішніх обставин, зокрема повномасштабної війни, обмежень у доступі до об'єктів контролю, а також, можливо, через внутрішні організаційні виклики.

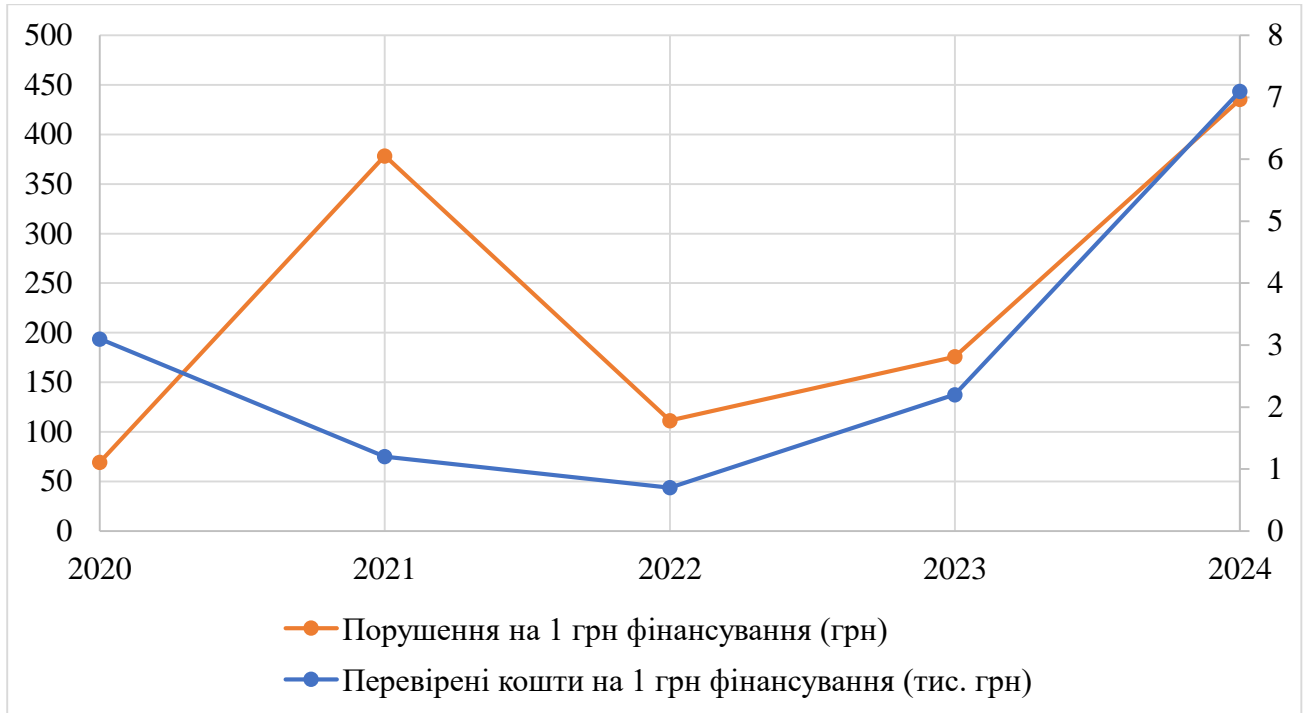

Рисунок 2.2 – Динаміка показників результативності діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю за 2020-2024 рр.

Коливання між роками свідчать про необхідність посилення стабільності та системності в роботі. Застосування кореляційно-регресійного аналізу є цілком доцільним у цьому випадку. Оскільки ми маємо низку кількісних показників, які можуть бути пов'язані між собою логічно та причинно, аналіз кореляції допоможе виявити взаємозв'язки між змінними - наприклад, чи зростання охоплених контролем коштів веде до зростання виявлених порушень; визначити, які показники найбільше впливають на результативність роботи, наприклад - продуктивність аудитора чи обсяг перевірених коштів на 1 грн фінансування; побудувати модель прогнозування ефективності роботи на основі інших змінних (регресійний аналіз).

Можливі гіпотези для перевірки (кореляційні зв'язки):

1. Охоплені кошти - Виявлені порушення. Гіпотеза: чим більше коштів охоплено аудитом, тим більше порушень виявляється (пряма кореляція).

2. Перевірені кошти на 1 грн фінансування ↔ Порушення на 1 грн фінансування. Гіпотеза: ефективне використання бюджету (більше перевірених коштів на 1 грн) пов'язане з вищим виявленням порушень.

3. Перевірено одним аудитором - Виявлено порушень одним аудитором.
Гіпотеза: чим більше перевіряє один аудитор, тим більше порушень виявляється.

4. Сума порушень - Порушення на 1 грн фінансування. Гіпотеза: загальний обсяг порушень впливає на ефективність використання фінансування (віддача на 1 грн).

Кореляційно-регресійний аналіз доцільний як аналітичний інструмент для виявлення тенденцій, навіть попри малу вибірку. Він допоможе зрозуміти, які показники найбільше впливають на результативність Рахункової палати та де можна шукати резерви ефективності.

Розглянемо з урахуванням висунутих гіпотез кореляції і можливі регресійні залежності між показниками діяльності Рахункової палати України за 2020–2024 роки.

1. Ймовірні сильні позитивні кореляції (0.8–1.0):

1.1. Охоплені контролем кошти - Виявлені порушення. Чим більший обсяг перевірених коштів, тим вищий шанс виявлення порушень. Регресійна залежність: $\text{Порушення} = a * \text{Охоплені кошти} + b$

1.2. Перевірено одним аудитором - Виявлено порушень одним аудитором. Логіка: продуктивні аудитори не лише більше перевіряють, а й більше знаходять порушень. Регресійна залежність:

$\text{Порушення на аудитора} = a * \text{Перевірено на аудитора} + b$

1.3. Порушення на 1 грн фінансування - Загальна сума виявлених порушень. Зі збільшенням обсягу виявлених порушень пропорційно зростає віддача на 1 грн фінансування. Регресійна залежність: $\text{Порушення на 1 грн} = a * \text{Загальні порушення} + b$

2. Ймовірні середні кореляції (0.5–0.8):

2.1. Перевірено на 1 грн фінансування - Порушення на 1 грн фінансування. Краща ефективність у використанні ресурсів має відобразитися також у виявленні порушень, хоча це не завжди лінійна залежність.

2.2. Охоплені кошти - Перевірено одним аудитором. Збільшення загального обсягу перевірок має супроводжуватися збільшенням навантаження на аудитора.

Кореляційна матриця наведена у табл. 2.3.

Таблиця 2.3. – Кореляційна матриця для аналізування діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю

	Охоплено контролем публічних коштів (млн грн)	Виявлені порушення і недоліки (млн грн)	Перевірені кошти на 1 грн фінансування (тис. грн)	Порушення на 1 грн фінансування (грн)	Перевірено одним аудитором (млн грн)	Порушень виявлено одним аудитором (млн грн)
Охоплено контролем публічних коштів (млн грн)						
Виявлені порушення і недоліки (млн грн)						
Перевірені кошти на 1 грн фінансування (тис. грн)						
Порушення на 1 грн фінансування (грн)						
Перевірено одним аудитором (млн грн)						
Порушень виявлено одним аудитором (млн грн)						

На її основі можна зробити декілька ґрунтовних і логічних висновків щодо взаємозв'язків між показниками діяльності Рахункової палати України за 2020–2024 роки.

1. Сильна позитивна кореляція між більшістю показників:

Охоплено контролем публічних коштів - Перевірено одним аудитором (1,00). Це свідчить про те, що зі зростанням загального обсягу перевірених коштів відповідно зростає навантаження на кожного аудитора. Тобто ефективність роботи палати прямо залежить від обсягу коштів, які аудитор здатен охопити.

Охоплено контролем - Перевірені кошти на 1 грн фінансування (0,99). Це означає, що при збільшенні охоплення аудитом (в абсолютному вираженні) зростає й ефективність використання бюджетного фінансування: більше коштів перевіряється на кожну гривню витрат на утримання палати.

Охоплено контролем - Виявлені порушення (0,64). Наявна середня позитивна кореляція свідчить, що збільшення обсягу перевірених коштів зазвичай призводить до виявлення більшої суми порушень, хоча зв'язок не ідеальний.

2. Надзвичайно тісний зв'язок між виявленими порушеннями та ефективністю виявлення: Виявлені порушення - Порушення на 1 грн фінансування (0,99). Виявлені порушення - Порушення, виявлені одним аудитором (1,00). Ці показники мають майже ідеальну кореляцію. Це свідчить, що обсяг виявлених порушень безпосередньо впливає на розрахункові індикатори ефективності - як фінансової (на 1 грн витрат), так і кадрової (на одного аудитора).

3. Помірна залежність між продуктивністю і результативністю аудиторів:

Перевірено одним аудитором - Порушення, виявлені одним аудитором (0,62). Це вказує на те, що зростання обсягу перевіреної суми аудитором лише частково гарантує більший обсяг виявлених порушень. Можливо, не вся перевірка призводить до знаходження порушень, або ж є відмінності в складності/якісних аспектах перевірок.

У таблиці 2.4 підсумовано висновки за результатами кореляційного аналізу.

Таблиця 2.4. Висновки за результатами кореляційного аналізу діяльності Рахункової палати України у 2020–2024 рр.

№	Пара досліджуваних показників	Коефіцієнт кореляції	Сила зв'язку	Основний висновок
	Охоплено контролем - Перевірено одним аудитором		Дуже сильний	Зі зростанням загального обсягу перевірок зростає навантаження на одного аудитора
	Охоплено контролем - Перевірені кошти на 1 грн фінансування		Дуже сильний	Чим більше перевірено коштів, тим ефективніше використовуються бюджетні ресурси
	Виявлені порушення - Порушення, виявлені одним аудитором		Дуже сильний	Обсяг виявлених порушень пропорційно залежить від навантаження на аудиторів
	Виявлені порушення - Порушення на 1 грн фінансування		Дуже сильний	Рівень виявлених порушень безпосередньо впливає на показники ефективності витрат
	Охоплено контролем - Виявлені порушення		Середній	Більше перевірок - більше виявлених порушень, але зв'язок не ідеальний
	Перевірено одним аудитором - Порушення, виявлені одним аудитором		Середній	Не весь обсяг перевірених коштів веде до порушень - є відмінності у складності перевірок
	Перевірені кошти на 1 грн фінансування - Порушення на 1 грн фінансування		Помірний	Ефективне використання бюджету частково пов'язане з ефективністю виявлення порушень
	Перевірені кошти на 1 грн фінансування - Порушення, виявлені одним аудитором		Помірний	Краще використання фінансування підвищує продуктивність аудиторів, але не завжди

Примітка: Кореляція від 0,70 до 1,00 - дуже сильна. 0,40–0,69 - середня/помірна. Менше 0,40 – слабка.

Результати кореляційного аналізу вказують на високий рівень взаємозв'язку між обсягами перевірок, витратами на їхнє здійснення і результативністю виявлення порушень, що свідчить про раціональність використання ресурсів Рахунковою палатою України. Найсильніші зв'язки спостерігаються між абсолютними показниками та відповідними індикаторами ефективності (на одного аудитора або на 1 грн фінансування). Підвищення фінансування або кадрового ресурсу може прямо призводити до збільшення охоплення аудитом і результативності перевірок, що важливо для стратегічного планування і обґрунтування бюджету Рахункової палати.

2.3. Прогнозування показників діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю

На основі наданих даних за 2020–2024 роки можна визначити, які з показників доцільно прогнозувати в часі або моделювати за допомогою регресійних залежностей (табл. 2.5).

Таблиця 2.5. Показники для прогнозування діяльності Рахункової палати України у 2020–2024 рр.

№	Показник	Причини доцільності прогнозування / моделювання
	Порушення на 1 грн фінансування (грн)	Має виразну варіативність у часі, пов'язану з ефективністю виявлення порушень при змінному фінансуванні. Показник можна моделювати як функцію обсягу виявлених порушень та фінансування
	Перевірено одним аудитором (млн грн)	Відображає продуктивність кадрів, що має потенціал для регресійного моделювання залежно від загального охоплення контролем. Спостерігається сильна залежність від обсягу перевірених коштів
	Порушень виявлено одним аудитором (млн грн)	Цей показник може бути змодельований через лінійну або нелінійну регресію, використовуючи як змінні: кількість порушень та кількість аудиторів (або опосередковано - через охоплення контролем)

Менш придатні для прогнозу (через нестабільність або зовнішні чинники):

1. Охоплено контролем публічних коштів - має сильні стрибки (особливо у

2024 році), ймовірно, через зовнішні події або зміни в політиці державного аудиту, що важко передбачити на основі простої регресії.

2. Виявлені порушення і недоліки - хоча потенційно прогнозований, але схильний до значних флуктуацій через об'єктивні відмінності у якості перевірених об'єктів, що ускладнює побудову стабільної моделі.
3. Перевірені кошти на 1 грн фінансування - є похідним показником, а не базовим, і краще обчислювати його на основі інших змінних, ніж прогнозувати окремо.

Для побудови моделей регресії або прогнозів у динаміці доцільно використати "Порушення на 1 грн фінансування" та "Порушень виявлено одним аудитором", оскільки вони тісно пов'язані з іншими ключовими параметрами й мають економічну і кадрову інтерпретацію, важливу для оцінки ефективності Рахункової палати.

Результати аналізу та прогнозування трьох ключових показників діяльності Рахункової палати України на основі лінійної регресії за 2020–2024 роки (табл. 2.6):

1. Порушення на 1 грн фінансування (грн). Прогноз на 2025 рік: 393,0 грн. Тренд зростаючий, попри коливання. Дані свідчать про тенденцію до збільшення ефективності виявлення порушень відносно витрат.

2. Перевірено одним аудитором (млн грн). Прогноз на 2025 рік: 8 656,2 млн грн. Загалом простежується стрімке зростання продуктивності аудиторів у 2024 р. Прогноз вказує на продовження підвищення навантаження на одного аудитора.

3. Порушень виявлено одним аудитором (млн грн). Прогноз на 2025 рік: 584,3 млн грн. Незважаючи на флуктуації, прогноз демонструє поступове зростання. Ефективність одного аудитора з точки зору виявлених порушень зростає.

Усі три показники демонструють стійкий зростаючий тренд (позитивна регресійна залежність). Найбільш передбачуваними на основі лінійної моделі є: Порушення на 1 грн фінансування. Перевірено одним аудитором. Порушень виявлено одним аудитором. Дані можуть бути використані для прогнозного

планування ресурсів, оцінки ефективності аудиторів і підвищення фінансової дисципліни в майбутньому.

Таблиця 2.6 – Фактичні у 2024 та прогнози за лінійним трендом діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю

Показники	2024	ПРОГНОЗ	Приріст/зниження, %
Порушення на 1 грн фінансування (грн)	435,5	393	-9,76
Перевірено одним аудитором (млн грн)	11103,6	8656,2	-22,04
Порушень виявлено одним аудитором (млн грн)	677,6	584,3	-13,77

Побудова регресійної моделі. Цільовим показником буде Порушення на 1 грн фінансування ($ПФ_{1грн}$), а фактори:

- Охоплено контролем публічних коштів (млн грн) ($ОК$)
- Перевірені кошти на 1 грн фінансування (тис. грн) ($ПК_{1грн}$)
- Перевірено одним аудитором (млн грн) ($ОК_{1ауд}$)

Рівняння регресійної моделі:

$$ПФ_{1грн} = -140,95 - 0,0096 * ОК - 168,74 * ПК_{1грн} + 3,33 * ОК_{1ауд}$$

Якість моделі: коефіцієнт детермінації $R^2 = 0.74$. Модель пояснює 74% варіації у значеннях показника "Порушення на 1 грн фінансування". Охоплено коштів: кожні додаткові 1000 млн.грн зменшують рівень порушень на $\approx 9,6$ грн, що може свідчити про ширше охоплення без концентрації на проблемних зонах. Перевірено на 1 грн фінансування: збільшення ефективності використання коштів на перевірку призводить до зменшення виявлених порушень на 1 грн фінансування (можливо через превентивний ефект). Перевірено одним аудитором: чим більше аудитори перевіряють, тим більше порушень виявляється на одиницю фінансування - позитивна залежність.

Ця модель дозволяє прогнозувати рівень порушень, виходячи з обсягу контрольованих коштів, продуктивності аудиторів та ефективності витрат. Її можна використовувати для оцінки очікуваної ефективності контролю та оптимізації ресурсів Рахункової палати.

2.4. Індивідуальне наукове дослідження «Оцінка ефективності фінансового моніторингу України в боротьбі з незаконною економічною діяльністю»

Фінансовий моніторинг є важливим для виявлення та запобігання нелегальній економічній діяльності, як-от терористичне фінансування, корупція та шахрайство, пов'язані з незаконними доходами. Боротьба з цими явищами, особливо з фінансуванням тероризму, вимагає постійного вдосконалення інструментів моніторингу, включно з виявленням підозрілих операцій та адаптацією до нових злочинних схем. Актуальність проблеми посилюється глобалізацією та новими технологіями (криптовалюти, анонімні платежі), що ускладнюють контроль фінансових потоків. Це створює виклики для національних установ, таких як Держфінмоніторинг України, у протидії фінансуванню тероризму та іншим незаконним діям. Тому вдосконалення механізмів фінансового моніторингу є ключовим для боротьби з транснаціональною злочинністю.

Питання фінансового моніторингу, міжнародного досвіду та правового регулювання боротьби з нелегальною економічною діяльністю, легалізацією доходів і фінансуванням тероризму є предметом численних наукових досліджень [21-28]. Ці дослідження аналізують національні та міжнародні норми, звіти міжнародних організацій (ООН, FATF, ЄС) та національних моніторингових органів, що сприяє глибокому розумінню процесів у фінансових системах. Вивчення цих джерел дозволяє оцінювати ефективність існуючих підходів та розробляти рекомендації для вдосконалення протидії нелегальним фінансовим потокам.

На основі наукових досліджень та міжнародних стандартів доцільно оцінити функціонування системи фінансового моніторингу в Україні та її відповідність міжнародним нормам. Незважаючи на значний інтерес, методологічні підходи до дослідження фінансового моніторингу та протидії незаконній економічній діяльності залишаються недостатньо розробленими. Більшість робіт зосереджені на окремих аспектах, не пропонуючи комплексного аналізу в контексті глобальних змін у фінтех-секторі та нових форм

транснаціональних злочинів.

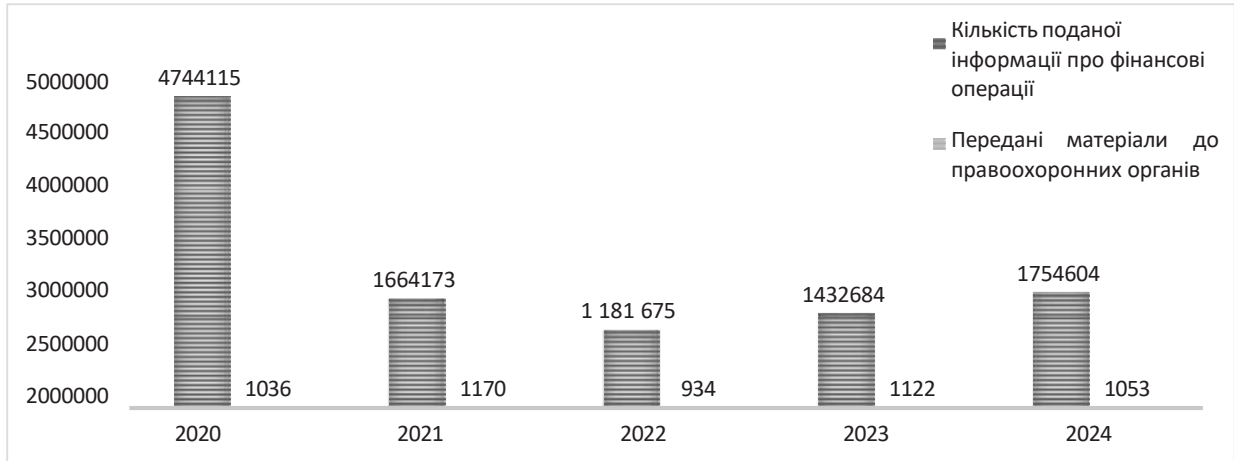
Основною проблемою є повільна адаптація національних методів фінмоніторингу до нових викликів, таких як використання криптовалют та інших анонімних інструментів, що ускладнює виявлення незаконних потоків та складних злочинних схем. Додатково, недостатній обмін інформацією між національними органами та міжнародними структурами обмежує ефективність боротьби з глобальними фінансовими злочинами та виявлення транснаціональних злочинних мереж.

Наукові підходи [21-28] свідчать про прогрес України у протидії незаконній економічній діяльності, проте постійна зміна злочинних схем вимагає удосконалення стратегій моніторингу. Оцінка ефективності системи протидії відмиванню доходів базується на статистиці Держфінмоніторингу (кількість повідомлень), але для об'єктивності потрібен також якісний аналіз даних та врахування технологічних змін. Процес обробки повідомлень автоматизований, а етапи аналізу регламентовані.

Держфінмоніторинг аналізує фінансові операції, класифікуючи їх за рівнем ризику та формуючи матеріали для фінансових розслідувань, з основною метою виявлення операцій, пов'язаних із ПВК/ФТ. Аналіз даних за 2020–2024 роки показує суттєві коливання: у 2020 році зафіксовано максимальну кількість отриманих повідомлень (4,74 млн), яка у 2021–2022 роках знизилася до мінімуму (1,18 млн) у 2022 році, що пов'язано зі зміною законодавчих вимог та, ймовірно, військовою агресією (рис. 2.3).

З 2023 року кількість підозрілих транзакцій зросла до 1,75 млн у 2024 році, що може свідчити про відновлення економіки або покращення моніторингу. Установа зупинила: у 2022 році – 475 операцій на 92,6 млн грн, у 2023 році – 232 операції на 4,1 млрд грн.

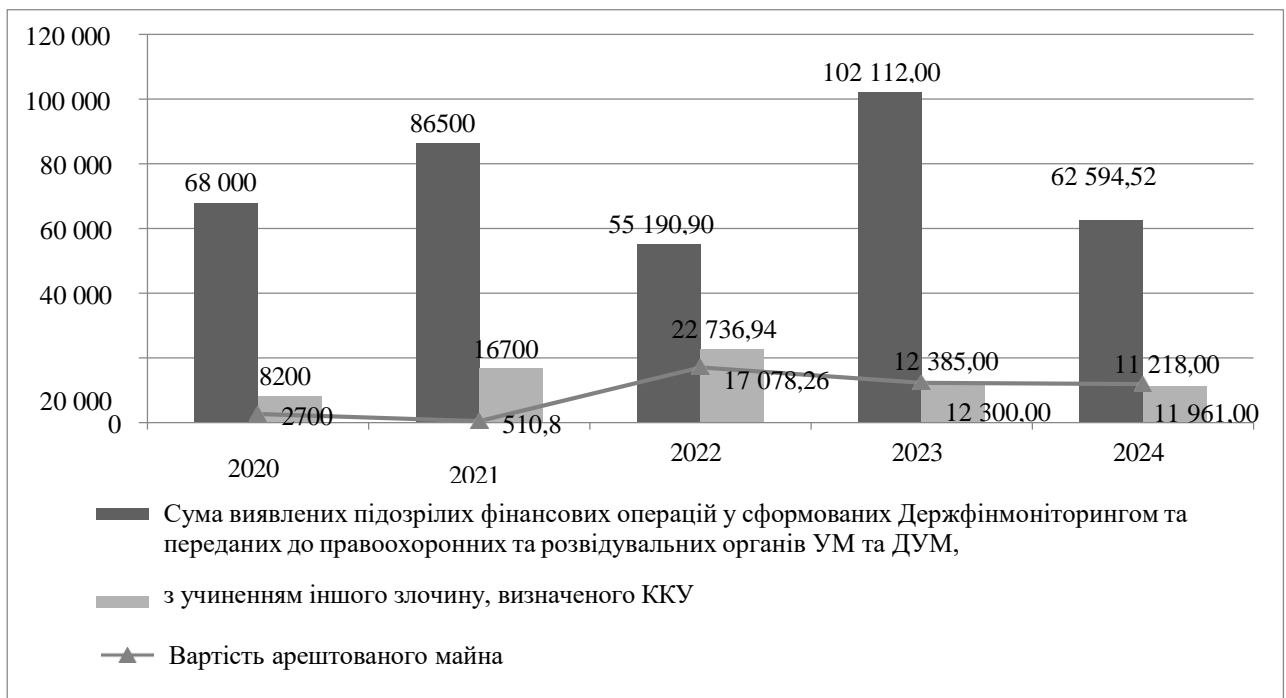
Сума виявлених підозрілих операцій досягла піку 102,1 млрд грн у 2023 році, знизившись до 62,6 млрд грн у 2024 році. Операції, пов'язані зі злочинами, зросли у 2022 році (22,7 млрд грн), але потім знизилися до 12,4 млрд грн у 2023 році та 11,2 млрд грн у 2024 році.

Джерело: сформовано на основі даних Державної служби фінансового моніторингу України. URL: <https://fii.gov.ua/>

Рисунок 2.3. Кількість повідомлень від СПФМ про фінансові операції та їх передача правоохоронних органів протягом 2020–2024 років, (од.)

Вартість арештованого майна різко зросла до 17,1 млрд грн у 2022 році, проте у 2023–2024 роках знизилася до 12,3 млрд грн та 11,96 млрд грн відповідно. Оцінка цих показників за 2020–2024 роки підтверджує суттєвий внесок Держфінмоніторингу у виявлення незаконних схем та протидію легалізації злочинних доходів.

Джерело: сформовано на основі даних Державної служби фінансового моніторингу України. URL: <https://fii.gov.ua/>

Рисунок 2.4 Динаміка підозрілих фінансових операцій та вартість арештованого майна (млн. грн.) за 2020–2024 рр.

Активізація контролю у 2022 році виявила злочинні схеми, але зниження показників може свідчити про їх адаптацію до відмивання коштів. Держфінмоніторинг ефективно протидіє фінзлочинам. Співпраця з правоохоронцями (СБУ, Нацполіція) сприяє арешту/конфіскації незаконного майна. Судова система розглядає справи фіншахрайства, корупції, ухилення від оподаткування тощо. Держфінмоніторинг виявляє нелегальні фіноперації та передає дані правоохоронцям, але мала кількість судових справ вказує на потребу вдосконалення боротьби з нелегальними фінпотоками, особливо на етапах розгляду та завершення.

Економічні зміни створюють нові виклики для фінмоніторингу через серйозний вплив незаконної економічної діяльності (корупція, фіншахрайство, відмивання коштів, фінансування тероризму, ухилення від податків) [20]. Сучасні тренди включають транснаціональну злочинність, анонімні криптовалюти, кіберзлочинність та глобалізацію злочинних мереж.

Ці види незаконної діяльності загрожують фінбезпеці та стабільності. Новітні тенденції (анонімні криптовалюти, кібератаки) ставлять під сумнів ефективність методів фінмоніторингу, попри його важливість [20]. Стандарти FATF (рис. 2.5) протидіють відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та застосовуються у розслідуванні корупції.

Найбільші незаконні прибутки: наркотики (320 млрд. дол.), контрафакт (250 млрд. дол.), торгівля людьми (32 млрд. дол.). Злочинні мережі дестабілізують регіони, вимагаючи міжнародної координації. Глобальні злочини (нелегальний обіг зброї, цінностей, наркотиків, торгівля людьми) розширюються. Ефективне запобігання – лише через міжнародну координацію та спільні зусилля.

Цифрові технології спричинили ріст кіберзлочинності – загрози безпеці; анонімність ускладнює боротьбу. Кіберполіцією ліквідовано 23 угруповання, виявлено 2,3 тис. кіберзлочинів, до суду передано 2,7 тис. справ, що підтверджує ефективність протидії кіберзлочинності.

Прозорість фінансової системи	• Впровадження стандартів сприяє відкритості фінансових потоків та зменшенню можливостей
Виявлення та переслідування фінансових злочинів	• Механізми стандартів допомагають ідентифікувати, розслідувати та притягувати до відповідальності осіб, причетних до
Повернення незаконно виведених активів	• Запроваджені процедури забезпечують ефективний пошук і повернення викрадених державних і
Зміцнення державних інституцій	• Системи управління ризиками та антикорупційні заходи сприяють стабільності та прозорості роботи державного сектору.
Захист приватного сектору від фінансових зловживань	• Регулювання діяльності приватних установ мінімізує ризики їх використання для нелегальних

Рисунок 2.5 Вплив стандартів FATF на прозорість фінансової системи

Підводячи підсумки, діяльність Держфінмоніторингу спрямована на виявлення нелегальних транзакцій та передачу інформації правоохоронцям. Однак мала кількість справ, що доходять до суду, вказує на потребу вдосконалення механізмів боротьби з фінансуванням нелегальної діяльності, особливо на етапах розслідування та судового розгляду. Для покращення ситуації необхідно посилити міжвідомчу співпрацю, розвивати законодавство та контроль за фінансовими установами, а також підвищувати фінансову грамотність населення та доступ до фінпослуг. Незаконна економічна діяльність (корупція, шахрайство, відмивання коштів, фінансування тероризму, ухилення від податків) стає різноманітнішою та глобальнішою, ускладнюючись через глобалізацію та криптовалюту. Ефективна боротьба потребує нових стратегій і технологій фінмоніторингу, міжнародної співпраці та обміну інформацією.

РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЙНА ЧАСТИНА

3.1. Систематизація виявлених проблем на основі звітів Рахункової палати та способи їх вирішення

Аудиторські заходи Рахункової палати, проведені протягом 2024 року, охопили широкий спектр державних інституцій та сфер діяльності, виявивши як специфічні для окремих відомств, так і наскрізні системні проблеми, що потребують негайного реагування.

У Міністерстві охорони здоров'я, за результатами аудиту Рахункової палати, виявлено критичні проблеми з неефективною організацією закупівель. Це включало неналежну оцінку реальних потреб медичних закладів, формальне затвердження зведених показників без глибокого аналізу наданих заявок та відсутність дієвого контролю за їх достовірністю. Встановлено факти запровадження дискримінаційних вимог до медичного обладнання, що обмежувало конкуренцію. Поширеними були порушення умов вже укладених договорів, проблеми з розподілом закупленого обладнання без чітко визначених, прозорих критеріїв, та, як наслідок, значні затримки з введенням його в експлуатацію. Показово, що лише незначна частина дороговартісного обладнання була фактично введена в експлуатацію, переважно через неготовність приміщень у закладах охорони здоров'я. Ці системні недоліки в плануванні, прозорості та дотриманні нормативних вимог у сфері медичних закупівель мають прямі негативні наслідки для якості та доступності медичних послуг для громадян України.

Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України, за даними Рахункової палати, стало об'єктом критики через глибокі прогалини у державній житловій політиці. Аудитори вказали на відсутність фундаментальних законодавчих принципів щодо забезпечення молоді житлом та на фрагментарний, несистемний характер існуючої політики. Наявна Державна програма забезпечення молоді житлом, як показав аудит, виявилася недостатньо ефективною, головним чином через хронічне недофінансування. Виявлено

суттєві проблеми з функціонуванням механізмів пільгового довгострокового кредитування та низьку ефективність часткової компенсації відсоткової ставки. Такі результати аудиту свідчать про системні недоліки у вирішенні житлових потреб молоді, що вказує на відсутність стратегічної пріоритетності цього напрямку та ефективних механізмів його реалізації.

У Міністерстві культури та інформаційної політики України аудитом Рахункової палати було виявлено цілий комплекс проблем: неефективне та безсистемне керівництво й управління, недостатнє та часто суперечливе нормативно-правове підґрунтя діяльності, хронічно низький рівень виконання запланованих заходів. До цього додаються серйозні проблеми в організаційно-управлінському та кадровому забезпеченні, включаючи високий рівень вакансій, неефективне та подекуди нецільове використання бюджетних коштів, а також значні проблеми з управлінням об'єктами державної власності, що перебувають у віданні міністерства. Такий широкий спектр проблем вказує на значні виклики у сфері керівництва, стратегічного планування та операційної ефективності міністерства, що потенційно негативно впливає на збереження та популяризацію культурної спадщини України та забезпечення інформаційної безпеки держави.

Державна служба України з надзвичайних ситуацій (ДСНС) за результатами аудиту Рахункової палати продемонструвала суттєві недоліки в нормативно-правовій базі, що регулює її діяльність. Зафіксовано лише часткове виконання запланованих заходів цивільного захисту населення і територій. Аудитори вказали на неефективність управління бюджетними коштами, слабкі сторони системи внутрішнього контролю та загалом недостатнє ресурсне забезпечення, незважаючи на значне збільшення бюджетних асигнувань в умовах воєнного стану. Виявлені вразливості у готовності та реагуванні на надзвичайні ситуації, особливо щодо ефективного та прозорого використання бюджетних ресурсів, є критичними в поточних умовах. Відсутність актуальної національної стратегії та застарілі нормативи лише поглиблюють ці проблеми.

Національна академія правових наук України також опинилася в центрі уваги аудиторів Рахункової палати. Виявлено проблеми, пов'язані з недостатнім нормативно-правовим регулюванням окремих аспектів її діяльності, серйозні

прорахунки у стратегічному плануванні, неналежну координацію з формування та реалізації державної правової політики. Крім того, зафіксовано неефективне управління коштами спеціального фонду та нерухомим майном, а також суттєві недоліки у системі внутрішнього контролю. Ці проблеми викликають обґрунтоване занепокоєння щодо ефективності правових досліджень та управління державними ресурсами в цій ключовій науковій установі.

Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА) за результатами аудиту Рахункової палати показало недостатню ефективність управління активами. Деталізовано проблеми з процедурою прийняття активів в управління, відсутність належного та прозорого обліку активів, неефективність управління окремими видами активів (наприклад, корпоративними правами, нерухомістю). Існують також значні проблеми з процесом реалізації активів, що ускладнюється недостатнім ресурсним, зокрема кадровим, забезпеченням Агентства. Такі недоліки потенційно підривають зусилля держави у боротьбі з корупцією та поверненні незаконно отриманих коштів до бюджету.

Вищий антикорупційний суд (ВАКС), незважаючи на деклароване достатнє фінансування, стикається, за даними аудиту Рахункової палати, з проблемою недостатнього кадрового забезпечення апарату суду та відсутністю необхідних приміщень, що відповідають специфіці його роботи. Аудитори вказали на відсутність затвердженої стратегії розвитку суду, труднощі в об'єктивній оцінці ефективності його діяльності, проблеми з фінансовим та матеріально-технічним забезпеченням окремих напрямків, а також недоліки в автоматизації судових процесів та функціонуванні системи внутрішнього контролю. Ці системні проблеми можуть призводити до затримок у розгляді справ та підривати здатність суду ефективно виконувати свою важливу роль у боротьбі з топ-корупцією.

Національна академія наук України (НАНУ), за даними Рахункової палати, частково виконала попередні рекомендації – на рівні 62%. Це призвело до певних позитивних зрушень у нормативно-правовій базі, фінансовому менеджменті та організаційних функціях, зі значним задекларованим фінансовим ефектом у 12

760,3 млн грн. Однак, невиконання решти рекомендацій пов'язане з відсутністю конкретних заходів для їх імплементації, невизначеністю відповідальних виконавців та нечіткими термінами виконання. Додатковими факторами стали втрата актуальності деяких рекомендацій та об'єктивні складнощі, спричинені збройною агресією Російської Федерації. Це вказує на системні проблеми із забезпеченням підзвітності та дієвого контролю за виконанням результатів аудиту в науковому середовищі.

Апарат Верховної Ради України, за результатами аудиту Рахункової палати, продемонстрував низку вражаючих недоліків. Зокрема, аудитом констатовано відсутність визначеної та затвердженої процедури управління державною власністю, що перебуває на балансі Апарату, незважаючи на те, що відповідна юридична вимога існує вже 28 років. Виявлено неналежне управління планами стратегічного розвитку, факти нецільового використання власних коштів (наприклад, на утримання вакантних квартир), безоплатне користування об'єктами державної власності третіми особами без укладання договорів оренди. Існують значні ризики, пов'язані з тривалим невикористанням земельної ділянки, та зафіксовано неналежну процедуру передачі майна. Також аудиторів висвітлили недостатньо обґрунтовані бюджетні запити, відсутність своєчасного аналізу ефективності розподілу бюджетних коштів, недотримання законодавства про державні закупівлі (зокрема, ДП «Їдальня» та телеканалом «Рада») та суттєві недоліки у системі внутрішнього контролю (наприклад, неповна інформація у звіті за 2022 рік).

Державна авіаційна служба України за результатами аудиту Рахункової палати характеризувалася неефективним плануванням та використанням бюджетних коштів. Фінансування розраховувалося як 80% від прогнозу надходжень до Спеціального фонду фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях (Спецавіафонду), що призвело до значних обсягів невикористаних коштів на кінець року. Особливо кричущим є факт непродуктивного використання коштів на створення Єдиної державної інформаційної системи з питань авіаційної діяльності та використання повітряного простору України – 12,59 млн грн було

витрачено на систему без проведення обов'язкової державної експертизи, і, як наслідок, придбане програмне забезпечення не працює. Аудитори також вказали на неекономне використання коштів на оплату праці керівництва (високі надбавки попри невиконання ключових завдань), неефективну систему адміністрування державних зборів (відсутність внутрішніх регламентів, автоматизації та належного застосування штрафних санкцій), недостатній рівень внутрішнього контролю (система управління ризиками не функціонувала належним чином) та неповне виконання рекомендацій попередніх аудитів.

Пенсійний фонд України, як свідчить аудит Рахункової палати, перебуває під тиском комплексу серйозних проблем. Висвітлено демографічну кризу, що поглиблюється, зростання боргів перед Фондом (50,3 млрд грн станом на 01.04.2024, які, за останніми даними, зросли до 73 млрд грн станом на 01.07.2024), невпинне зменшення кількості офіційно працюючих осіб, які сплачують внески. Існують значні прогалини в пенсійному законодавстві, особливо щодо пенсійного забезпечення військовослужбовців, мешканців радіоактивно забруднених зон, осіб з інвалідністю. Це призводить до масових звернень громадян до судів, що генерує додаткові непродуктивні витрати для Фонду (66,5 млрд грн лише у 2022-2023 роках на виконання судових рішень) та подальше зростання заборгованості. Аудит чітко вказує на нестабільність пенсійної системи, яка значно посилюється війною та довгостроковими негативними демографічними тенденціями, що вимагає термінових законодавчих реформ та вдосконалення фінансового менеджменту. Залежність від міжнародної фінансової допомоги (зокрема, проєкту PEACE) лише підкреслює хитке фінансове становище.

Аналіз виконання Державного бюджету України на 2024 рік (що спирається на Висновки Рахункової палати, розглянуті профільним підкомітетом ВРУ) виявив значний вплив війни на фінанси країни. Зафіксовано нижчі, ніж прогнозувалося урядом, темпи зростання ВВП, що негативно вплинуло на дохідну частину бюджету. Водночас відбулося суттєве збільшення витрат на оборону (на 340 млрд грн). Існують значні ризики невикористання коштів у фонді ліквідації наслідків збройної агресії через повільний перерозподіл коштів

та проблеми з якістю підготовки проектно-кошторисної документації. Відзначається зменшення обсягів зовнішньої фінансової підтримки порівняно з попередніми періодами, що посилює тиск на внутрішні джерела фінансування. Дефіцит бюджету залишається на високому рівні, а державний борг продовжує зростати. При цьому, зафіксовано перевиконання загального плану доходів (на 373 млрд грн), переважно за рахунок отриманих міжнародних грантів та власних надходжень бюджетних установ, однак спостерігається недовиконання видаткової частини (на 2,8%), особливо у критично важливій сфері оборонних закупівель (на 107,4 млрд грн менше запланованого). Зростання податкової заборгованості (на 29%) також викликає занепокоєння.

Експертна оцінка Рахунковою палатою проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2025 рік» (базуючись на відповідних Висновках Рахункової палати) виявила серйозні занепокоєння. Зокрема, щодо обґрунтованості закладених макроекономічних показників (через високий ступінь невизначеності, пов'язаний з тривалістю та інтенсивністю війни), потенційного зменшення реальних доходів населення та бізнесу, невідповідностей у використанні прогнозного обмінного курсу для різних розрахунків. Аудитори вказали на занижені планові показники доходів від окремих джерел (наприклад, від використання корисних копалин). Прогнозується подальше збільшення видатків на оборону та соціальний захист (сукупно 66,5% усіх видатків). Запланований дефіцит бюджету перевищує встановлені Бюджетним кодексом обмеження, а державний борг визнається Рахунковою палатою як нестійкий. Також висвітлено низку невідповідностей положень законопроекту Конституції України та Бюджетному кодексу (зокрема, щодо фінансування інвестиційних проєктів та надання надмірних повноважень Мінфіну щодо коригування бюджетних показників). Запропоноване призупинення дії окремих норм Бюджетного кодексу викликає особливе занепокоєння з точки зору бюджетної дисципліни та передбачуваності.

Систематизація виявлених проблем на основі звітів Рахункової палати та способи їх вирішення узагальнені у табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Недоліки, виявлені Рахунковою Палатою у 2024р.та

рекомендації

Перевірена установа/Тема	Короткий опис основних виявлених проблем	Ключові надані рекомендації
Міністерство охорони здоров'я	Неефективні закупівлі, дискримінаційні вимоги, порушення договорів, проблеми з розподілом обладнання, затримки введення в експлуатацію	Розробити критерії потреб та розподілу, вдосконалити техвимоги, посилити контроль за договорами
Мінінфраструктури (житлова політика)	Прогалини в політиці, неефективність програми, проблеми з кредитуванням	Розробити стратегію, запровадити моніторинг, внести зміни до порядків
Мінкультури	Неефективне управління, недостатня правова база, низьке виконання планів, проблеми з кадрами та майном	Розробити стратегію, порядок моніторингу, мінімальні стандарти
ДСНС	Недоліки правової бази, часткове виконання заходів, неефективне використання коштів, слабкий контроль	Затвердити стратегію, розробити програму, вдосконалити контроль
НАПрН України	Недостатнє регулювання, проблеми зі стратегічним плануванням, неефективне управління коштами та майном	Усунути недоліки, покращити ефективність діяльності
АРМА	Неефективне управління активами, проблеми з обліком та реалізацією, недостатнє фінансування	Вдосконалити законодавство, запровадити облік, покращити процедури
ВАКС	Недостатньо персоналу та приміщень, відсутність стратегії, проблеми з ефективністю та забезпеченням	Забезпечити приміщеннями, розробити стратегію, прискорити кадрове укомплектування
НАН України	Невиконання рекомендацій через відсутність конкретних заходів	Завершити розпочаті процеси, усунути недоліки
Апарат ВРУ	Невизначені процедури управління майном, неефективні закупівлі, недостатнє обґрунтування бюджету	Розробити процедури, забезпечити реєстрацію майна, покращити планування
Державіаслужба	Неефективне планування та використання коштів, непродуктивне використання ЄІС, неекономічна оплата праці	Дотримуватися вимог, провести експертизу ЄІС, вдосконалити контроль
Пенсійний фонд України	Демографічна криза, зростання боргів, прогалини в законодавстві	Покращити планування, удосконалити механізм відшкодування, економити видатки
ДПС	Недоліки оскарження рішень, зменшення надходжень, негативний вплив на економіку, затримки виконання рішень	Розробити показники якості, покращити обмін документами, оптимізувати процес
Держбюджет-2024	Перевиконання доходів, недовиконання видатків, зростання боргу	Надати рекомендації для усунення недоліків
Проект Держбюджету-2025	Необґрунтовані макропоказники, потенційне зменшення доходів, невідповідності законодавству	Внести зміни до проекту закону
Судова влада та юстиція	Високий рівень виконання рекомендацій, позитивний вплив на систему	Забезпечити виконання невиконаних рекомендацій
Загальнодержавні функції	Високий рівень виконання рекомендацій, позитивний вплив на різні сфери	Завершити розпочаті процеси, усунути недоліки
НАН України	Виконання частини рекомендацій, позитивний вплив на різні сфери, невиконання через війну	Завершити розпочаті процеси, усунути недоліки
Мережа закладів вищої освіти	Необхідність модернізації, проблеми підготовки реформи, відсутність дорожньої карти	Розробити пропозиції щодо актуалізації стратегії, здійснити аудит мережі
Територіальні громади у війну	Недостатнє законодавство, низький рівень освоєння коштів, порушення закупівель	Доопрацювати законодавство, посилити контроль, вжити заходів щодо повернення коштів
Держфінпідтримка бізнесу	Ефективність програми, дефіцит фінансування, порушення звітності, недостатній контроль	Розробити порядок оцінки програми, впровадити ІАС, подолати дефіцит
Зниження ризиків катастроф	Відсутність єдиної системи управління ризиками, недостатність даних, обмеженість систем попередження	Запровадити міжвідомчу платформу, модернізувати системи попередження

Рахункова палата системно відстежує виконання наданих нею рекомендацій. У сфері судової влади та юстиції, як свідчать аналітичні матеріали Рахункової палати, зазначено високий рівень виконання рекомендацій – 80%. Це позитивно вплинуло на нормативно-правове регулювання, організаційні функції та фінансовий менеджмент у судовій системі. Причинами невиконання решти 20% рекомендацій були переважно тривалість погоджувальних процедур між різними державними органами та брак фінансових ресурсів на їх реалізацію.

У сфері виконання загальнодержавних функцій, за даними Рахункової палати, також зафіксовано загальний високий рівень виконання рекомендацій – 77,8%, з різними рівнями успіху в окремих державних органах. Це мало позитивний вплив на організаційні, фінансові та регуляторні аспекти їх діяльності. Причинами невиконання частини рекомендацій стали зміни в законодавстві, що зробили їх неактуальними, або об'єктивна втрата актуальності з часом.

У сфері управління правоохоронних та антикорупційних органів, за інформацією та відповідних матеріалів Рахункової палати, досягнуто високого рівня виконання рекомендацій – 81,2%. Аудитори відзначили важливість цих рекомендацій для системних змін в управлінні зазначеними органами, що сприяє покращенню регуляторної бази та оптимізації фінансових і організаційних процесів.

Щодо Національної академії наук України, як зазначалося в аудиторських звітах Рахункової палати, 62% рекомендацій було виконано, що призвело до покращення нормативно-правової бази, фінансового менеджменту та організаційних функцій, зі значним фінансовим ефектом. Причинами невиконання решти були втрата актуальності та наслідки збройної агресії.

Ширші системні питання, виявлені аудитами Рахункової палати:

Модернізація мережі закладів вищої освіти, за даними Рахункової палати, стикається зі значними проблемами у процесі підготовки та впровадження реформи. Законопроект, що мав би запустити реформу, затримується, існують суперечливі статистичні дані щодо стану мережі. Відсутня чітка дорожня карта реформи та прозорі критерії відбору закладів для реорганізації чи об'єднання.

Спостерігається значний опір процесу реорганізації, часто через недостатню та неефективну комунікацію з боку відповідальних органів. Для успіху реформи необхідна більша прозорість та залучення всіх зацікавлених сторін.

Діяльність територіальних громад в умовах війни, як свідчить аудит Рахункової палати, ускладнюється відсутністю достатнього та комплексного законодавства, зокрема, закону «Про засади відновлення України». Аудитом виявлено недосконалість процедур розподілу коштів, що спрямовуються на відновлення, та, як наслідок, тривожно низький рівень освоєння цих коштів (лише 36,9% у 2023 році та 16,8% у першому півріччі 2024 року). Існують численні перешкоди для ефективного використання коштів, такі як непрогнозованість та неритмічність надходження субвенцій, надмірна тривалість реалізації проєктів. Недостатньо ефективними є системи моніторингу та оцінки результативності проєктів відновлення. Зафіксовано різні порушення та недоліки на загальну суму 3174 млн грн.

Аналіз державної фінансової підтримки бізнесу, проведений Рахунковою палатою, зокрема популярної програми «Доступні кредити 5-7-9%», показав її ефективність у підтримці підприємництва, але водночас висвітлив серйозний дефіцит фінансування (7,1 млрд грн на початок 2024 року). Існують значні проблеми з адмініструванням програми, зокрема через відсутність єдиної ІТ-системи. Аудитори виявили порушення у звітності учасників програми, недостатній контроль з боку уповноважених банків та державних органів. Наявні ризики подання недостовірної інформації підприємцями (особливо через воєнні пільги та форс-мажорні обставини), невідповідності у використанні кредитних коштів та загалом недостатня бюджетна підтримка для сталого функціонування програми.

У сфері зниження ризиків катастроф аудитом Рахункової палати констатовано відсутність єдиної, інтегрованої системи управління кліматичними ризиками. Бракує достовірних та повних даних для адекватної оцінки ризиків. Існуючі системи раннього попередження часто базуються на застарілих історичних даних і не враховують динамічні зміни клімату. Вплив війни значно посилює ці проблеми, перешкоджаючи моніторингу навколишнього середовища

та збільшуючи техногенне та екологічне забруднення. Акцент у державній політиці робиться переважно на реагуванні на наслідки катастроф, а не на їх запобіганні.

Цифровізація адміністративних послуг, за даними аудиту Рахункової палати, демонструє позитивну динаміку розвитку, проте виявлено низку проблем. Існують прогалини у нормативно-правовій базі, зокрема, відсутня єдина узгоджена стратегія цифровізації. Спостерігаються розбіжності та неузгодженості в реєстрах адміністративних послуг. Відсутні чіткі та уніфіковані методології оцінки якості надання цифрових послуг. Зафіксовано фінансові порушення при введенні в експлуатацію нематеріальних активів (програмного забезпечення, баз даних) на суму 113,3 млн грн. Система внутрішнього контролю в цій сфері також має недоліки, наприклад, не повністю укомплектований підрозділ внутрішнього аудиту у відповідальному відомстві.

Щодо ведення лісового і мисливського господарства, як свідчать матеріали Рахункової палати, деталізовані проблеми, виявлені аудитом ефективності використання бюджетних коштів, вказують на наявність системних недоліків в управлінні цією важливою галуззю, що стосуються як фінансової дисципліни, так і екологічних аспектів.

Рахункова палата, як зазначається в її офіційних матеріалах та публікаціях, активно працює над вдосконаленням власної діяльності та запровадженням міжнародних стандартів. Значним досягненням є проведення 90% аудитів у 2024 році відповідно до міжнародних стандартів аудиту державних фінансів (ISSAI). Впроваджується комплексна система управління якістю аудиторської діяльності, розробляються та впроваджуються моделі компетенцій для державних аудиторів. Це свідчить про прагнення до більшого професіоналізму та дотримання найкращих світових практик.

Звіт Рахункової палати за 2024 рік підкреслює значний масштаб фінансового контролю. Обсяг перевірених коштів зріс у п'ять разів порівняно з попередніми періодами і сягнув майже 3,7 трлн грн. В ході аудитів було виявлено фінансових порушень та недоліків на загальну суму 217,5 млрд грн. Найбільша кількість порушень традиційно зафіксована у секторі безпеки та оборони – 184,4

млрд грн. Важливо, що завдяки впровадженню рекомендацій Рахункової палати вдалося усунути порушення та забезпечити відшкодування коштів на суму понад 4,6 млрд грн. Ці цифри демонструють важливу роль Палати у сприянні підзвітності та відповідальному використанню державних ресурсів.

3.2. Діяльність Рахункової палати у сфері фінансового контролю за міжбюджетними трансфертами

У ході аналізу виконання Державного бюджету на 2024 рік Рахункова палата встановила, що видатки на надання трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам продемонстрували зростання порівняно з 2023 роком. Це було зумовлено переважно збільшенням фінансування оплати праці педагогічних працівників закладів освіти та необхідністю забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих територіях.

Як зазначається у висновках Рахункової палати, первісно Закон про Державний бюджет на 2024 рік затверджував трансферти місцевим бюджетам у сумі 190,8 млрд гривень. Однак, протягом року, завдяки змінам до закону та рішенням Кабінету Міністрів України (КМУ), ця сума була збільшена на 10,3 млрд грн. Рахункова палата фіксує, що важливим нововведенням стало запровадження 8 нових субвенцій на загальну суму 5,3 млрд грн, з яких значна частина (4,8 млрд грн) була спрямована на забезпечення харчуванням учнів початкових класів. Також на 4,8 млрд грн (до 10,5 млрд грн) було збільшено видатки на грошову компенсацію за житло для певних категорій громадян та членів їхніх сімей. Загалом, як встановила Рахункова палата, плановий обсяг трансфертів на 2024 рік становив 201,1 млрд грн, з яких фактично було виконано 187,9 млрд грн. (табл. 3.2). Таким чином, видатки виявилися меншими від плану за 24 бюджетними програмами на 12,2 млрд грн (17,4%), а за двома бюджетними програмами видатки на суму 1 млрд грн не були проведені зовсім. Незважаючи на це, Рахункова палата констатує, що загальна сума трансфертів місцевим бюджетам у 2024 році була на 10,5 млрд грн (5,9%) більшою, ніж у 2023 році.

Таблиця 3.2 - Динаміка основних трансфертів у 2024 році порівняно з 2023 роком (за даними аналізу Рахункової палати)

Вид трансферту	Зміна порівняно з 2023 роком (млрд грн)	Зміна порівняно з 2023 роком (%)
Освітня субвенція на оплату праці педагогічних працівників	+13,5	+14,9
Дотація на здійснення повноважень ОМС на деокупованих та інших постраждалих територіях	+11	+64,3
Субвенція на проекти з ліквідації наслідків збройної агресії	+2	+57,7
Базова дотація для вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів	-7,8	-27,1
Субвенція на утримання автомобільних доріг місцевого значення (у 2023 р. – 16 млрд грн)	Не передбачено	-

Рахункова палата встановила, що видатки загального фонду державного бюджету на надання субвенцій за 17-ма бюджетними програмами були на 3,5 млрд грн (15%) менші плану. Це спричинено низкою факторів, зокрема:

- Затримками у підготовці рішень КМУ щодо порядків та умов надання субвенцій.
- Низькою якістю розробленої проектної документації та необхідністю її коригування.
- Невиконанням умов договорів постачальниками.
- Затримками, пов'язаними зі здійсненням платежів органами Казначейства відповідно до встановленої черговості.

Приклади невиконання плану за окремими субвенціями, зафіксовані Рахунковою палатою:

- Облаштування безпечних умов у закладах загальної середньої освіти: менше плану на 1,1 млрд грн (45,7%). Кошти почали перераховувати місцевим бюджетам лише в липні, хоча передбачалося спрямування з травня. Рахункова палата зазначає, що КМУ ухвалив зміни до порядку надання субвенції у квітні, комісію МОН для розподілу створено у травні, а КМУ розподілив частину субвенції у червні-липні. Надалі були ще рішення щодо розподілу та зменшення обсягу субвенції.
- Забезпечення харчуванням учнів початкових класів: менше плану на 934 млн

грн (46,7%).

- Модернізація їдалень (харчоблоків) закладів загальної середньої освіти: менше плану на 481 млн грн (36,7%).
- Облаштування безпечних умов у закладах охорони здоров'я: менше плану на 272 млн грн (27,2%). Порядок надання субвенції затверджено із порушенням терміну, кошти почали надходити в липні. Комісію МОЗ створено у травні, а КМУ розподілив частину субвенції у липні.
- Проєкт "Ремонт житла для відновлення прав і можливостей людей (НОРЕ)": видатки на 248 млн грн не проведено через незатвердження порядку та умов надання субвенції. Рахункова палата наголошує на порушенні вимог Бюджетного кодексу щодо термінів затвердження. Мінінфраструктури повідомило про підготовчі процедури для реалізації у 2025 році.

Рахункова палата також виявила, що видатки на реалізацію інвестиційних проєктів за рахунок міжнародних кредитів (ЄБРР, ЄІБ, МБРР) були на 6,3 млрд грн (78,1%) менші плану, а за однією програмою не проведені взагалі (0,7 млрд грн). Причинами, за інформацією Мінфіну та Мінінфраструктури, стали неможливість робіт в умовах воєнного стану, недостатність підрядників, затримки розрахунків та ускладнена логістика.

Субвенція з фонду ліквідації наслідків збройної агресії, за даними контролю, була на 2 млрд грн (27,4%) меншою за план. Хоча кошти були перераховані місцевим бюджетам у повному обсязі в квітні 2024 року після виділення їх КМУ в березні, до кінця року, за інформацією Мінінфраструктури, реалізацію завершено по 98 проєктах зі 103 запланованих на 2024 рік (загалом 186 проєктів, решта - на 2025 рік). Видатки місцевих бюджетів за рахунок субвенції становили 5,4 млрд грн (72,6% плану). Причинами невиконання Рахункова палата, посилаючись на Мінінфраструктури, називає зміни до проєктів, економію, нестачу працівників та несприятливі погодні умови. КМУ сім разів вносив зміни до переліку проєктів.

Рахункова палата підтверджує, що на оплату праці педагогів було надано 104,2 млрд грн, що становить 100% плану. Разом із залишками попередніх періодів (4,1 млрд грн, з яких 3 млрд грн – зі спецфонду на мультимедійне

обладнання та "Захист України"), місцеві бюджети мали значний ресурс. Видатки за рахунок освітньої субвенції склали 103,6 млрд грн. Станом на 01.01.2025 залишки становили 4,6 млрд грн (3,7 млрд грн на оплату праці та 0,9 млрд грн залишків 2023 року зі спецфонду). Причинами наявності залишків, за інформацією МОН, наданою на запит Рахункової палати, є розподіл резерву субвенції наприкінці грудня, зменшення кількості ставок педагогів у прифронтових та окупованих областях, а також оптимізація мережі закладів освіти. Залишки на кінець 2024 року перераховано до спецфонду держбюджету для МОН. За даними Рахункової палати, загальні доходи місцевих бюджетів у 2024 році становили 679,5 млрд грн, що на 0,7% перевищило план і на 4,1% (26,9 млрд грн) більше, ніж у 2023 році (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 - Основні джерела доходів місцевих бюджетів у 2024 році (без трансфертів), за даними Рахункової палати

Джерело доходу	Частка у доходах без трансфертів (%)	Зміна порівняно з 2023 роком (млрд грн)	Причини змін (за висновками Рахункової палати)
Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО)	52,4	-31,9 (-11%)	Зарахування ПДФО з грошового забезпечення військовослужбовців, поліцейських та осіб рядового і начальницького складу повністю до державного бюджету.
Місцеві податки та збори	24,4	+6,4 (податок на майно, +14,6%)	Збільшення надходжень орендної плати з юридичних осіб.
Податок на прибуток підприємств	5,7	+12,5 (+80,6%)	Зміна оподаткування прибутків банків (за інформацією Мінфіну).
Акцизний податок	5,7	+5,4 (+24,3%)	Збільшення ставки акцизу на пальне з 01.09.2024 та заміщення вітчизняного виробництва імпортом пальним (за інформацією Мінфіну).
Єдиний податок з фізичних осіб	Н/Д (входить в "Інші надходження" – 5,3%)	+17,1 (+45,1%)	Припинення пільгового режиму з 01.08.2023, збільшення МЗП та прожиткового мінімуму, зростання кількості ФОП 1-2 груп.
Єдиний податок з юридичних осіб	Н/Д	-3,8 (-31,6%)	Зменшення отриманого доходу платниками.

Рахункова палата встановила, що доходи місцевих бюджетів без урахування трансфертів з державного бюджету зросли на 3,4% (16,4 млрд грн) порівняно з 2023 роком, сягнувши 491,6 млрд грн. Їх частка в загальному обсязі доходів місцевих бюджетів дещо зменшилася – до 72,3%.

Рахункова палата відзначає, що найбільше зростання доходів без трансфертів спостерігалось у місті Києві – на 21 млрд грн (29,2%). Водночас, доходи зменшилися в регіонах, де ведуться активні бойові дії або частина

території тимчасово окупована: Луганська область (-56,4%), Донецька (-39,1%), Запорізька (-5,7%) та Херсонська (-5,5%).

За даними Рахункової палати, видатки місцевих бюджетів у 2024 році були проведені в сумі 671,8 млрд грн, що становить 88% плану. Це на 3,9% (25 млрд грн) більше, ніж у 2023 році. Традиційно, як фіксує орган контролю, найбільший обсяг видатків (20,1% загального обсягу, з них 36,3% капітальних) припав на грудень. Частка видатків місцевих бюджетів (без трансфертів до держбюджету) у видатках зведеного бюджету зменшилася на 0,5 відсоткового пункту до 13,1%.

Зміни у видатках місцевих бюджетів за функціональною класифікацією у 2024 році порівняно з 2023 роком представлені у табл. 3.4.

Таблиця 3.4 - Зміни у видатках місцевих бюджетів за функціональною класифікацією у 2024 році порівняно з 2023 роком (за даними Рахункової палати)

Напрямок видатків	Зміна (млрд грн)	Зміна (%)
Збільшення видатків:		
Освіта	+35,5	+14,3
Соціальний захист і соціальне забезпечення	+12,3	+27,4
Загальнодержавні функції	+8,6	+16,1
Громадський порядок, безпека і судова влада	+3,3	+19,3
Духовний та фізичний розвиток	+2,7	+10
Зменшення видатків:		
Економічна діяльність	-16,3	-14,4
Житлово-комунальне господарство	-3,4	-5,5
Охорона здоров'я	-1	-2,5

Рахункова палата зазначає, що для забезпечення захищених видатків загального фонду місцевих бюджетів обсяг позик з Єдиного казначейського рахунку (ЄКР) на покриття тимчасових касових розривів зріс у 7,2 раза порівняно з 2023 роком, склавши 593 млн грн (164 позики). Вся заборгованість за цими позиками була погашена станом на 01.01.2025.

У 2024 році, як встановлено Рахунковою палатою, з місцевих бюджетів до спеціального фонду державного бюджету було перераховано три види субвенцій:

1. На виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку регіонів: 26,3 млрд грн (на 4,5% більше, ніж у 2023 році). Найбільше перерахував бюджет міста Києва (5,3 млрд грн, або 20,2% загального обсягу).

Ці кошти спрямовувалися переважно Міноборони (18 млрд грн) на розвиток озброєння та забезпечення ЗСУ, і МВС (6 млрд грн) на Нацгвардію та Нацполіцію.

2. На фінансування діяльності військових адміністрацій: 198 млн грн. Найбільші суми надійшли з Вінницької (100 млн грн, або 50,7%) та Луганської (91 млн грн, або 46,2%) областей.
3. На заходи загальної мобілізації та відсічі збройної агресії: 53 млн грн, перераховані з бюджету міста Києва. Рахункова палата зазначає, що рішення щодо розподілу цієї субвенції КМУ у 2024 році не приймав.

За рішеннями місцевих рад, як зафіксовано Рахунковою палатою, у 2024 році на придбання Військових облігацій було спрямовано 643 млн грн тимчасово вільних коштів, що на 3,9 млрд грн (85,9%) менше, ніж у 2023 році. Найбільші обсяги спрямували Житомирська область (200 млн грн, або 31,1%) та Вінницька МТГ (150 млн грн, або 23,3%). Від погашення облігацій, розміщених у 2023 році, надійшло 1,8 млрд грн та 275 млн грн доходу. Залишок коштів у Військових облігаціях зменшився з 2 млрд грн до 0,9 млрд грн на 01.01.2025.

На депозитних рахунках у державних банках було розміщено 131 млн грн тимчасово вільних коштів (на 1,4 млрд грн або 91,3% менше, ніж у 2023 році) за ставками 11,5-12%. Найбільше розмістили міські бюджети Вінницької області (100 млн грн, або 76,2% загального обсягу). У грудні 2024 року всі ці кошти повернуто до відповідних бюджетів. Плата за розміщення тимчасово вільних коштів склала 293 млн грн (на 42,9% менше, ніж у 2023 році).

Залишки коштів на рахунках місцевих бюджетів та бюджетних установ в Казначействі на 01.01.2025 становили 122,8 млрд грн, збільшившись з початку року на 9,5 млрд грн (8,4%). Місцевий борг з початку 2024 року, за даними Рахункової палати, збільшився на 2 млрд грн (12,5%) і становив 18,7 млрд грн.

Структура та динаміка місцевого боргу наведена у табл. 3.5.

Гарантований обласними радами та територіальними громадами борг на 01.01.2025 становив 12,2 млрд грн, із них 9,2 млрд грн – зовнішній борг.

Таблиця 3.5 - Структура та динаміка місцевого боргу станом на 01.01.2025 (за даними Рахункової палати)

Вид боргу	Сума (млрд грн)	Зміна з початку року (млрд грн)	% зміни з початку року	Ключові характеристики (за даними Рахункової палати)
Внутрішній борг	13,6	-0,7	-4,7%	Включає 9 млрд грн зобов'язань за середньостроковими позиками та безвідсотковими позичками з ЄКР (2009-2014 рр.). На фінансування бюджетів розвитку одержано позик на 1,2 млрд грн.
Зовнішній борг	5,1	+2,7	+220% (у 2,2 раза)	Зростання за рахунок перевищення запозичень над погашенням та девальвації гривні. На фінансування бюджетів розвитку одержано позик на 3,1 млрд грн (з них 2,2 млрд грн від ЄБРР Києву).
Разом	18,7	+2,0	+12,5%	

Рахункова палата у 2024 році здійснила всебічний фінансовий контроль за наданням міжбюджетних трансфертів, що дозволило виявити як позитивні аспекти, так і системні проблеми у цій сфері. Контроль підтвердив збільшення обсягів трансфертів місцевим бюджетам (на 5,9% більше, ніж у 2023 році), насамперед на оплату праці педагогів та підтримку деокупованих територій. Водночас ефективність використання трансфертів обмежувалася низкою чинників: затримками з підготовкою нормативної бази, низькою якістю проєктної документації, невиконанням умов постачальниками, та складнощами з платежами. У результаті не було виконано план за 24 бюджетними програмами, а деякі трансферти недоотримали до 45–47% запланованих обсягів.

Особливу увагу Рахункова палата звернула на субвенції з фонду ліквідації наслідків агресії, де реалізація частини проєктів була відкладена через логістичні й кадрові труднощі. Також виявлено залишки невикористаних коштів, що зумовлено пізнім розподілом субвенцій і скороченням мережі установ у прифронтових регіонах. Загалом Рахункова палата ефективно здійснює контрольну функцію, однак її рекомендації потребують кращої імплементації з боку виконавчої влади для підвищення ефективності міжбюджетних трансфертів.

3.3. Рекомендації щодо покращення діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю за використанням коштів державного бюджету в Україні та очікувані результати

Основними рекомендаціями щодо покращення діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю є:

1. Посилення контролю за ефективністю використання бюджетних коштів. У 2024 році Рахункова палата виявила порушення та недоліки на суму майже 217,5 млрд грн, зокрема у сферах безпеки та оборони (184,4 млрд грн), функціонування економіки (23,5 млрд грн) та виконання повноважень державними органами (3,8 млрд грн). Потрібно розробити та впровадити уніфіковані методики оцінки ефективності використання бюджетних коштів, забезпечити регулярний моніторинг та аналіз ефективності реалізації бюджетних програм. Очікувані результати можуть полягати у зменшенні кількості порушень та недоліків у використанні бюджетних коштів, підвищенні ефективності реалізації державних програм та проектів.

2. Покращення системи внутрішнього контролю в державних органах. Аудитори Рахункової палати виявили недоліки у системі внутрішнього контролю в деяких державних органах. Доцільним є розробити та впровадити стандартизовані процедури внутрішнього контролю для державних органів, провести навчання та підвищення кваліфікації відповідальних працівників щодо ефективного внутрішнього контролю, що призведе до зменшення кількості порушень, пов'язаних з недоліками.

3. Оптимізація процесу розподілу та використання бюджетних коштів. У 2023 році значна частина субвенції на відновлення соціальної та критичної інфраструктури не була використана ефективно; з виділених коштів було використано лише 38%, а реалізацію 32 проектів аудитори оцінили як неефективну. Потрібно впровадити чіткі критерії та методології для пріоритизації та відбору проектів фінансування, забезпечити своєчасне надходження коштів та ефективне управління процесом реалізації проектів, що сприятиме підвищенню ефективності використання бюджетних коштів,

зменшенню кількості незавершених або неефективних проєктів.

4. Підвищення рівня виконання рекомендацій Рахункової палати. Із 574 наданих у 2024 році рекомендацій станом на 01.01.2025 повністю виконано 244 (42,5%), у процесі виконання – 231 (40,2%), не виконано (або строк не настав) – 17,3%. Потрібно запровадити механізми моніторингу та контролю за виконанням наданих рекомендацій та забезпечити публічну звітність щодо стану виконання рекомендацій, що дозволить покращити ефективність фінансового контролю та управління бюджетними коштами.

У таблиці 3.6. узагальнені рекомендації та очікувані результати

Таблиця 3.6 - Основні рекомендації та очікувані результати щодо покращення діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю за використанням коштів державного бюджету в Україні

№	Рекомендація	Очікувані результати
1	Посилення контролю за ефективністю використання бюджетних коштів	Зменшення порушень; підвищення ефективності реалізації програм
2	Покращення системи внутрішнього контролю в державних органах	Зменшення порушень; підвищення прозорості та підзвітності
3	Оптимізація процесу розподілу та використання бюджетних коштів	Підвищення ефективності використання коштів; зменшення неефективних проєктів
4	Підвищення рівня виконання рекомендацій Рахункової палати	Підвищення реалізації рекомендацій; покращення фінансового контролю

Відповідно до офіційних даних, у 2024 р. Рахункова палата України суттєво розширила обсяги аудиту – інституція повністю перейшла на міжнародні стандарти (ISSAI) і охопила контролем майже в **5 разів** більше коштів, ніж у попередньому році (приблизно 3,7 трлн грн). На 90 % проведених аудитів застосовувалися міжнародні стандарти вищих органів аудиту (ISSAI), підвищено якість методології й систему управління якістю. Водночас комплексний аналіз звіту Рахункової палати за 2024 р. [31] і Стратегії її розвитку на 2025–2029 роки [32] виявляє низку проблем, що стримують ефективність держфінконтролю. Основні виклики і недоліки пов'язані із законодавчими та інституційними обмеженнями діяльності Рахункової палати, низькою реалізацією рекомендацій, обмеженим доступом до даних і застарілою ІТ-інфраструктурою.

Основні результати узагальнення рекомендацій наведено у табл. 3.7.

Таблиця 3.7 - Основні рекомендації та очікувані результати щодо покращення діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю за використанням коштів державного бюджету в Україні із урахуванням Стратегії розвитку Рахункової палати на 2025–2029 рр.

Проблема	Рекомендація	Очікуваний ефект
Незалежність РП формально не закріплена, існують колізії в повноваженнях (перекриття з іншими органами контролю)	Уточнити законодавчі повноваження РП, усунути дублювання з ДАСУ (закон №4042-ІХ, нові закони)	Чітке розмежування повноважень підвищить інституційну незалежність, забезпечить повний аудит місцевих бюджетів і ДП; зросте довіра партнерів.
Більшість рекомендацій РП залишаються невиконаними, а звіти часто формально розглядаються парламентом.	Впровадити публічний моніторинг рекомендацій РП і зміцнити роль комітетів ВР	Збільшиться відсоток реалізації рекомендацій, що призведе до усунення більших сум порушень; рекомендації враховуватимуться у законотворчості.
Обмежений доступ до даних та застаріла ІТ-система знижують ефективність аудиторських перевірок.	Забезпечити доступ аудиторів до держреєстрів і оновити ІТ-інфраструктуру РП	Завдяки єдиному цифровому середовищу та аналітичним інструментам зросте оперативність аудитів; аудитори зможуть своєчасно виявляти зловживання.
Неефективна організація та залежність від ключових осіб, відсутність плану безперервності послаблюють спроможність РП.	Оптимізувати внутрішню структуру та управління якістю (функціональний аудит, система якості)	Збалансований розподіл задач і запроваджена система якості підвищать продуктивність аудиторів і забезпечать стійкість інституту у кризах.
Відсутність пріоритетного охоплення аудитом критичних сфер (міжнародна допомога, безпека, відновлення).	Сфокусувати аудити на міжнародній допомозі, місцевих бюджетах, обороні	Цілеспрямований аудит цих сфер дозволить випереджувально виявляти найкритичніші порушення, зменшувати ризики зловживань і ефективніше контролювати бюджетні видатки.
Низька обізнаність суспільства про діяльність РП і фрагментарність інформації про аудити зменшують довіру до інституції.	Підвищити прозорість і комунікацію (деталізовані звіти, відкриті дані)	Більш відкрита подача інформації про результати аудитів і активна взаємодія з громадськістю зміцнять суспільний контроль і легітимність РП (підвищення довіри).

Джерела: Стратегія розвитку Рахункової палати на 2025–2029 рр. (пункти 2.6–2.7 та ін.) [32], Звіт Рахункової палати за 2024 р. [31].

Наведені пропозиції ґрунтуються на рекомендаціях Рахункової палати та її стратегічних документах, а також на практиках найвищих органів аудиту в усьому світі. Їхнє впровадження сприятиме значному підвищенню прозорості і ефективності роботи Рахункової палати, наближенню аудиторської діяльності до міжнародних стандартів та максимальному захисту державних фінансів.

Реалізація зазначених рекомендацій сприятиме підвищенню ефективності діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю та забезпеченню прозорого і раціонального використання коштів державного бюджету України.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи результати аналізу наукових підходів, можна дійти висновку, що фінансовий контроль у сфері використання бюджетних коштів в Україні залишається надзвичайно актуальною темою наукових дискусій і практичних досліджень. Більшість авторів сходяться на думці, що ефективний контроль є ключовим інструментом забезпечення фінансової дисципліни, прозорості й підзвітності у використанні державних ресурсів.

У 2024 році Рахункова палата виявила різке збільшення порушень в категорії «Функціонування державних фінансів» - вартість порушень зросла удвічі-утричі порівняно з 2022-2023 роками. Це відображає розширення контролю за бюджетом та можливі невідповідності у видатках чи адмініструванні доходів. Порівняно з 2022 роком суттєво зросли виявлені порушення в оборонній сфері (з близько 3,17 млрд до 23,50 млрд грн), що пояснюється збільшеними бюджетними видатками у цій галузі та, можливо, складнішими умовами їх використання. Однак частка цих порушень поступово зменшується (від 28% у 2023 до близько 10% у 2024 рік загальної суми). У 2022-2023 роках значна частка порушень припадала на соціальну сферу (охорону здоров'я) - понад 8-11% загальних сум. У 2024 році сума порушень у цій галузі різко зменшилася (до близько 1,45 млрд грн), що може свідчити про ефективніший контроль або зміну пріоритетів аудиту.

Серед видів порушень найбільше коливань спостерігається у категорії порушень при публічних закупівлях - у 2023 році вони були рекордно високими (близько 9,52 млрд грн), а в 2024 - значно скоротилися (531,8 млн грн). Водночас порушення, пов'язані з неналежним веденням бухгалтерського обліку, навпаки, зрісли у 2024 році (до 2,78 млрд грн). Це вказує на зміну фокусу: якщо в 2023 основною проблемою були непрозорі закупівлі, то в 2024 - недотримання стандартів обліку та процедур контролю.

Загалом структура порушень у 2022-2024 роках відображає зсув пріоритетів контролю: зростання значущості бюджетно-фінансових питань (боргове навантаження, керування доходами) та військово-оборонних витрат на тлі

відносного зменшення сфер соціального забезпечення. Це узгоджується з акцентами фінансових аудитів у звітах Рахункової палати. Таким чином, аналіз виявлених порушень у 2022-2024 роках показує помітний ріст у ключових напрямках державних фінансів і обороні, зміни у типах порушень (зокрема скорочення порушень закупівель) і необхідність адаптації заходів контролю до нових бюджетних реалій.

SWOT-аналіз діяльності Рахункової палати України у сфері контролю за виконанням бюджету за видатками виявив як сильні, так і проблемні сторони в її функціонуванні. До ключових переваг віднесено законодавчо закріплений статус органу, його формальну незалежність, доступ до інформації та високий професійний рівень персоналу. Водночас, значною слабкістю залишається низька обов'язковість виконання рекомендацій палати, політичний тиск і обмежені ресурси. Відкриття створюють євроінтеграційні процеси, міжнародна підтримка та цифровізація, які можна використати для посилення інституційного потенціалу. Однак, ефективність контролю ускладнюють зовнішні загрози: воєнний стан, економічна нестабільність і корупція. Отже, подальше вдосконалення діяльності Рахункової палати має спиратися на професіоналізм, цифрові інструменти та співпрацю з міжнародними партнерами, водночас адаптуючись до викликів кризового середовища.

Результати кореляційного аналізу вказують на високий рівень взаємозв'язку між обсягами перевірок, витратами на їхнє здійснення і результативністю виявлення порушень, що свідчить про раціональність використання ресурсів Рахунковою палатою України. Найсильніші зв'язки спостерігаються між абсолютними показниками та відповідними індикаторами ефективності (на одного аудитора або на 1 грн фінансування). Підвищення фінансування або кадрового ресурсу може прямо призводити до збільшення охоплення аудитом і результативності перевірок, що важливо для стратегічного планування і обґрунтування бюджету Рахункової палати.

Загалом можна констатувати, що Рахункова палата послідовно розширює обсяг та якість фінансового контролю, демонструючи зростання інституційної спроможності. Водночас збереження високих обсягів виявлених порушень

свідчить про системні проблеми в управлінні публічними фінансами, які потребують комплексних змін на рівні державної політики.

Проведене дослідження дає змогу сформулювати комплексні рекомендації, реалізація яких дозволить підвищити ефективність функціонування Рахункової палати у сфері фінансового контролю за використанням коштів державного бюджету України. Насамперед ідеться про необхідність переходу від виявлення порушень до системного аналізу ефективності використання бюджетних коштів, що вимагає уніфікації методик оцінки, посилення регулярного моніторингу та орієнтації на результати.

Удосконалення внутрішнього контролю в державних органах, як один із пріоритетів, дозволить зменшити обсяги неефективного використання коштів ще до етапу зовнішнього аудиту. Важливими є також оптимізація процесу розподілу коштів, чітке планування та пріоритизація проєктів фінансування — це запорука зменшення кількості незавершених або неефективних ініціатив.

Окремої уваги заслуговує низький рівень виконання рекомендацій Рахункової палати, що вказує на слабку взаємодію між аудиторами, урядовими структурами та парламентом. Впровадження публічного моніторингу реалізації рекомендацій та підвищення ролі парламентських комітетів у цьому процесі сприятимуть кращій імплементації результатів аудиту. Додатковим фактором покращення ефективності стане цифровізація діяльності Рахункової палати — забезпечення доступу до державних реєстрів, модернізація ІТ-інфраструктури та впровадження аналітичних інструментів.

Усі ці заходи, в сукупності з підвищенням прозорості, інституційної незалежності та пріоритетного охоплення аудитом критичних сфер (міжнародна допомога, безпека, місцеві бюджети), дадуть змогу не лише зменшити кількість фінансових порушень, а й запровадити якісно новий підхід до контролю за державними ресурсами. Результатом стане зміцнення інституційної спроможності Рахункової палати, посилення бюджетної дисципліни, підвищення довіри до державних фінансів та ефективніше використання коштів бюджету в інтересах громадян України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пасічник, В. М. (2023). Державний фінансовий контроль як чинник забезпечення національної безпеки України. Публічне управління та митне адміністрування, (3(38)), 107–113.
2. Сливка, М. М. (2024). Поняття державного фінансового контролю та правовий статус суб'єктів його забезпечення. Аналітичне-порівняльне правознавство, (5), 624–627. <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/313125/304163>
3. Сидорчук, Л. А., & Єфіменко, В. О. (2024). Поняття «Державний зовнішній фінансовий контроль». Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал, 4(17), 113–122. [https://doi.org/10.33244/2617-4154.4\(17\).2024.113-122](https://doi.org/10.33244/2617-4154.4(17).2024.113-122)
4. Виговська, Н. Г., Литвинчук, І. В., & Шинаков, А. В. (2025). Державний фінансовий аудит: сутність, наукові підходи до визначення. Економіка, управління та адміністрування, (1(111)), 109–117. [https://doi.org/10.26642/ema-2025-1\(111\)-109-117](https://doi.org/10.26642/ema-2025-1(111)-109-117)
5. Сікора, Є. І. (2024). Ефективність фінансового контролю за видатками Державного бюджету України у період воєнного стану. Здобутки економіки: перспективи та інновації, (8). <https://doi.org/10.5281/zenodo.12728088>
6. Попович, С. (2023). Контроль за використанням державних коштів. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки, 3(318), 285–290. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-318-3-44>
7. Жидовська, Н., & Петришин, Л. (2024). Сучасні підходи до державного фінансового контролю як інструменту забезпечення ефективного використання бюджетних ресурсів. Економіка та суспільство, (62). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-13>
8. Новицька, Н. Б., Новицький, А. М., & Приймаченко, Д. В. (2024). Організація публічно-правового контролю за використанням коштів державного бюджету України, що виділяються на потреби національної безпеки та оборони держави і підтримки малого підприємництва. Юридичний науковий електронний журнал, (1), 430–433.
9. Гладченко, Л. П., Сивульська, Н. М., & Волковський, Є. І. (2024). Незалежний

- державний фінансовий контроль в Україні на шляху до євроінтеграції. *Економіка та суспільство*, (66). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-96>
10. Ключка, О. В., & Ключка, С. С. (2021). Світова практика організації державного фінансового контролю та можливість її адаптації в Україні. *Актуальні проблеми економіки*, (6(240)), 93–104. <https://doi.org/10.32752/1993-6788-2021-1-240-93-104>
 11. Pikhotskyi, V., Nikolaienko, Y., Derii, Z., Zaitsev, O., Havryliuk, O., & Dmytrenko, I. (2019). Modelling the impact of institutional environment on key macroeconomic indicators. *International Journal of Engineering and Advanced Technology (IJEAT)*, 9(1), 6957–6963.
 12. Піхоцький, В. Ф., Рисін, В. В., & Любенко, А. М. (2019). Ефективність фінансового контролю та державного аудиту для забезпечення фінансово-економічної стійкості держави. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*, (1), 196–204.
 13. Скрипник, Г., & Владислав, Ч. (2024). Державний фінансовий контроль України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*, (70). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-139>
 14. Колпакова, А. (2023). Державний фінансовий контроль на сучасному етапі: огляд концептуальних засад. *International Science Journal. Economics & Finance*, 2(1), 9–18. <https://isg-journal.com/isjmef/article/view/263>
 15. Гуренко, Т. (2023). Сучасний стан та напрями удосконалення організації державного фінансового контролю. *Економіка та суспільство*, (55). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-23>
 16. Гуменюк, І. Л. (2025). Фінансовий контроль як невід’ємна функція державного управління. *Інклюзивна економіка*, (1(7)). https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.7-2
 17. Піхоцька, О. М., & Піхоцька, М. Р. (2022). Досвід країн ОЕСР у організації державного фінансового контролю. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*, (34). <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/download/627/576>
 18. Анастасія, С., & Людмила, В. (2024). Правові аспекти фінансового контролю

- за використанням коштів публічних фондів та міжнародної допомоги: досвід України. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична, (3). <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2024-3-17>
19. Зінченко, Г. С. (2023). Співробітництво Рахункової палати України та Європейського Суду аудиторів в контексті євроінтеграції України. У М. В. Плотнікова (Наук. кер.), Правове регулювання фінансових послуг: національний, європейський, глобалізаційний виміри: матеріали науково-практичного круглого столу (м. Суми, 27 січня 2023 р.) (с. 63–67). Суми: Сумський державний університет.
 20. Марушко, Н., & Талатура, Б. (2025). Оцінка ефективності фінансового моніторингу України в боротьбі з незаконною економічною діяльністю. Економіка та суспільство, (72). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-17>
 21. Vitvitskyi, S., Syzonenko, A., & Titochka, T. (2022). Definition of criminal and illegal activities in the economic sphere. *Baltic Journal of Economic Studies*, 8(4), 34–39.
 22. Березовчук, М., & Гайдученко, С. (2023). Концептуальні аспекти публічного управління системою протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Актуальні питання у сучасній науці, 10(16).
 23. Марушко, Н. С., & Воляник, Г. М. (2023). Нелегальні фінансові потоки: базові дефініції та класифікація. Науковий вісник НЛТУ України, 33(2), 60–66.
 24. Марушко, Н. С., & Шевченко, Н. В. (2024). Індикатори оцінки рівня корупції в Україні: глобальний вимір. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна, (1), 43–52.
 25. Сержанов, В. В., Максименко, Я. А., & Абрамов, Ф. В. (2022). Ефективність формальних правил фінансового моніторингу. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво, (3), 126. http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2022/3_2022/4.pdf
 26. Смагло, О. В. (2021). Функціонування системи фінансового моніторингу в Україні. Економіка та суспільство, (26). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-28>
 27. Уткіна, М. С. (2023). Методи здійснення фінансового моніторингу. Наукові

- перспективи (Наукoвi perspektivi), 4(34).
28. Ширяєва, Л., Бойко, М., & Базутко, О. (2022). Методичний підхід до проведення фінансового моніторингу контрагентів у системі фінансово-економічної безпеки підприємства. Економіка та суспільство, (42).
 29. Рахункова палата. Звіт про результати роботи у 2022 році [Електронний ресурс]. – Київ: Рахункова палата, 2023. – 112 с. – Режим доступу: <https://rp.gov.ua/Activity/Reports/?id=1530>
 30. Рахункова палата. Звіт про результати роботи у 2023 році [Електронний ресурс]. – Київ: Рахункова палата, 2024. – 118 с. – Режим доступу: <https://rp.gov.ua/Activity/Reports/?id=1898>
 31. Рахункова палата. Звіт про результати роботи у 2024 році [Електронний ресурс]. – Київ: Рахункова палата, 2025. – 124 с. – Режим доступу: <https://rp.gov.ua/Activity/Reports/?id=2524>
 32. Рахункова палата України. Стратегія розвитку Рахункової палати на 2025–2029 рр. (пункти 2.6–2.7 та ін.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://rp.gov.ua/upload-files/About/Strategy/Strategy_ACU_2025-2029_.pdf

ДОДАТКИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Інститут економіки і менеджменту

Кафедра фінансів

ДЕМОНСТРАЦІЙНІ АРКУШІ

до магістерської кваліфікаційної роботи на тему:

Дослідження діяльності Рахункової Палати у сфері фінансового контролю за використанням коштів державного бюджету в Україні

(Research on the activities of the Accounting Chamber in the field of financial control over the use of state budget funds in Ukraine).

Студент групи ФБМ-21

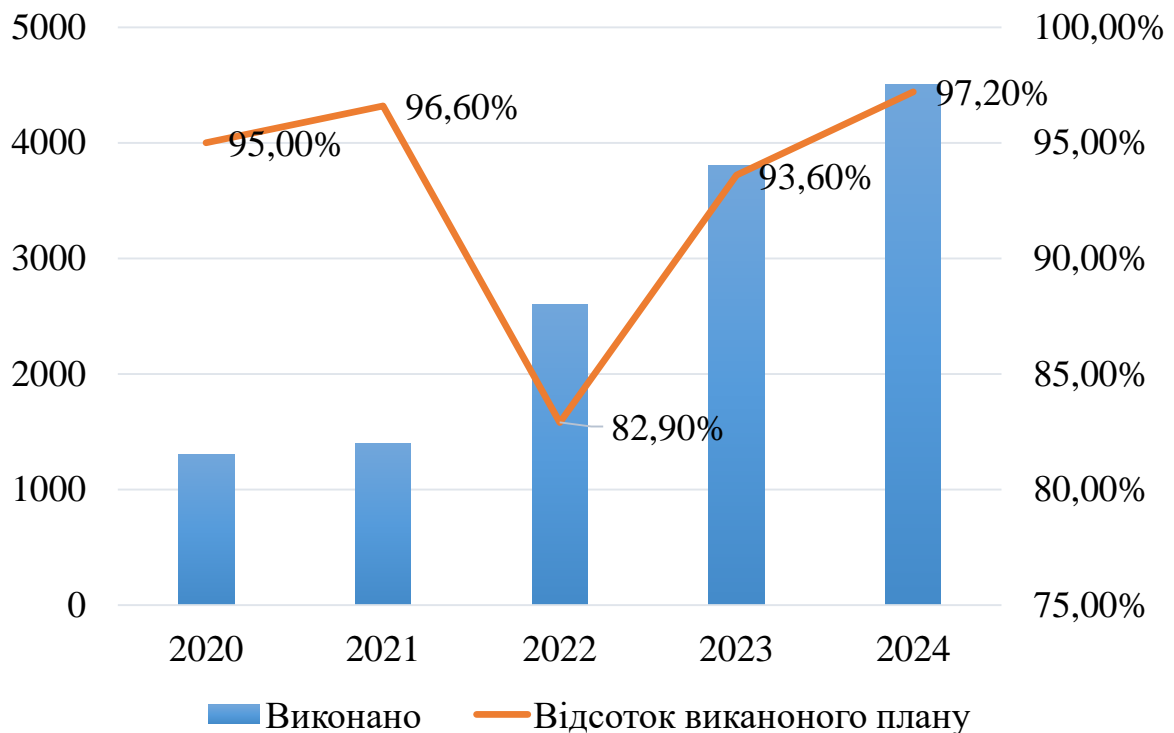
Богдан ТАЛАТУРА

Керівник роботи

Володимир ПІХОЦЬКИЙ

Результати аналізу виконання Державного бюджету України за 2024 рік

Рівень виконання плану проведення видатків за 2020-2024 рр.

Порушення, виявлені Рахунковою палатою за напрямками (млн грн).

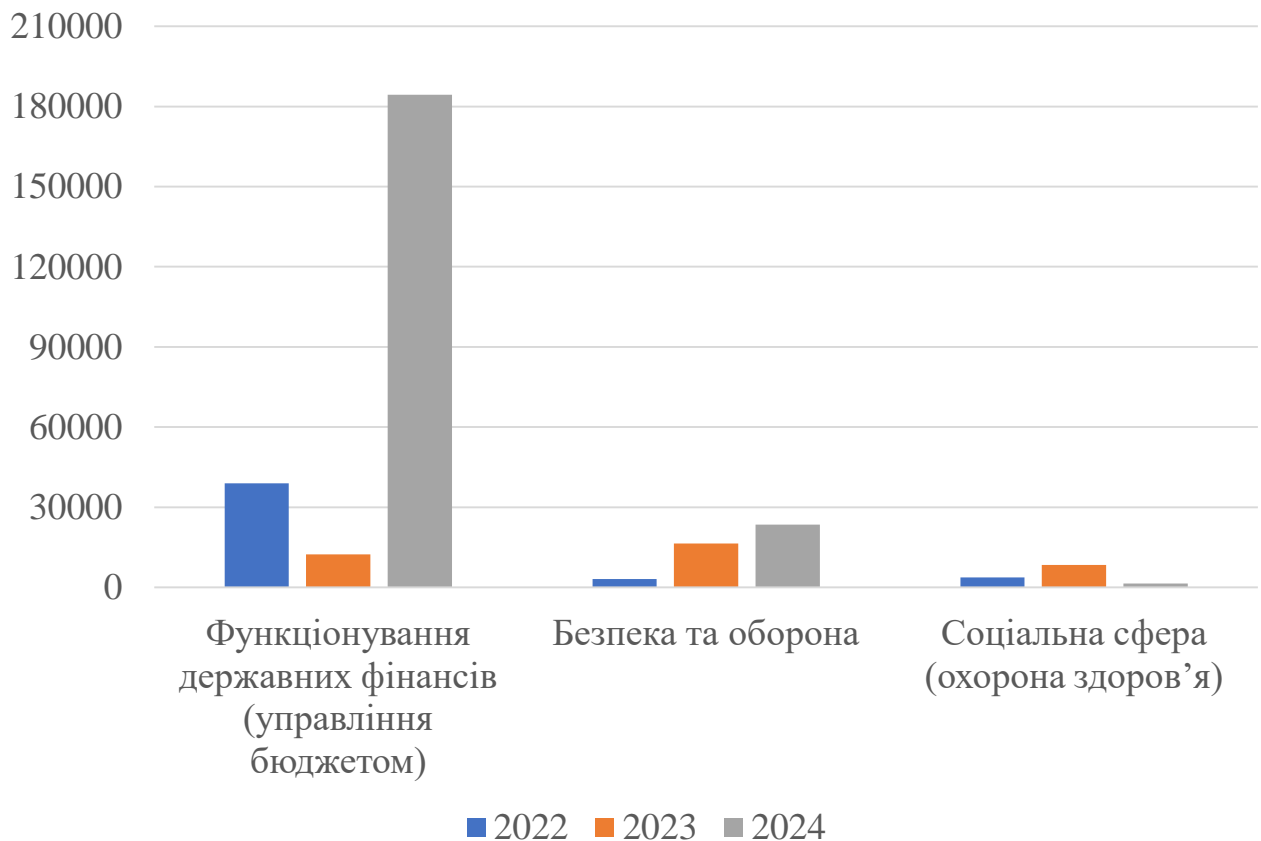
Напрями	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Функціонування державних фінансів (управління бюджетом)			
Безпека та оборона			
Соціальна сфера (охорона здоров'я)			
Судова влада, юстиція, протидія корупції			
Використання державної власності / матеріальних резервів			
Функціонування економіки та підприємств			
Охорона довкілля і природних ресурсів			
Культура та національна спадщина			
Інші напрямки/заходи			
Виконання повноважень державними органами			
Місцеві бюджети (бюджетні відносини)			
Звіт ФДМУ (державне майно)			
Фінансові аудити (внутрішні)			

Результати аналізу діяльності Рахункової палати щодо виявлення порушень

Структура порушень, виявлених Рахунковою палатою за 2024 рік за напрямками

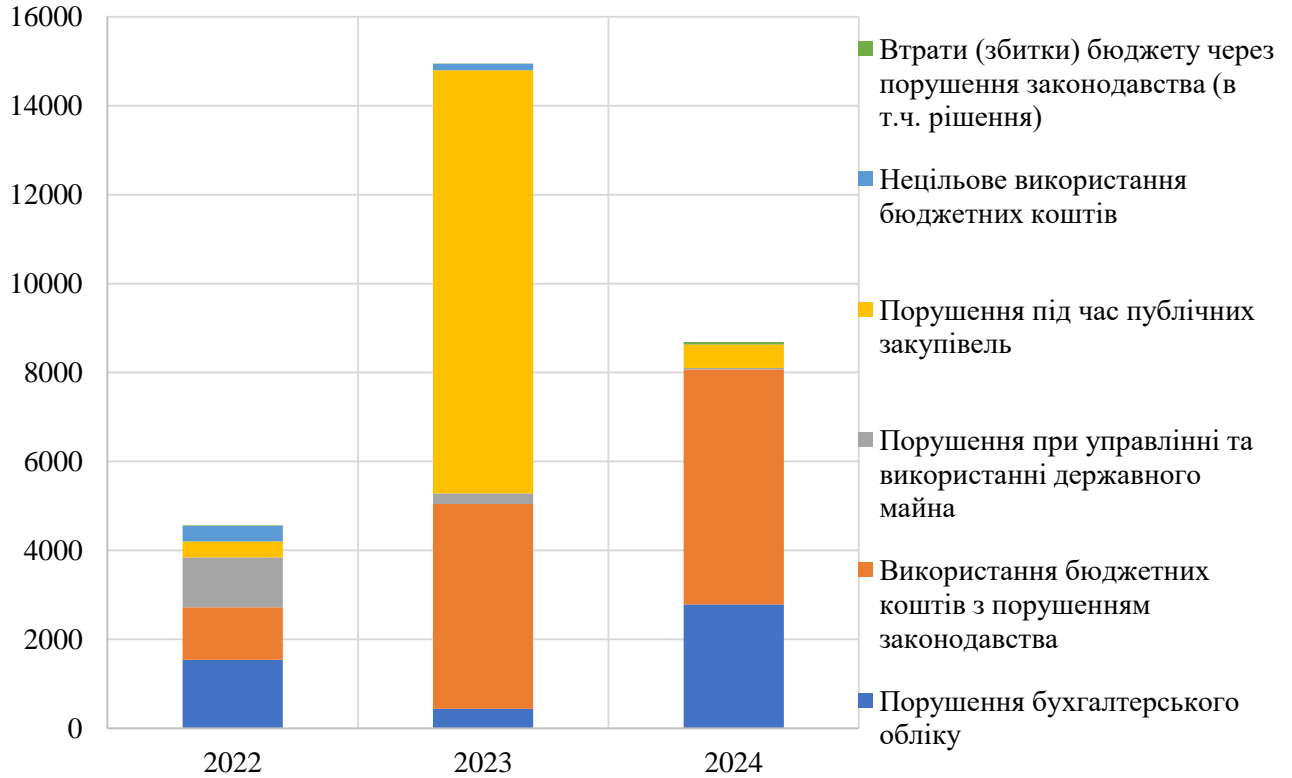

Динаміка порушень, виявлених Рахунковою палатою за 2022-2024 рр.

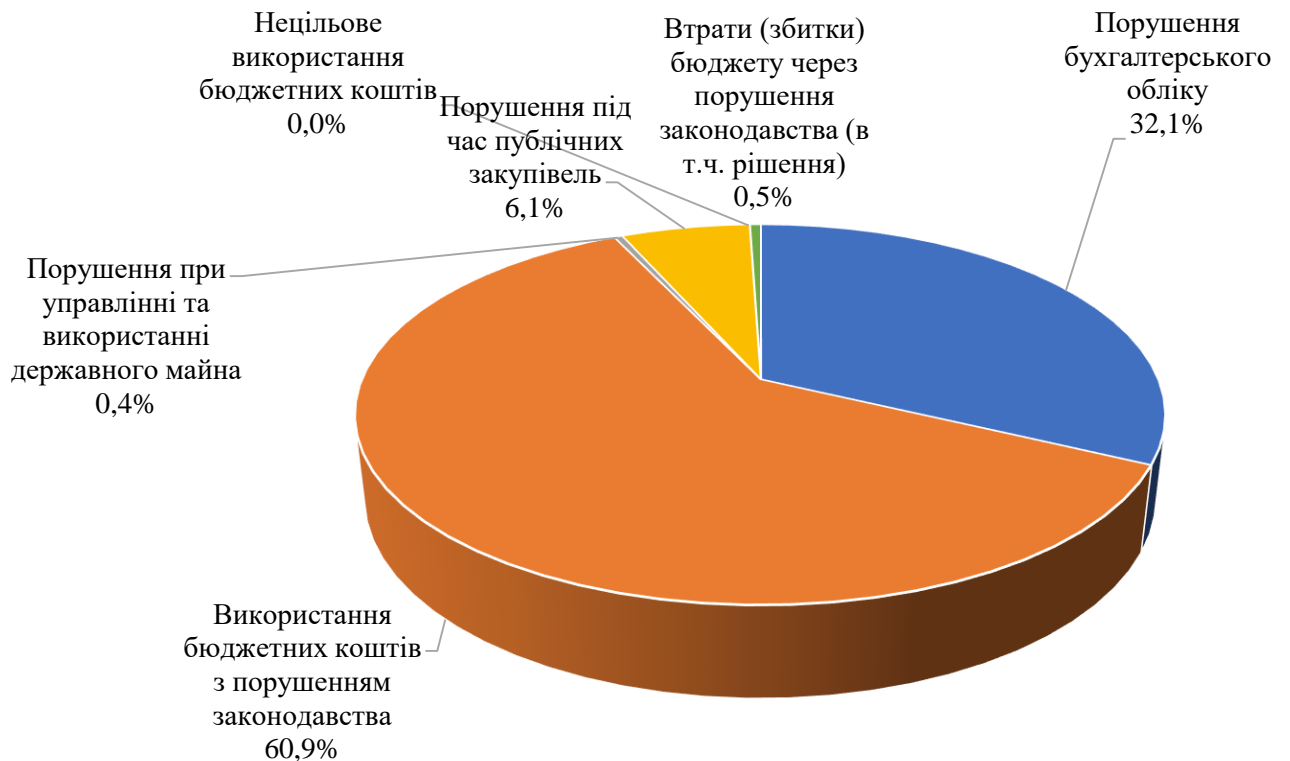

Результати аналізу діяльності Рахункової палати щодо виявлення порушень за видами

Динаміка та структура порушень за видами, виявлених Рахунковою палатою за 2022-2024рр.

Структура порушень за видами, виявлених Рахунковою палатою за 2024рік

Структура порушень бюджетного та іншого законодавства за видами

Структура неефективного управління та використання за видами (млн грн)

Вид порушення	Коментар
<p style="text-align: center;">Неефективне управління публічними коштами – 148 135,7 (72,1%).</p>	<p>Аудит діяльності Міноборони у сфері закупівлі, розробки і модернізації ОБТ (таємно) зафіксував неефективне управління на 112 500 млн грн.</p> <p>Аудит розподілу коштів фонду ліквідації наслідків збройної агресії виявив утворення дебіторської заборгованості на 13 551 млн грн через авансування.</p> <p>Недостатньо обґрунтоване планування видатків ДСНС призвело до залишків невикористаних асигнувань на 12 331,9 млн грн.</p> <p>Аудит цивільного захисту в закладах освіти встановив неефективне управління на 169,4 млн грн.</p> <p>Тривале невикористання 315,9 млн грн підтверджено аудитом закупівлі БПЛА для моніторингу держкордону.</p> <p>Аудит відновлення інфраструктури територіальних громад встановив неефективне управління на 1 620,9 млн грн через збільшення тривалості проєктів.</p>
<p style="text-align: center;">Неефективне використання коштів – 48 083,8 (23,4%).</p>	<p>Найбільші суми: аудит Міноборони (таємно) – 43 500 млн грн; аудит оборонних закупівель БПЛА Адміністрацією Держспецзв'язку (ДСК) – 3 339 млн грн.</p> <p>Аудит наслідків руйнування Каховської ГЕС встановив порушень на 505,3 млн грн (неекономне та нерезультативне витрачання).</p> <p>Аудит ДСНС виявив неефективне використання на 245,2 млн грн (оплата праці, авансування робіт, індексація, аналіз цін).</p> <p>Аудит цивільного захисту в закладах освіти виявив неефективне використання на 210,2 млн грн (порушення пріоритетності, завищення цін).</p> <p>Аудит відновлення інфраструктури територіальних громад – 133,9 млн грн через відтермінування проєктів.</p> <p>Аудит Мінкульту – нерезультативні витрати на 58,4 млн грн.</p> <p>Аудит Міненерго (реструктуризація вугільної галузі) – непродуктивні витрати на 44,1 млн грн через відтермінування ліквідації підприємств.</p> <p>Аудит Києво-Печерської лаври – неекономні витрати 21,2 млн грн через слабкий внутрішній контроль.</p>
<p style="text-align: center;">Неефективне управління державним майном – 8 229,4 (4%).</p>	<p>Аудит ДСНС виявив неефективне управління майном на 7 365,2 млн грн (тривалий розподіл, придбання без нагальної потреби).</p> <p>Аудит АРМА – втрата економічної вартості арештованих активів на 769,3 млн грн через занижену ціну реалізації.</p> <p>Аудит Національної академії правових наук – неефективне управління нерухомістю на 94,6 млн грн через її невикористання.</p>
<p style="text-align: center;">Втрати (збитки) бюджету внаслідок прийняття необґрунтованих управлінських рішень – 1 050 (0,5%).</p>	<p>Встановлено під час аудиту закупівлі БПЛА для моніторингу держкордону (втрати 199,2 млн грн через затримки передачі систем) та аудиту АРМА (втрати 850,8 млн грн через неотримання очікуваного результату від управління активами).</p>

Матриця SWOT-аналізу діяльності Рахункової палати з контролю за виконанням бюджету за видатками

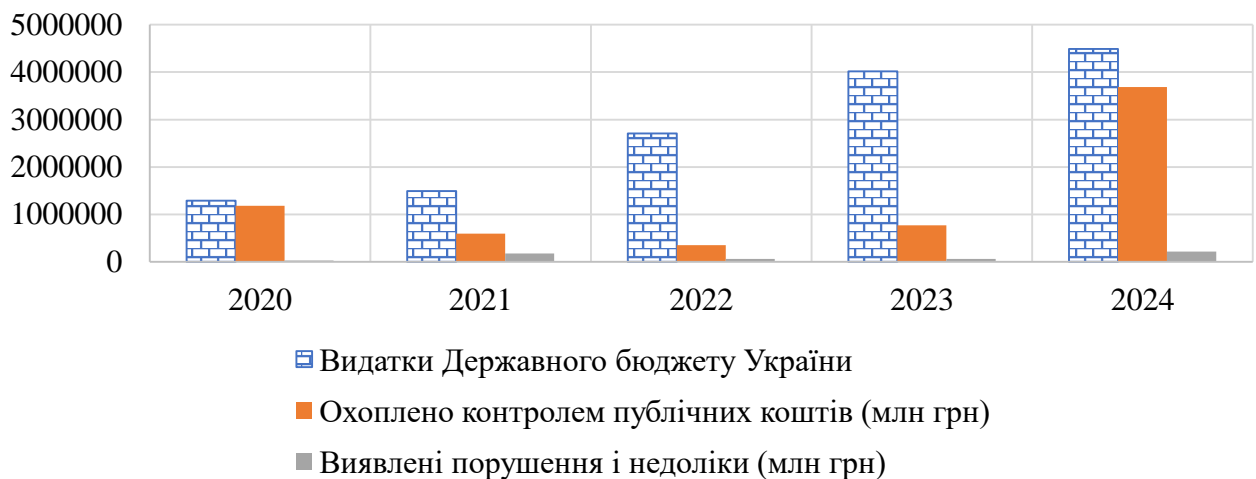
	МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
	<p>1. Євроінтеграція, міжнародна допомога та реформи в публічних фінансах, що сприяють впровадженню найкращих практик та посиленню інституційної спроможності у сфері фінансового контролю.</p> <p>2. Зростаючий суспільний запит на підзвітність у використанні бюджетних коштів та доступність цифрових технологій для модернізації фінансового контролю.</p>	<p>1. Триваючий воєнний стан, економічна криза та пов'язані з ними бюджетні, безпекові та операційні ризики для здійснення фінансового контролю.</p> <p>2. Високий рівень корупції, опір змінам з боку зацікавлених сторін та інституційно-правова нестабільність, що підривають ефективність контролю за бюджетними коштами.</p>
СИЛЬНІ СТОРОНИ	<i>Стратегії використання можливостей за допомогою сильних сторін</i>	<i>Стратегії усунення загроз за допомогою сильних сторін</i>
<p>1. Законодавчо закріплений статус вищого органу аудиту, формальна незалежність та право доступу до інформації, що створює основу для контролю за державними фінансами.</p> <p>2. Наявність кваліфікованого персоналу та напрацьованої методологічної бази, що дозволяє проводити комплексний фінансовий контроль використання бюджетних коштів.</p>	<p>1. Використати правовий мандат для активної участі в євроінтеграційних процесах та реформах публічних фінансів, залучаючи міжнародну підтримку для посилення інституту фінансового контролю.</p> <p>2. Застосувати професійний потенціал та методологію для впровадження цифрових технологій в аудит бюджетних коштів, відповідаючи на суспільний запит щодо прозорості та ефективності.</p>	<p>1. Спираючись на правовий мандат та формальну незалежність, забезпечувати об'єктивність фінансового контролю для протидії корупційним ризикам та зменшення впливу інституційної нестабільності.</p> <p>2. Використовувати кваліфікацію персоналу та адаптивну методологію для здійснення ефективного фінансового контролю в умовах воєнного стану та економічної кризи, фокусуючись на найбільш ризикових сферах використання бюджетних коштів.</p>
СЛАБКІ СТОРОНИ	<i>Стратегії подолання слабких сторін за рахунок можливостей</i>	<i>Стратегії мінімізації впливу загроз та слабких сторін</i>
<p>1. Недостатній вплив на обов'язковість виконання наданих рекомендацій та ризики зовнішнього (зокрема політичного) тиску, що послаблюють кінцеву ефективність фінансового контролю.</p> <p>2. Ресурсні обмеження (фінансові, технічні) та недосконалість у ризик-орієнтованому підході до планування аудитів використання коштів державного бюджету.</p>	<p>1. Залучати міжнародне партнерство та участь у реформах публічних фінансів, активно просувати механізми посилення дієвості рекомендацій та підвищення стійкості до зовнішнього тиску.</p> <p>2. Залучати цифрові технології та використовувати суспільну підтримку для компенсації ресурсних обмежень та вдосконалення системи ризик-орієнтованого планування контролю за державними фінансами.</p>	<p>1. Посилювати взаємодію з правоохоронними та антикорупційними органами для забезпечення невідворотності відповідальності за виявлені бюджетні зловживання, таким чином компенсуючи обмежену дієвість власних рекомендацій в умовах системної корупції та інституційних вад.</p> <p>2. Впроваджувати гнучкі, кризові методики аудиту та екстремального ризик-орієнтованого планування для фокусування обмежених ресурсів на найбільш вразливих до зловживань напрямках використання бюджетних коштів в умовах воєнного стану та економічної нестабільності.</p>

Дослідження показників діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю із застосуванням кореляційного аналізу

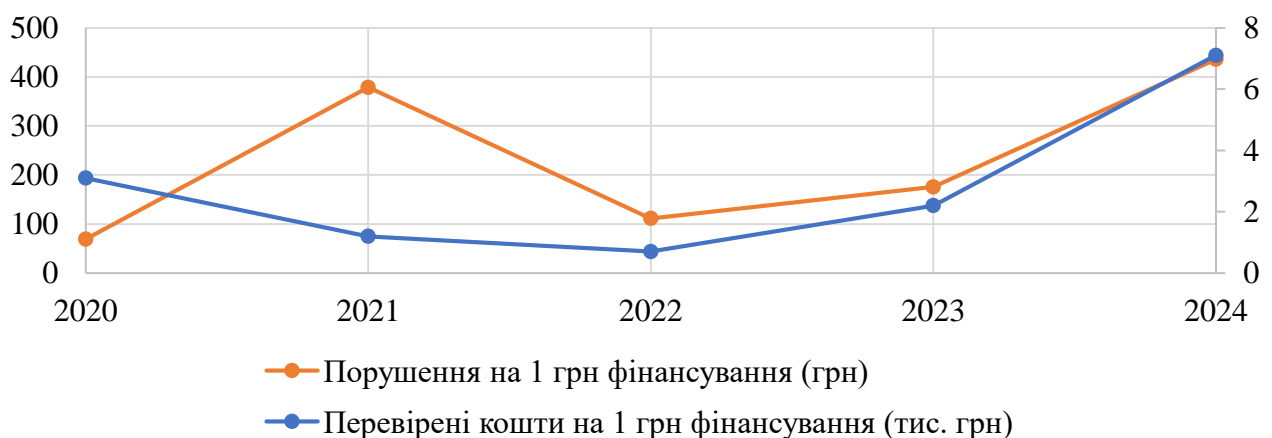
Показники для аналізування діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю за 2020-2024 рр.

Показники	2020	2021	2022	2023	2024
Видатки Державного бюджету України	1288016,7	1490259	2705423	4014418	4486683
Охоплено контролем публічних коштів (млн грн)	1185113,6	592376	351265	771143	3686381
Виявлені порушення і недоліки (млн грн)	26258,4	179918	58616,7	60818,9	217488
Перевірені кошти на 1 грн фінансування (тис. грн)	3,1	1,2	0,7	2,2	7,1
Порушення на 1 грн фінансування (грн)	69,4	378,4	111,3	175,8	435,5
Перевірено одним аудитором (млн грн)	3646,5	1898,6	1140,5	2387,4	11103,6
Порушень виявлено одним аудитором (млн грн)	80,8	576,7	190,3	188,3	677,6

Динаміка показників для аналізування діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю за 2020-2024 рр.

Динаміка показників результативності діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю за 2020-2024 рр.

Результати кореляційного аналізу

Кореляційна матриця для аналізування діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю

	Охоплено контролем публічних коштів (млн грн)	Виявлені порушення і недоліки (млн грн)	Перевірені кошти на 1 грн фінансування (тис. грн)	Порушення на 1 грн фінансування (грн)	Перевірено одним аудитором (млн грн)	Порушень виявлено одним аудитором (млн грн)
Охоплено контролем публічних коштів (млн грн)						
Виявлені порушення і недоліки (млн грн)						
Перевірені кошти на 1 грн фінансування (тис. грн)						
Порушення на 1 грн фінансування (грн)						
Перевірено одним аудитором (млн грн)						
Порушень виявлено одним аудитором (млн грн)						

Висновки за результатами кореляційного аналізу діяльності Рахункової палати України у 2020–2024 рр.

№	Пара досліджуваних показників	Коефіцієнт кореляції	Сила зв'язку	Основний висновок
	Охоплено контролем - Перевірено одним аудитором		Дуже сильний	Зі зростанням загального обсягу перевірок зростає навантаження на одного аудитора
	Охоплено контролем - Перевірені кошти на 1 грн фінансування		Дуже сильний	Чим більше перевірено коштів, тим ефективніше використовуються бюджетні ресурси
	Виявлені порушення - Порушення, виявлені одним аудитором		Дуже сильний	Обсяг виявлених порушень пропорційно залежить від навантаження на аудиторів
	Виявлені порушення - Порушення на 1 грн фінансування		Дуже сильний	Рівень виявлених порушень безпосередньо впливає на показники ефективності витрат
	Охоплено контролем - Виявлені порушення		Середній	Більше перевірок - більше виявлених порушень, але зв'язок не ідеальний
	Перевірено одним аудитором - Порушення, виявлені одним аудитором		Середній	Не весь обсяг перевічених коштів веде до порушень - є відмінності у складності перевірок
	Перевірені кошти на 1 грн фінансування - Порушення на 1 грн фінансування		Помірний	Ефективне використання бюджету частково пов'язане з ефективністю виявлення порушень
	Перевірені кошти на 1 грн фінансування - Порушення, виявлені одним аудитором		Помірний	Краще використання фінансування підвищує продуктивність аудиторів, але не завжди

Примітка: Кореляція від 0,70 до 1,00 - дуже сильна. 0,40–0,69 - середня/помірна. Менше 0,40 – слабка.

Прогнозування показників діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю

Показники для прогнозування діяльності Рахункової палати України у
2020–2024 рр.

№	Показник	Причини доцільності прогнозування / моделювання
	Порушення на 1 грн фінансування (грн)	Має виразну варіативність у часі, пов'язану з ефективністю виявлення порушень при змінному фінансуванні. Показник можна моделювати як функцію обсягу виявлених порушень та фінансування
	Перевірено одним аудитором (млн грн)	Відображає продуктивність кадрів, що має потенціал для регресійного моделювання залежно від загального охоплення контролем. Спостерігається сильна залежність від обсягу перевірених коштів
	Порушень виявлено одним аудитором (млн грн)	Цей показник може бути змодельований через лінійну або нелінійну регресію, використовуючи як змінні: кількість порушень та кількість аудиторів (або опосередковано - через охоплення контролем)

Результати аналізу та прогнозування трьох ключових показників
діяльності Рахункової палати України на основі лінійної регресії за 2020–2024
роки

Показники	2024	ПРОГНОЗ	Приріст/зниження, %
Порушення на 1 грн фінансування (грн)	435,5	393	-9,76
Перевірено одним аудитором (млн грн)	11103,6	8656,2	-22,04
Порушень виявлено одним аудитором (млн грн)	677,6	584,3	-13,77

Побудова регресійної моделі. Цільовим показником буде Порушення на 1 грн фінансування ($ПФ_{1грн}$), а фактори:

- Охоплено контролем публічних коштів (млн грн) ($ОК$)
- Перевірені кошти на 1 грн фінансування (тис. грн) ($ПК_{1грн}$)
- Перевірено одним аудитором (млн грн) ($ОК_{1ауд}$)

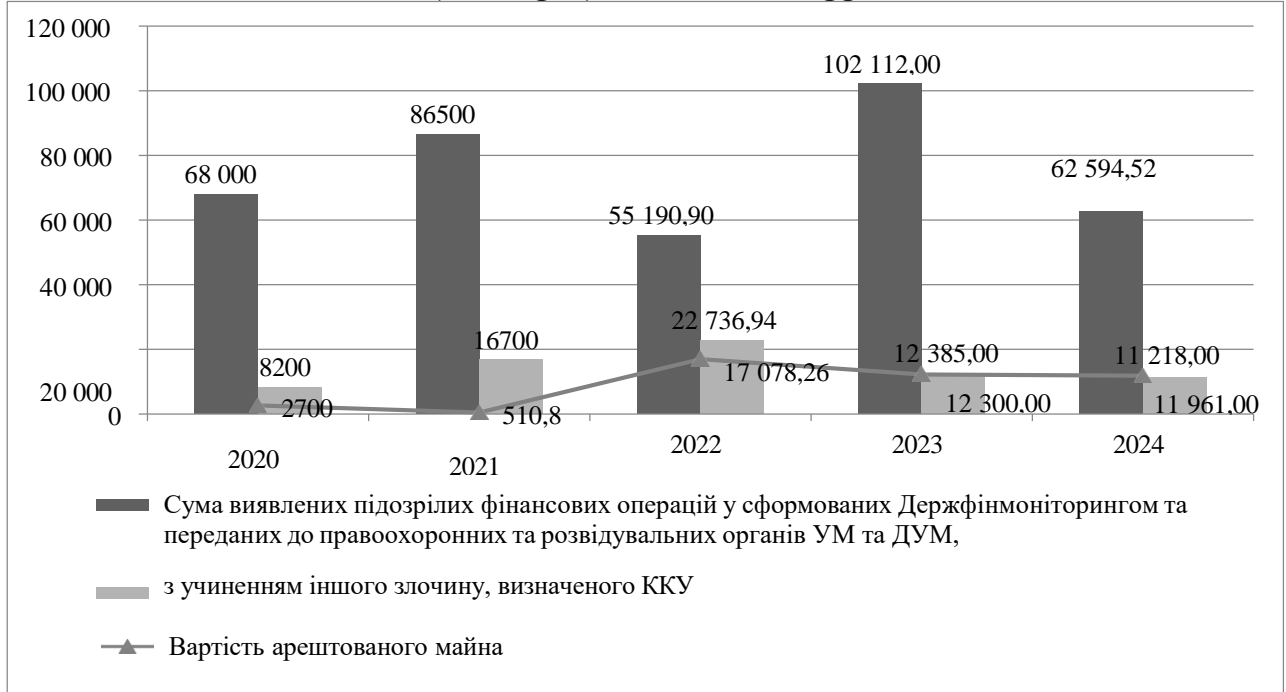
Рівняння регресійної моделі:

$$ПФ_{1грн} = -140,95 - 0,0096 * ОК - 168,74 * ПК_{1грн} + 3,33 * ОК_{1ауд}$$

Якість моделі: коефіцієнт детермінації $R^2 = 0.74$. Модель пояснює 74% варіації у значеннях показника "Порушення на 1 грн фінансування".

Індивідуальне наукове дослідження «Оцінка ефективності фінансового моніторингу України в боротьбі з незаконною економічною діяльністю»

Динаміка підозрілих фінансових операцій та вартість арештованого майна (млн. грн.) за 2020–2024 рр.

Джерело: сформовано на основі даних Державної служби фінансового моніторингу України. URL: <https://fii.gov.ua/>

Вплив стандартів FATF на прозорість фінансової системи

Прозорість фінансової системи	• Впровадження стандартів сприяє відкритості фінансових потоків та зменшенню можливостей
Виявлення та переслідування фінансових злочинів	• Механізми стандартів допомагають ідентифікувати, розслідувати та притягувати до відповідальності осіб, причетних до
Повернення незаконно виведених активів	• Запроваджені процедури забезпечують ефективний пошук і повернення викрадених державних і
Зміцнення державних інституцій	• Системи управління ризиками та антикорупційні заходи сприяють стабільності та прозорості роботи державного сектору.
Захист приватного сектору від фінансових зловживань	• Регулювання діяльності приватних установ мінімізує ризики їх використання для нелегальних

Систематизація виявлених проблем на основі звітів Рахункової палати та способи їх вирішення

Перевірена установа/Тема	Короткий опис основних виявлених проблем	Ключові надані рекомендації
Міністерство охорони здоров'я	Неефективні закупівлі, дискримінаційні вимоги, порушення договорів, проблеми з розподілом обладнання, затримки введення в експлуатацію	Розробити критерії потреб та розподілу, вдосконалити техвимоги, посилити контроль за договорами
Мінінфраструктури (житлова політика)	Прогалини в політиці, неефективність програми, проблеми з кредитуванням	Розробити стратегію, запровадити моніторинг, внести зміни до порядків
Мінкультури	Неефективне управління, недостатня правова база, низьке виконання планів, проблеми з кадрами та майном	Розробити стратегію, порядок моніторингу, мінімальні стандарти
ДСНС	Недоліки правової бази, часткове виконання заходів, неефективне використання коштів, слабкий контроль	Затвердити стратегію, розробити програму, вдосконалити контроль
НАПРН України	Недостатнє регулювання, проблеми зі стратегічним плануванням, неефективне управління коштами та майном	Усунути недоліки, покращити ефективність діяльності
АРМА	Неефективне управління активами, проблеми з обліком та реалізацією, недостатнє фінансування	Вдосконалити законодавство, запровадити облік, покращити процедури
ВАКС	Недостатньо персоналу та приміщень, відсутність стратегії, проблеми з ефективністю та забезпеченням	Забезпечити приміщеннями, розробити стратегію, прискорити кадрове укомплектування
НАН України	Невиконання рекомендацій через відсутність конкретних заходів	Завершити розпочаті процеси, усунути недоліки
Апарат ВРУ	Невизначені процедури управління майном, неефективні закупівлі, недостатнє обґрунтування бюджету	Розробити процедури, забезпечити реєстрацію майна, покращити планування
Державіаслужба	Неефективне планування та використання коштів, непродуктивне використання ЄІС, неекономна оплата праці	Дотримуватися вимог, провести експертизу ЄІС, вдосконалити контроль
Пенсійний фонд України	Демографічна криза, зростання боргів, прогалини в законодавстві	Покращити планування, удосконалити механізм відшкодування, економити видатки
ДПС	Недоліки оскарження рішень, зменшення надходжень, негативний вплив на економіку, затримки виконання рішень	Розробити показники якості, покращити обмін документами, оптимізувати процес
Держбюджет-2024	Перевиконання доходів, недовиконання видатків, зростання боргу	Надати рекомендації для усунення недоліків
Проект Держбюджету-2025	Необґрунтовані макропоказники, потенційне зменшення доходів, невідповідності законодавству	Внести зміни до проекту закону
Судова влада та юстиція	Високий рівень виконання рекомендацій, позитивний вплив на систему	Забезпечити виконання невиконаних рекомендацій
Загальнодержавні функції	Високий рівень виконання рекомендацій, позитивний вплив на різні сфери	Завершити розпочаті процеси, усунути недоліки
НАН України	Виконання частини рекомендацій, позитивний вплив на різні сфери, невиконання через війну	Завершити розпочаті процеси, усунути недоліки
Мережа закладів вищої освіти	Необхідність модернізації, проблеми підготовки реформи, відсутність дорожньої карти	Розробити пропозиції щодо актуалізації стратегії, здійснити аудит мережі
Територіальні громади у війну	Недостатнє законодавство, низький рівень освоєння коштів, порушення закупівель	Доопрацювати законодавство, посилити контроль, вжити заходів щодо повернення коштів
Держфінпідтримка бізнесу	Ефективність програми, дефіцит фінансування, порушення звітності, недостатній контроль	Розробити порядок оцінки програми, впровадити ІАС, подолати дефіцит
Зниження ризиків катастроф	Відсутність єдиної системи управління ризиками, недостатність даних, обмеженість систем попередження	Запровадити міжвідомчу платформу, модернізувати системи попередження

Діяльність Рахункової палати у сфері фінансового контролю за міжбюджетними трансфертами

Динаміка основних трансфертів у 2024 році порівняно з 2023 роком (за даними аналізу Рахункової палати)

Вид трансферту	Зміна порівняно з 2023 роком (млрд грн)	Зміна порівняно з 2023 роком (%)
Освітня субвенція на оплату праці педагогічних працівників	+13,5	+14,9
Дотація на здійснення повноважень ОМС на деокупованих та інших постраждалих територіях	+11	+64,3
Субвенція на проекти з ліквідації наслідків збройної агресії	+2	+57,7
Базова дотація для вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів	-7,8	-27,1
Субвенція на утримання автомобільних доріг місцевого значення (у 2023 р. – 16 млрд грн)	Не передбачено	-

Основні джерела доходів місцевих бюджетів у 2024 році (без трансфертів), за даними Рахункової палати

Джерело доходу	Частка у доходах без трансфертів (%)	Зміна порівняно з 2023 роком (млрд грн)	Причини змін (за висновками Рахункової палати)
Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО)	52,4	-31,9 (-11%)	Зарахування ПДФО з грошового забезпечення військовослужбовців, поліцейських та осіб рядового і начальницького складу повністю до державного бюджету.
Місцеві податки та збори	24,4	+6,4 (податок на майно, +14,6%)	Збільшення надходжень орендної плати з юридичних осіб.
Податок на прибуток підприємств	5,7	+12,5 (+80,6%)	Зміна оподаткування прибутків банків (за інформацією Мінфіну).
Акцизний податок	5,7	+5,4 (+24,3%)	Збільшення ставки акцизу на пальне з 01.09.2024 та заміщення вітчизняного виробництва імпортом пальним (за інформацією Мінфіну).
Єдиний податок з фізичних осіб	Н/Д (входить в "Інші надходження" – 5,3%)	+17,1 (+45,1%)	Припинення пільгового режиму з 01.08.2023, збільшення МЗП та прожиткового мінімуму, зростання кількості ФОП 1-2 груп.
Єдиний податок з юридичних осіб	Н/Д	-3,8 (-31,6%)	Зменшення отриманого доходу платниками.

Зміни у видатках місцевих бюджетів за функціональною класифікацією у 2024 році порівняно з 2023 роком (за даними Рахункової палати)

Напрямок видатків	Зміна (млрд грн)	Зміна (%)
Збільшення видатків:		
Освіта	+35,5	+14,3
Соціальний захист і соціальне забезпечення	+12,3	+27,4
Загальнодержавні функції	+8,6	+16,1
Громадський порядок, безпека і судова влада	+3,3	+19,3
Духовний та фізичний розвиток	+2,7	+10
Зменшення видатків:		
Економічна діяльність	-16,3	-14,4
Житлово-комунальне господарство	-3,4	-5,5
Охорона здоров'я	-1	-2,5

Рекомендації щодо покращення діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю за використанням коштів державного бюджету в Україні та очікувані результати

Основні рекомендації та очікувані результати щодо покращення діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю за використанням коштів державного бюджету в Україні

№	Рекомендація	Очікувані результати
1	Посилення контролю за ефективністю використання бюджетних коштів	Зменшення порушень; підвищення ефективності реалізації програм
2	Покращення системи внутрішнього контролю в державних органах	Зменшення порушень; підвищення прозорості та підзвітності
3	Оптимізація процесу розподілу та використання бюджетних коштів	Підвищення ефективності використання коштів; зменшення неефективних проєктів
4	Підвищення рівня виконання рекомендацій Рахункової палати	Підвищення реалізації рекомендацій; покращення фінансового контролю

Основні рекомендації та очікувані результати щодо покращення діяльності Рахункової палати у сфері фінансового контролю за використанням коштів державного бюджету в Україні із урахуванням Стратегії розвитку Рахункової палати на 2025–2029 рр.

Проблема	Рекомендація	Очікуваний ефект
Незалежність РП формально не закріплена, існують колізії в повноваженнях (перекриття з іншими органами контролю)	Уточнити законодавчі повноваження РП, усунути дублювання з ДАСУ (закон №4042-ІХ, нові закони)	Чітке розмежування повноважень підвищить інституційну незалежність, забезпечить повний аудит місцевих бюджетів і ДП; зросте довіра партнерів.
Більшість рекомендацій РП залишаються невиконаними, а звіти часто формально розглядаються парламентом.	Впровадити публічний моніторинг рекомендацій РП і зміцнити роль комітетів ВР	Збільшиться відсоток реалізації рекомендацій, що призведе до усунення більших сум порушень; рекомендації враховуватимуться у законотворчості.
Обмежений доступ до даних та застаріла ІТ-система знижують ефективність аудиторських перевірок.	Забезпечити доступ аудиторів до держреєстрів і оновити ІТ-інфраструктуру РП	Завдяки єдиному цифровому середовищу та аналітичним інструментам зросте оперативність аудитів; аудитори зможуть своєчасно виявляти зловживання.
Неефективна організація та залежність від ключових осіб, відсутність плану безперервності послаблюють спроможність РП.	Оптимізувати внутрішню структуру та управління якістю (функціональний аудит, система якості)	Збалансований розподіл задач і запроваджена система якості підвищать продуктивність аудиторів і забезпечать стійкість інституту у кризах.
Відсутність пріоритетного охоплення аудитом критичних сфер (міжнародна допомога, безпека, відновлення).	Сфокусувати аудити на міжнародній допомозі, місцевих бюджетах, обороні	Цілеспрямований аудит цих сфер дозволить випереджувально виявляти найкритичніші порушення, зменшувати ризики зловживань і ефективніше контролювати бюджетні видатки.
Низька обізнаність суспільства про діяльність РП і фрагментарність інформації про аудити зменшують довіру до інституції.	Підвищити прозорість і комунікацію (деталізовані звіти, відкриті дані)	Більш відкрита подача інформації про результати аудитів і активна взаємодія з громадськістю зміцнять суспільний контроль і легітимність РП (підвищення довіри).

Марушко, Н., & Талатура, Б. (2025). Оцінка ефективності фінансового моніторингу України в боротьбі з незаконною економічною діяльністю. Економіка та суспільство, (72). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-17>

Випуск # 72 / 2025

ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-17>

УДК 343.37:336.7

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ УКРАЇНИ В БОРЬБІ З НЕЗАКОННОЮ ЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF UKRAINE'S FINANCIAL MONITORING IN COMBATING ILLEGAL ECONOMIC ACTIVITY

Марушко Надія Семенівна

кандидат економічних наук, доцент кафедри маркетингу і логістики,
Інститут економіки і менеджменту
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7214-4394>

Талатура Богдан Ігорович

магістр,
Інститут економіки і менеджменту
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-0373-5960>

Marushko Nadiia, Talatura Bohdan

Institute of Economics and Management
Lviv Polytechnic National University

Досліджено ефективність системи фінансового моніторингу України в боротьбі з незаконною економічною діяльністю. Проаналізовано статистичні дані щодо фінансових операцій, підозрілих транзакцій, передачі матеріалів до правоохоронних органів та ефективність судових рішень у справах, пов'язаних із фінансовими злочинами. Виявлено, що діяльність Державної служби фінансового моніторингу є важливим інструментом у боротьбі з фінансовими правопорушеннями, але є проблеми з адаптацією до нових загроз. Аналіз судової практики показав низьку ефективність у завершенні справ через недосконалість законодавства та низьку координацію між органами влади. Обґрунтовано необхідність удосконалення механізмів фінансового моніторингу, зокрема інтеграції міжнародних стандартів, посилення контролю за цифровими платформами та впровадження автоматизованих систем аналізу фінансових операцій.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, незаконна економічна діяльність, відмивання коштів, фінансування тероризму, корупція, криптовалюта, фінансові операції.

The effectiveness of Ukraine's financial monitoring system in combating illegal economic activities has been investigated. The main challenges associated with detecting and preventing such threats as terrorism financing, corruption, money laundering, cybercrime, and tax evasion have been identified. An analysis of statistical data on financial transactions, the volume of suspicious transactions, the number of cases transferred to law enforcement agencies, and the effectiveness of court decisions in criminal proceedings related to financial crimes has been conducted. It has been revealed that the activities of the State Financial Monitoring Service of Ukraine serve as a tool for counteracting financial offenses; however, issues remain regarding adaptation to emerging challenges such as using cryptocurrencies, anonymous financial systems, and decentralized payment platforms. Trends in the dynamics of suspicious financial transactions, the value of seized assets, and the impact of modern technologies on financial fraud schemes have been examined. The analysis of judicial practice has shown low efficiency in bringing cases to a logical conclusion, which is due to imperfections in legislation, insufficient coordination between law enforcement agencies and the judicial system, and the complexity of investigating financial crimes involving cross-border transactions. Additionally, it has been found that regulatory mechanisms require further refinement to effectively address money laundering risks, cyber-enabled financial fraud, and illegal asset transfers. The necessity of improving financial monitoring mechanisms by integrating them into international standards, strengthening control over digital financial platforms, implementing modern automated transaction analysis systems, and enhancing

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

interstate cooperation has been substantiated. A comprehensive set of measures to increase the efficiency of financial monitoring has been proposed, including expanding the powers of regulatory bodies, improving risk-based analysis methods, and introducing digital technologies for the prompt detection of suspicious transactions.

Keywords: financial monitoring, illegal economic activities, money laundering, terrorism financing, corruption, cryptocurrency, financial transactions.

Постановка проблеми. Фінансовий моніторинг, як інструмент для боротьби з нелегальною економічною діяльністю, сприяє виявленню та запобіганню таким загрозам, як терористичне фінансування, корупція, фінансове шахрайство, незаконна торгівля та інші види економічних злочинів. Усі ці незаконні дії зазвичай мають спільну рису - вони базуються на використанні нелегальних доходів, які є наслідком порушення національних та міжнародних норм законодавства. З огляду на виклики, що постають перед сучасною фінансовою системою, боротьба з незаконними доходами та їхнім використанням для фінансування тероризму потребує постійного вдосконалення інструментів та механізмів фінансового моніторингу. Зокрема, важливим є удосконалення процесів виявлення та контролю фінансових операцій, що можуть бути пов'язані з фінансуванням злочинної діяльності, а також адаптація систем моніторингу до новітніх технологій і схем, що використовуються злочинцями.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що глобалізація економічних процесів та розвиток нових технологій, зокрема криптовалют і систем анонімних платежів, значно ускладнюють ефективний моніторинг фінансових потоків. Це створює нові виклики для національних фінансових інституцій, зокрема для Державної служби фінансового моніторингу України, яка має значний вплив на боротьбу з фінансуванням тероризму та іншими формами незаконної економічної діяльності. Тому вдосконалення механізмів фінансового моніторингу є ключовим елементом стратегії протидії транснаціональним злочинним групам, що можуть використовувати такі технології для своїх незаконних цілей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансового моніторингу, міжнародного досвіду та нормативно-правового регулювання процесів нелегальної економічної діяльності, боротьби з легалізацією доходів та фінансуванням тероризму є важливою темою для численних наукових досліджень [1–5; 10–13], що сприяють розвитку цієї проблематики, надаючи глибоке розуміння про-

цесів, що відбуваються в межах фінансових систем.

Дослідження ґрунтується на аналізі національних і міжнародних норм, офіційних звітів і даних, наданих організаціями, які активно працюють в цій сфері, такими як ООН, FATF, Європейський Союз, а також національними органами, що займаються моніторингом фінансових операцій. Вивчення цих джерел дозволяє створити комплексне уявлення про ефективність існуючих підходів до фінансового моніторингу та сприяє розробці рекомендацій щодо вдосконалення боротьби з нелегальними фінансовими потоками.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На основі наукових досліджень і висновків, а також з урахуванням сучасних міжнародних стандартів, доцільним вбачається розгляд оцінки функціонування системи фінансового моніторингу в Україні та вивчення його взаємодії з міжнародними нормами і практиками.

Незважаючи на зростаючий інтерес до цієї тематики, методологічні підходи до проведення досліджень у галузі фінансового моніторингу та протидії незаконній економічній діяльності залишаються недостатньо вивченими. Більшість існуючих наукових робіт фокусується на аналізі окремих аспектів, таких як боротьба з легалізацією незаконних доходів або фінансуванням тероризму, але не завжди забезпечується комплексний підхід до вивчення системи фінансового моніторингу в контексті глобальних змін у фінансових технологіях та нових формах транснаціональних злочинів.

Однією з основних проблем є недостатня адаптація національних методів фінансового моніторингу до нових викликів, зокрема до використання криптовалют та інших анонімних фінансових інструментів, які значно ускладнюють процес виявлення незаконних фінансових потоків. Більшість методологій, що застосовуються в Україні, мають на меті лише виявлення фінансових операцій, пов'язаних з порушеннями, але не завжди здатні виявити складні та динамічні схеми, що використовуються сучасними злочинцями.

Крім того, існує проблема недостатнього обміну інформацією між національними органами та міжнародними структурами, що обмежує ефективність боротьби з глобальними фінансовими злочинами. Це підтверджується низьким рівнем співпраці між різними країнами у сфері фінансового моніторингу, що робить труднощі у виявленні і припиненні транснаціональних злочинних мереж.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цієї статті є комплексний аналіз сучасного стану системи фінансового моніторингу в Україні, з акцентом на механізми виявлення та протидії незаконній економічній діяльності. У статті оцінюється ефективність чинних підходів та інструментів фінансового моніторингу, особливо в контексті боротьби з легалізацією доходів, фінансуванням тероризму та іншими видами фінансових злочинів. Особлива увага приділяється виявленню проблем і викликів, з якими зустрічаються національні органи в процесі фінансового моніторингу, зокрема сучасним технологічним загрозам, кібератаки, анонімності у криптовалютних операціях та обігу готівки. Крім того, у статті розглядаються можливості вдосконалення методів виявлення та моніторингу фінансових операцій, а також обґрунтовується необхідність посилення міжнародної співпраці для боротьби з фінансовими злочинами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукових підходів до формування механізму фінансового моніторингу в Україні [1–5; 10–13] свідчить про значний прогрес у протидії незаконній економічній діяльності.

Водночас постійна зміна схем фінансових злочинців та еволюція методів вимагають удосконалення стратегій моніторингу.

Оцінка ефективності системи протидії відмиванню доходів базується на статистичних показниках діяльності контролюючих органів, зокрема Державного фінансового моніторингу. Аналіз таких даних, як кількість повідомлень і суб'єкти, що їх подали, дозволяє оцінити діяльність системи. Проте, об'єктивна оцінка потребує не лише кількісного, а й якісного аналізу даних, а також врахування технологічних змін, що впливають на ефективність моніторингу. Процес обробки повідомлень автоматизований, що мінімізує суб'єктивний вплив при ухваленні рішень. Етапи аналізу регламентуються внутрішніми документами установи. Аналітична оцінка звітних даних щодо динаміки інформування Держфінмоніторингу щодо фінансових операцій та їх передача до правоохоронних органів за 2020–2024 роки представлена у графічному вигляді (рис. 1).

Держфінмоніторинг здійснює аналіз фінансових операцій, класифікуючи їх за рівнем ризику та формуючи матеріали для фінансових розслідувань. Основна мета – виявлення операцій, пов'язаних із ПВК/ФТ. Аналіз даних за 2020–2024 роки свідчить про суттєві коливання у фінансовому моніторингу. У 2020 році зафіксовано максимальну кількість отриманих повідомлень (4,74 млн), але вже у 2021–2022 роках їхній обсяг знизився, досягнувши мінімуму (1,18 млн) у 2022 році, що, пов'язано зі зміною законодавчих вимог та, ймовірно з військовою агресією.

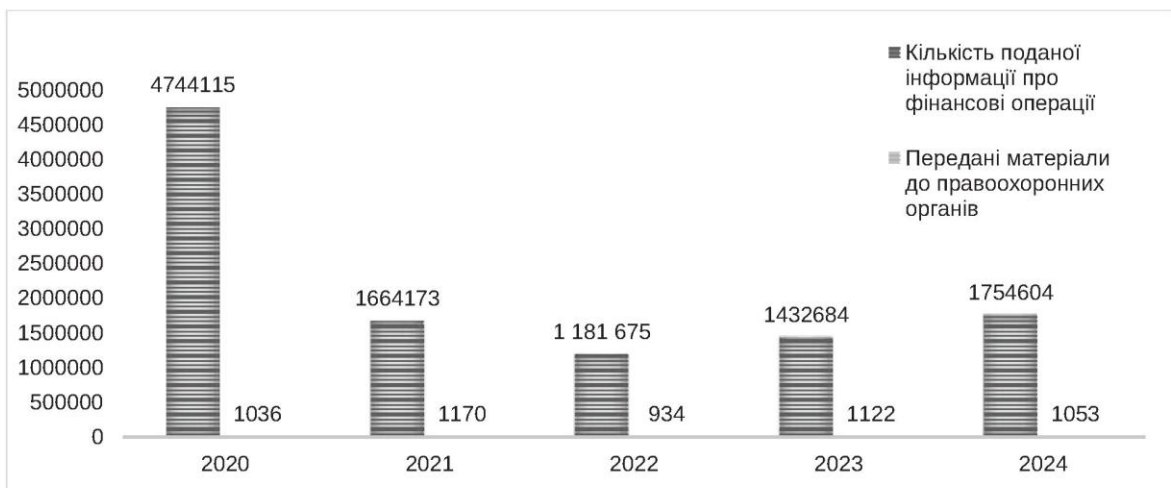

Рис. 1. Кількість повідомлень від СПФМ про фінансові операції та їх передача правоохоронних органів протягом 2020–2024 років, (од.)

Джерело: сформовано на основі [7]

З 2023 року спостерігається зростання до 1,75 млн у 2024 році, що може свідчити про відновлення економічної активності або вдосконалення системи моніторингу. Установа має повноваження зупиняти підозрілі транзакції, тому в 2022 році було припинено 475 таких операцій на суму 92,6 млн. грн., а у 2023 – 232 операцій та на суму 4,1 млрд. грн.

Оцінка підозрілих фінансових операцій та вартості арештованого майна протягом 2020–2024 років підтверджує, що діяльність Держфінмоніторингу у боротьбі з фінансовими злочинами суттєво сприяє виявленню незаконних схем та протидії легалізації злочинних доходів.

Сума виявлених підозрілих операцій коливалася: найбільшого значення досягла у 2023 році (102,1 млрд. грн.) і зменшилася до 62,6 млрд. грн. у 2024 році. Операції, пов'язані зі злочинами, зросли у 2022 році (22,7 млрд. грн.), але у 2023–2024 роках знизилися (12,4 млрд. грн. і 11,2 млрд. грн.). Вартість арештованого майна різко зросла у 2022 році (17,1 млрд. грн.), але у 2023–2024 роках знизилася (12,3 млрд. грн. і 11,96 млрд. грн.).

Активізація контролю у 2022 році сприяла виявленню злочинних схем, проте подальше зниження показників може вказувати на адаптацію схем до відмивання коштів.

Оцінка діяльності Держфінмоніторингу підтверджує його ефективність у виявленні та протидії фінансовим злочинам. Взаємодія з правоохоронними органами, зокрема СБУ та Національною поліцією, сприяє арешту та конфіскації незаконно набутого майна. Судова система, у свою чергу, розглядає справи, пов'язані з фінансовим шахрайством, корупцією, ухиленням від оподаткування та іншими економічними злочинами. Оцінка її результативності за 2022 та 2024 роки представлено у табл. 1.

Аналіз діяльності судової системи України у сфері протидії фінансовим злочинам свідчить про незначне зростання кількості кримінальних проваджень, що надходять до суду. У 2024 році їх кількість досягла лише 272, що на 46% більше порівняно з 2022 роком, проте це показник є низьким у порівнянні з кількістю виявлених підозрілих фінансових операцій. Водночас кількість розглянутих судами про-

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

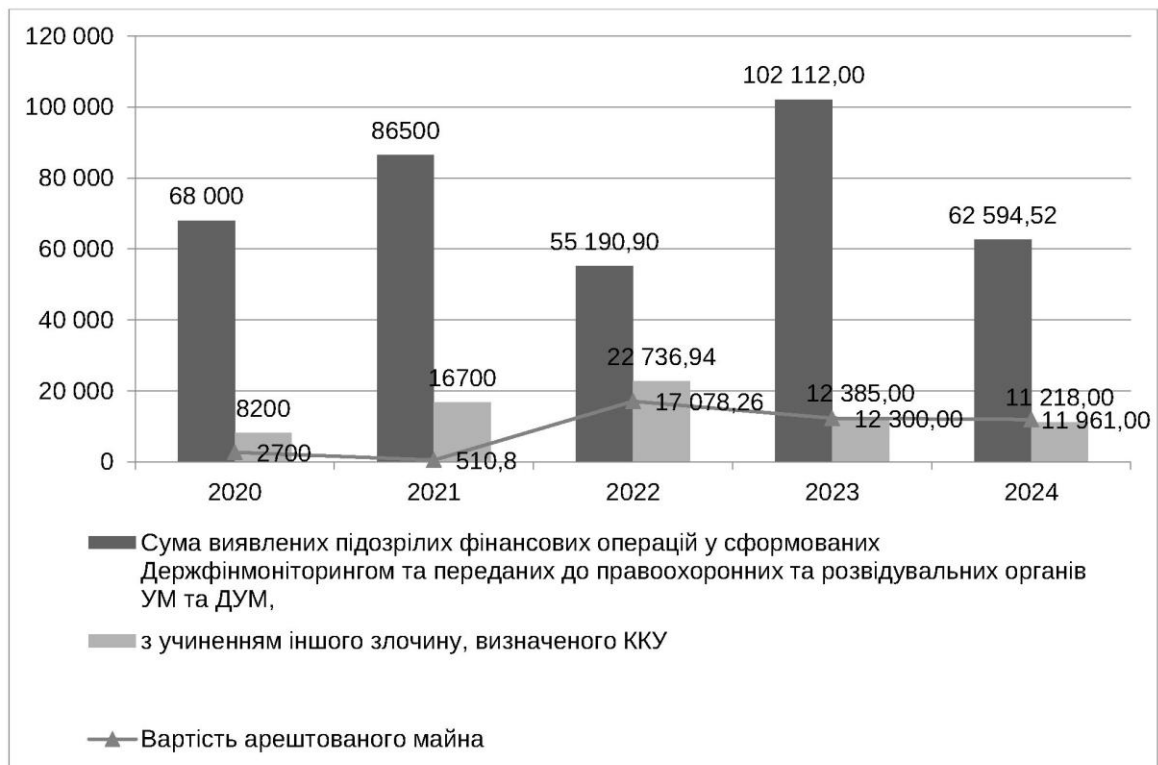

Рис. 2. Динаміка підозрілих фінансових операцій та вартість арештованого майна (млн. грн.) протягом 2020–2024 років

Джерело: сформовано на основі [7]

Таблиця 1

Оцінка результатів діяльності судової системи при виявленні фінансових злочинів

№ з/п	Показник	2022 рік	2024
1.	Кількість кримінальних проваджень щодо кримінальних правопорушень за статтями 209, 2091, 2585, 306, 439, 440 Кримінального кодексу України, що надійшли до суду у звітному періоді, всього, (од.)	186	272
2.	Кількість кримінальних проваджень щодо кримінальних правопорушень, розглянутих судами, всього, (од.)	88	241
3.	Кількість вироків, в яких прийнято рішення суду про конфіскацію майна (спеціальну конфіскацію), (од.)	9	51
4.	Сума конфіскованого майна за результатами розгляду кримінальних проваджень, (грн)	145 791,00	3 398 379,96
5.	Сума легалізованих доходів (коштів, майна), одержаних злочинним шляхом, встановлена рішенням суду, (грн)	1 258 657,00	9 316 578,09
6.	Кількість осіб, стосовно яких справи (провадження) перебували у провадженні судів, всього, (од.)	1 301	1703
7.	Кількість осіб, стосовно яких розглянуто справи (провадження), всього, (од.), з них:	124	297
8.	засуджено	35	157
9.	виправданих	11	12
10.	щодо яких закрито справи (провадження)	30	59
11.	щодо яких справи (провадження) направлено на досудове розслідування	1	2
12.	щодо яких матеріали кримінального провадження повернуто прокурору в порядку статті 314 Кримінального процесуального кодексу України	22	26
13.	щодо яких справи (провадження) надіслано для визначення підсудності	25	41
14.	Кількість осіб, стосовно яких прийнято рішення суду про конфіскацію майна, одержаного злочинним шляхом, усього, (од.)	12	51

Джерело: сформовано на основі [7]

ваджень зросла майже втричі – з 88 до 241, що може свідчити про певне покращення оперативності судового розгляду.

Кількість судових рішень щодо конфіскації майна суттєво збільшилася: у 2024 році таких рішень було 51 проти 9 у 2022 році. Це позитивний сигнал щодо ефективності судової системи, проте слід зазначити, що сума конфіскованого майна також значно зросла – з 145 791 грн. до 3 398 379,96 грн., що може свідчити як про зростання масштабів виявлених фінансових злочинів, так і про покращення механізмів арешту незаконних активів.

Обсяг коштів та майна, визнаних судами як легалізовані доходи, отримані злочинним шляхом, збільшився більш ніж у сім разів –

з 1,26 млн. грн. у 2022 році до 9,32 млн. грн. у 2024 році. Це може свідчити про більш ретельний підхід до розслідування фінансових злочинів та ефективніші судові рішення.

Кількість осіб, щодо яких справи перебували в провадженні судів, також зросла – з 1 301 у 2022 році до 1 703 у 2024 році. При цьому кількість засуджених зросла майже в п'ять разів – з 35 до 157 осіб, що свідчить про підвищення результативності судових процесів. Водночас кількість виправданих залишилася майже незмінною (11 у 2022 році та 12 у 2024 році), що може свідчити про стабільність якості доказової бази у кримінальних провадженнях.

Однак, попри позитивну динаміку, низка проблем залишається актуальною. Досі зна-

чна частина кримінальних справ закривається (59 у 2024 році проти 30 у 2022 році), а також спостерігається певна кількість справ, що повертаються на досудове розслідування або прокурору. Це може свідчити про труднощі у зборі доказової бази, недостатню кваліфікацію слідчих чи проблеми з судовими процедурами.

Більше того, кількість кримінальних проваджень за п'ятьма статтями Кримінального кодексу України є низькою, зокрема лише 88 у 2022 році та 214 у 2024 році таких справ було розглянуто судами. Це свідчить про значні затримки та труднощі у розгляді справ цієї категорії. Зокрема, лише 9 у 2022 році (51 у 2024 році) рішень стосувалися конфіскації майна, на суму 145 791 (3398379,96 у 2024 році) грн., що може вказувати на недостатнє розслідування справ. Ці дані підкреслюють необхідність удосконалення роботи судової системи в протидії фінансовим злочинам. Прискорення процесу та підвищення кваліфікації суддів, зокрема через активізацію діяльності Антикорупційного суду. Оцінка ефективності судової системи повинна включати аналіз показників, таких як кількість розглянутих справ, тривалість розгляду, винесені вироки та їх здатність запобігати фінансовим злочинам.

Отже, Держфінмоніторинг відіграє ключову роль у систематичному аналізі фінансових операцій для виявлення легальних та нелегальних дій, а також у передачі отриманих даних до правоохоронних органів. Проте кількість кримінальних справ, переданих до суду, є недостатньою, що вказує на необхідність удосконалення механізму боротьби з фінансуванням та обігом нелегальних фінансових потоків, зокрема на етапах розгляду справ та їх доведення до завершення.

Сучасна економічна система переживає значні зміни, що ставлять нові виклики перед суспільством і владою у сфері фінансового моніторингу. Незаконна економічна діяльність, зокрема, викликає серйозні зміни в економіці і впливає на ефективність фінансових систем. Тому доцільно визначити основні тенденції незаконної економічної діяльності, щоб оцінити її різноманіття та масштаби. Серед основних видів незаконної економічної діяльності можна виокремити корупцію, фінансове шахрайство, легалізацію доходів від злочинної діяльності (відмивання коштів), фінансування тероризму, ухилення від сплати податків та інші [3; 5]. До сучасних тенденцій також

належать транснаціональна організована злочинність, краудфандинг, використання криптовалют для анонімних фінансових операцій, кіберзлочинність та розширення організованих злочинних мереж через інтернет, а також глобалізація злочинних угруповань.

Корупція, торгівля наркотиками, зброєю, організована злочинність, торгівля людьми, кіберзлочинність і ухилення від сплати податків – усі ці види незаконної діяльності становлять загрозу для фінансової безпеки та економічної стабільності і вимагають ефективних заходів контролю та протидії. Система фінансового моніторингу є важливим інструментом для виявлення і запобігання незаконним фінансовим операціям. Проте сучасні тенденції ставлять під сумнів ефективність існуючих методів моніторингу. Наприклад, використання анонімних криптовалют ускладнює відстеження фінансових потоків, а кібератаки на цифрові банки можуть призвести до знищення ефективності електронних систем моніторингу [4; 7; 8].

Стандарти FATF містять заходи для протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму. Окрім забезпечення фінансової безпеки, вони застосовуються у розслідуванні корупційних правопорушень (рис. 3).

Корупція та хабарництво залишаються основними економічними злочинами, що суттєво впливають на українські підприємства. За останні два роки 73% організацій стали жертвами цих явищ, що значно перевищує світовий показник у 25% [5]. Високий рівень корупції негативно позначається на фінансовій стабільності підприємств, порушує етичні стандарти та підриває довіру до бізнес-середовища. Для забезпечення сталого розвитку необхідно впроваджувати ефективні механізми прозорості та відповідальності.

Стратегія FATF передбачає не лише розробку стандартів, а й міжнародну співпрацю, зокрема з ООН, у протидії фінансуванню тероризму [8]. Одним із ризиків є використання краудфандингових платформ злочинними угрупованнями. Попри легальність більшості кампаній, відсутність єдиних регулювань у різних країнах створює загрози для зловживань у цій сфері.

Транснаціональна організована злочинність, включаючи торгівлю людьми, наркотиками, зброєю та контрафактною продукцією, щорічно генерує близько 870 млрд. дол. США, що значно перевищує обсяги міжнародної допомоги на Цілі сталого розвитку.

Рис. 3. Вплив стандартів FATF на прозорість фінансової системи

Джерело: сформовано на основі [8]

Найбільші прибутки надходять від незаконного обігу наркотиків (320 млрд. дол.), контрафакції (250 млрд. дол.) та торгівлі людьми (32 млрд. дол.). Діяльність злочинних мереж може дестабілізувати регіони, що потребує посиленої міжнародної координації [4].

Злочини, що становлять глобальну загрозу, постійно розширюються, включаючи нелегальний обіг зброї, культурних цінностей, наркотиків та людьми. Її ефективне запобігання можливе лише через міжнародну координацію та поєднання національних і глобальних зусиль.

Розвиток цифрових технологій сприяв зростанню кіберзлочинності, яка стала серйозною загрозою національній та міжнародній безпеці. Віртуальне середовище забезпечує анонімність і широкий доступ до ресурсів, що ускладнює боротьбу з правопорушеннями в кіберпросторі. Департамент кіберполіції у 2022 році ліквідував 23 злочинні угруповання, виявив 2,3 тис. кіберзлочинів і направив до суду 2,7 тис. кримінальних справ. Це підтверджує ефективність заходів з протидії кіберзлочинності [6].

Окрему загрозу становлять віртуальні активи, що можуть використовуватися для фінансування злочинної діяльності. Незважаючи на їхні переваги, відсутність належного регулювання створює ризики шахрайства та зловживань. FATF встановлює міжнародні стандарти, які країни повинні впроваджувати

для контролю операцій із криптовалютами. Виконання цих норм підвищить довіру до блокчейн-технологій і перешкоджатиме використанню криптоактивів у злочинних схемах.

Загалом, незаконна економічна діяльність залишається викликом, що потребує комплексного підходу. Посилення фінансового моніторингу, міжнародне співробітництво та адаптація до технологічних змін є ключовими факторами у боротьбі зі злочинністю та забезпеченні фінансової безпеки.

Висновки. Діяльність Держфінмоніторингу орієнтована на аналіз фінансових операцій з метою виявлення нелегальних транзакцій та передачі інформації правоохоронним органам. Однак низька кількість кримінальних справ, переданих до суду, свідчить про необхідність вдосконалення механізмів боротьби з фінансуванням нелегальної діяльності, зокрема на етапах розслідування та судового розгляду.

Для покращення ситуації важливо посилити співпрацю між державними органами, розвивати законодавчу базу та підвищувати контроль за фінансовими установами. Необхідно також підвищувати фінансову грамотність населення та забезпечувати доступ до фінансових послуг для всіх верств громадян.

Незаконна економічна діяльність стає більш різноманітною та глобальною. Основні види включають корупцію, фінансове шахрайство, легалізацію коштів від злочинності,

фінансування тероризму та ухилення від податків. Глобалізація та використання криптовалют ускладнюють виявлення та протидію таким злочинам. Для ефективної боротьби

економічною злочинністю необхідно розвинути нові стратегії та технології фінансового моніторингу, а також забезпечити міжнародну співпрацю та обмін інформацією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Vitvitskyi Serhii; Syzonenko Anton; Titochka Tetiana. Definition of Criminal and Illegal Activities in the Economic Sphere. *Baltic Journal of Economic Studies*, 2022, 8.4: 34-39 (дата звернення: 25.02.2025)
2. Березовчук М., Гайдученко С. Концептуальні аспекти публічного управління системою протидії легалізації доходів одержаних злочинним шляхом. *Актуальні питання у сучасній науці*, 2023, 10 (16) (дата звернення: 25.02.2025)
3. Кобко Р. В., Лук'яненко С. В. Особливості детермінації економічної злочинності в сучасних умовах. *Вісник Кримінологічної асоціації України*, 2023, 29.2: 89-95 (дата звернення: 03.03.2025)
4. Марушко Н. С., Воляник Г. М. Нелегальні фінансові потоки: базові дефініції та класифікація. *Науковий вісник НЛТУ України*, 2023, 33.2: 60-66. (дата звернення: 25.02.2025)
5. Марушко Н. С., Шевченко Н. В. Індикатори оцінки рівня корупції в Україні: глобальний вимір. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія економічна)*. 2024. Вип. 1. С. 43–52. (дата звернення: 04.03.2025)
6. Офіційна сторінка Департаменту кіберполіції. URL: <https://cyberpolice.gov.ua/news/zvit-pro-rezultaty-roboty-departamentu-kiberpolicziyi-u--rocz-969/> (дата звернення: 03.03.2025)
7. Офіційна сторінка Державної служби фінансового моніторингу України. URL: <https://fii.gov.ua/> (дата звернення: 27.02.2025)
8. Офіційна сторінка FATF. URL: <https://www.fatf-gafi.org/en/home.html> (дата звернення: 05.03.2025)
9. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдженню зброї масового знищення: Закон України № 361-IX від 06.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>. (дата звернення: 05.03.2025)
10. Сержанов В. В.; Максименко Я. А.; Абрамов Ф. В. Ефективність формальних правил фінансового моніторингу. *Держава та регіони*, 2022, 3: 126. URL: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2022/3_2022/4.pdf (дата звернення: 05.03.2025)
11. Смагло О. В. Функціонування системи фінансового моніторингу в Україні. *Економіка та суспільство*, 2021, 26. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-28> (дата звернення: 03.03.2025)
12. Уткіна М. С. Методи здійснення фінансового моніторингу. *Наукові перспективи (Наукові перспективи)*, 2023, 4 (34). (дата звернення: 06.03.2025)
13. Ширяєва Л., Бойко М., Базутко О. Методичний підхід до проведення фінансового моніторингу контрагентів у системі фінансово-економічної безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*, 2022, 42. (дата звернення: 03.03.2025)

REFERENCES:

1. Vitvitskyi, S., Syzonenko, A., & Titochka, T. (2022). Definition of criminal and illegal activities in the economic sphere. *Baltic Journal of Economic Studies*, 8(4), 34–39. (accessed February 25, 2025).
2. Berezovchuk M., Haiduchenko S. (2023) Kontseptualni aspekty publichnoho upravlinnia systemoiu protydii lehali dohodiv oderzhanykh zlochnym shliakhom [Conceptual Aspects of Public Administration of the Anti-Money Laundering System]. *Aktualni pytannia u suchasni nauki – Actual Issues in Modern Science*, vol. 10(16). (accessed February 25, 2025).
3. Kobko R. V., Lukianenko S. V. (2023) Osoblyvosti determinasii ekonomichnoi zlochnosti v suchasnykh umovakh [Peculiarities of Economic Crime Determination in Modern Conditions]. *Visnyk Kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy – Bulletin of the Criminological Association of Ukraine*, vol. 29(2), pp. 89–95. (accessed March 3, 2025).
4. Marushko N. S., Volianyk H. M. (2023) Nelehalni finansovi potoky: bazovi definitsii ta klasyfikatsiia [Illegal Financial Flows: Basic Definitions and Classification]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy – Scientific Bulletin of the National University of Forestry of Ukraine*, vol. 33(2), pp. 60–66. (accessed February 25, 2025).
5. Marushko N. S., Shevchenko N. V. (2024) Indykatory otsinky rivnia koruptsii v Ukraini: hlobalnyi vymir [Indicators for Assessing the Level of Corruption in Ukraine: A Global Dimension]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav (seriia ekonomichna) – Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs (Economic Series)*, vol. 1, pp. 43–52. (accessed March 4, 2025).

6. Cyberpolice Department Official Website. (n.d.). Available at: <https://cyberpolice.gov.ua/news/zvit-pro-rezultaty-roboty-departamentu-kiberpolicziyi-u--rocz-969/> (accessed March 3, 2025).
7. State Financial Monitoring Service of Ukraine Official Website. (n.d.). Available at: <https://fiu.gov.ua/> (accessed February 27, 2025).
8. FATF Official Website. (n.d.). Available at: <https://www.fatf-gafi.org/en/home.html> (accessed March 5, 2025).
9. Verkhovna Rada Ukrainy. (2019). *Pro zapobihannia ta protydiu lehalii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvanniu terorizmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyshchennia* [On prevention and counteraction to legalization (laundering) of proceeds obtained by criminal means, terrorist financing, and financing the proliferation of weapons of mass destruction] (Law of Ukraine No. 361-IX, December 6, 2019). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (accessed March 5, 2025).
10. Serzhanov V. V., Maksymenko Ya. A., Abramov F. V. (2022) Efektyvnist formalnykh pravy finansovoho monitorynhu [Effectiveness of Formal Financial Monitoring Rules]. *Derzhava ta rehiony – State and Regions*, vol. 3, p. 126. Available at: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2022/3_2022/4.pdf (accessed March 5, 2025).
11. Smaglo O. V. (2021) Funktsionuvannia systemy finansovoho monitorynhu v Ukraini [Functioning of the Financial Monitoring System in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, vol. 26. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-28> (accessed March 3, 2025).
12. Utkina M. S. (2023) Metody zdiisnennia finansovoho monitorynhu [Methods of Financial Monitoring Implementation]. *Naukovi perspektivi – Scientific Perspectives*, vol. 4(34). (accessed March 6, 2025).
13. Shyriaieva L., Boiko M., Bazutko O. (2022) Metodychnyi pidkhid do provedennia finansovoho monitorynhu kontrahentiv u systemi finansovo-ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [Methodological Approach to Conducting Financial Monitoring of Counterparties in the Financial and Economic Security System of an Enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, vol. 42. (accessed March 3, 2025).